

Landdistrikter i Nordjylland

-tal, tendenser og eksempler

Maj 2009

REGION NORDJYLLAND

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord	5
1. Sammenfatning.....	7
2. Centrale temaer i landdistriktsudviklingen.....	13
2.1 Synlig byidentitet som brændstof.....	15
2.2 Rekreativ natur som udviklingsdynamo.....	21
2.3 Foreningsparaply som lokalpolitisk spydspids.....	24
2.4 Erhvervslivet som udviklingsdynamo	26
2.5 Fysisk forfalds betydning for bosætning.....	29
3. Udviklingstendenser.....	31
4. Statistik	35
4.1 Indbyggertal.....	39
4.2 Aldersfordeling.....	43
4.3 Husstandstyper.....	47
4.4 Indkomst.....	49
4.5 Beskæftigelse.....	51
4.6 Uddannelse	54
4.7 Erhverv og arbejdspladser	57
4.8 Boliger.....	62
4.9 Servicefunktioner	67
4.10 Flytninger.....	70
5. Casebeskrivelser	77
5.1 Klitmøller i medvind	79
5.2 Dybvad er på vej tilbage på sporet.....	83
5.3 Halvrømmen byder kommunen op	87
5.4 Hørby - tættere på Hobro end nogensinde	91
5.5 Lødderup med børn i fokus	95
5.6 Rakkeby i en ny stor kommune.....	99
5.7 Stenild - tydelig bevægelse og retning.....	103
5.8 Vækst i Vegger.....	107
5.9 Øster Jølby er levende historie.....	111
5.10 Udviklingen i Hørdum på stand-by.....	115

FORORD

Region Nordjylland udarbejdede i perioden 2007-2008 i samarbejde med en lang række aktører i Nordjylland en Regional Udviklingsplan (RUP). Planen, som fik titlen "Mulighedernes Nordjylland - fra udkant til forkant med kreativitet og kompetence", er en vision for Nordjyllands regionale udvikling frem mod 2017 på en række områder som kompetenceudvikling, kreative alliancer, trafik, globalisering m.v.

På erhvervsudviklingsområdet arbejder det regionale Vækstforum i Nordjylland i perioden 2007-2010 efter en Regional Erhvervsudviklingsstrategi "Vækst og Balance", hvor ambitionen er at "Nordjylland skal videreudvikle sine traditioner gennem anvendelse af teknologi og talent til at blive en førende innovativ region, der sikrer balanceret vækst og fremgang i hele regionen".

Begge strategier er udviklet i et partnerskab mellem blandt andre region, kommuner, erhvervsliv, uddannelsesinstitutioner og interesseorganisationer - og begge strategier har fokus på at skabe muligheder og vækst i hele landsdelen, vel vidende, at der skal ageres forskelligt for at give lige muligheder for centrum og periferi.

En lang række konkrete initiativer og projekter er allerede med til at sætte handling bag ordene i strategierne, hjulpet på vej af bl. a. de regionale udviklingsmidler og EU's strukturfondsmidler.

Ifølge Lov om Planlægning og Erhvervsfremmeloven har Region Nordjylland en lovbestemt opgave i at følge udviklingen i landdistrikterne, men regionen har også i kraft af RUP'en og Vækstforums erhvervsudviklingsstrategi et særligt fokus på yderområderne, bl.a. fordi 63% af strukturfondsmidlerne skal komme yderområderne til gavn.

For bedre at løfte denne opgave, og for sammen med de andre aktører at påvirke rammebetingelserne i yderområder og landdistrikter i positiv retning og medvirke til at skabe en gunstig udvikling, har vi set et behov for at tegne et opdateret og realistisk billede af situationen - hvor vi både ser udfordringerne i øjnene, men også får øje på mulighederne.

Rapporten, som er udarbejdet i samarbejde med COWI, viser, at landdistrikterne i Nordjylland på væsentlige områder er inde i en positiv udvikling, at der er styrkepositioner som giver muligheder, men også at der er en række udfordringer - udfordringer, som ikke løses af sig selv, men som kræver fokus, vilje og handling fra mange sider - lokalt, regionalt og nationalt. Rapporten giver eksempler på initiativer, der allerede trækker i den rigtige retning og peger endvidere på, hvilke typer af handlinger, der mere overordnet kan stimulere en positiv udvikling.

Det er Region Nordjyllands håb, at rapporten ikke kun kan hjælpe politikere og embedsmænd i Region Nordjylland, der arbejder med regional udvikling; men at den også vil være et godt baggrunds- og inspirationsmateriale for andre, f.eks. i kommunernes planlægningsarbejde og arbejdet i de Lokale Aktionsgrupper mv.

Venlig hilsen

Ulla Astman
Regionsrådsformand

*Ulla Astman,
Regionsformand
Region Nordjylland*

1. SAMMENFATNING

Landdistrikterne i Nordjylland er på væsentlige områder inde i en positiv udvikling - medens der på andre områder er stagnation eller tilbagegang. I landdistrikterne er således andelen af børnefamilier, gennemsnitsindkomst og beskæftigelse væsentligt højere end for gennemsnittet i regionen. Omvendt er befolkningsudviklingen og uddannelsesniveaue lavere i landdistrikterne end i regionen som helhed. Billedet varierer meget fra område til område.

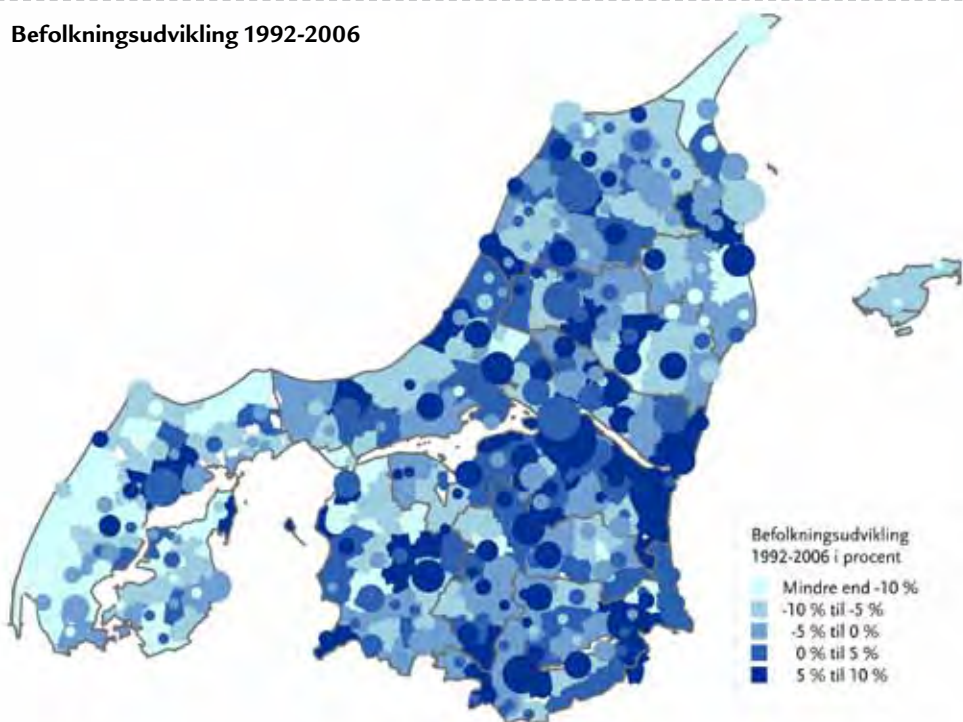
1.1 Status i landdistrikterne - statistisk set

Befolkningsudvikling

Omkring en tredjedel af befolkningen i Region Nordjylland – ca 200.000 personer - bor i landdistrikter defineret som landområder eller byer med under 1.000 indbyggere. Folketallet har generelt været nedadgående i landområderne og de mindste landsbyer, mens der har været en stigning i de større byer. Befolkningstilbagegangen har været mest markant i Thy og Mors, Vendsyssel samt Vesthimmerland. Omvendt er der vækst i Østhimmerland og landdistrikterne omkring Aalborg.

Gennemsnitsalderen i landdistrikterne er generelt lavere end i byerne. Det skyldes, at der er relativt flere børnefamilier og færre ældre i landdistrikterne. Der findes dog en række kystnære landområder omkring Blokhus, Lønstrup, Hals og Skagen, hvor gennemsnitsalderen er relativt høj, formodentlig fordi mange ældre vælger at bosætte sig der.

Befolkningsudvikling 1992-2006

Indkomst

Befolkningen i landdistrikterne har generelt de højeste gennemsnitsindkomster. Det er særligt landområder og de mindre byer i det centrale Himmerland og i Aalborgområdet, der trækker op. De høje indkomster i landområderne skal dog ses i sammenhæng med befolkningssammensætningen i landdistrikterne med mange i den erhvervsaktive alder samt få unge (fx uddannelsessøgende) og få ældre (fx pensionister).

Beskæftigelse

Landområderne har en højere andel beskæftigede i forhold til befolkningen end byerne i regionen. Landområderne skiller sig desuden ud med en særlig høj andel arbejdsgivere og selvstændige og en lav andel pensionister og efterlønnere.

Uddannelse

I landdistrikterne er antallet af personer med gymnasiale uddannelser og lange videregående uddannelser kraftigt underrepræsenterede. Landområderne har også oplevet en lavere udvikling i andelen af personer med lang videregående uddannelse end ellers i Regionen.

Erhverv

Trods en stor tilbagegang i antal virksomheder er landbrug stadig den dominerende virksomhedstype i landområderne. Den store tilbagegang i antal virksomheder inden for landbrug er blevet modsvaret af en stigning i antal arbejdspladser indenfor de øvrige erhvervsgrupper, hvorved beskæftigelsen generelt er steget i landdistrikterne.

Boliger

Antallet af tomme boliger er steget mere i landdistrikterne end i de større byer. Ejendomspriserne er lavere i landområderne end i byerne, og tendensen er forstærket over de seneste år.

Service

Servicedækningen i fht. dagligvarebutikker, skoler og kollektive trafikforbindelser er relativt ringe i de mindre byer. Kun byer med mindst 2.000 indbyggere har dækning på alle tre servicefunktioner.

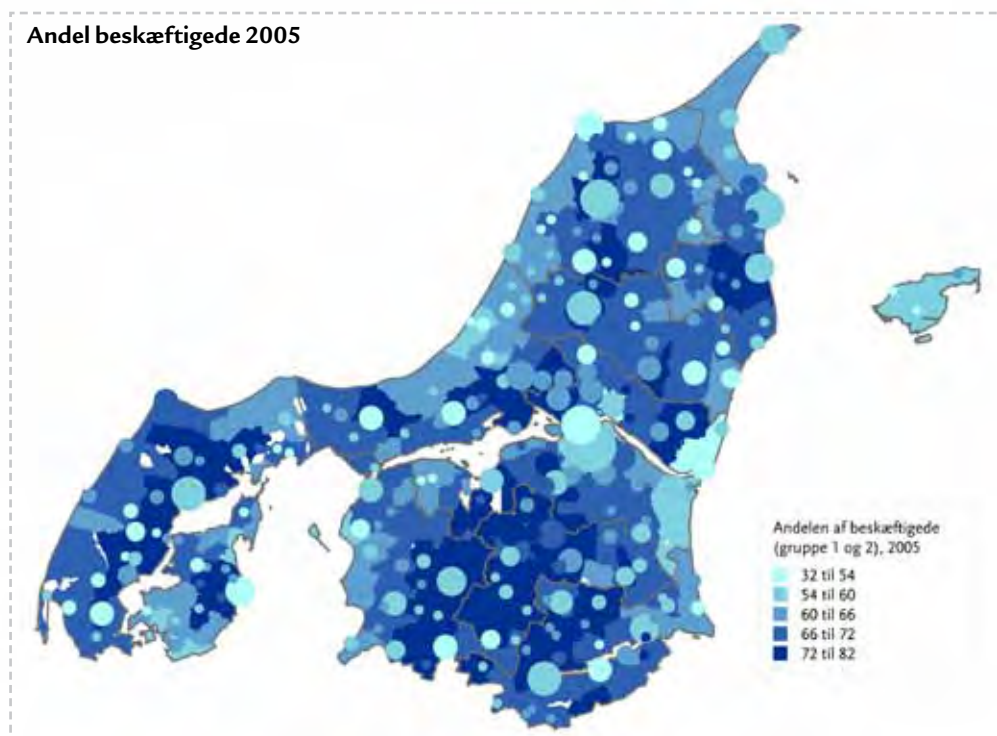
Flytninger

Region Nordjylland har oplevet en stor stigning i nettoindvandringen, og denne har mere end opvejet det mellemkommunale flytteunderskud. Især byerne med 2.000-5.000 indbyggere har oplevet en stor nettotilflytning. Omvendt har landdistrikterne generelt oplevet en massiv nettoaflytning.

Kobling i mellem befolkningsudvikling og beskæftigelse

Udviklingen i landdistrikterne/landsbyerne er oftest størst, tættest på de større byer, er typisk stærkere end for de mere "perifere" landdistrikter.

Ses befolkningsudvikling i sammenhæng med beskæftigelse har kun få større byer i nærheden af Aalborg en positiv udvikling på begge parametre. Det drejer sig om Støvring, Frejlev, Storvorde og Vester Hassing – samt flere mindre byer som Nørholm, Langholt, Ferslev og Vårst. Desuden har Astrup og Tornby omkring Hjørring, Valsgaard ved Hobro samt Vegger og Havbro alle oplevet en positiv udvikling.

En mulig forklaring kan være, at udviklingen er sket i byer/landområder, der tiltrækker/udvikler sig på grund af nærhed til natur og rekreative tilbud (Nørholm, Vårst, Valsgaard og Vegger) ligesom nærhed til Aalborgs og større byers jobmarked, oplevelser, shopping, kultur, servicetilbud, uddannelsestilbud og god infrastruktur tiltrækker mange (Nørholm, Langholt, Ferslev og Vårst). For Veggers vedkommende tæller ligeledes en meget stærk by-identitet med som vigtig årsag til byens positive udvikling (se også afsnittet med casebeskrivelse).

En mindre gunstig udvikling ses i større byer som Frederikshavn, Skagen, Hirtshals og Nykøbing Mors, i mellemstore byer som Sindal, Svenstrup, Hurup, Aalestrup og Kås og mindre byer over landsby-niveau som Ranum, Terndrup, Aså, Ålbæk og Kongerslev. For landsbyer ses en mindre gunstig udvikling primært i den mellemste del af Vendsyssel, op imellem Sindal og Frederikshavn, i den vestlige del af Hanherred, i den sydlige del af Thy og spredt på Mors.

Tilbagegangen i den vestlige del af regionen kan måske i nogen grad forklares ved mindre grad af opfyldelse af ovennævnte positive lokaliseringsparametre samt større afstand til større byer. En stor del af landsbyerne ligger således i meget naturskønne områder, men ligger for de flestes vedkommende i nogen afstand fra større byers jobmarked,

oplevelser, shopping, kultur, servicetilbud, uddannelsesstilbud og god infrastruktur. Desuden ses et sammenfald imellem en stor del af disse landsbyer og forekomsten af tomme boliger. Se også afsnittet ”Tomme boliger – årsag eller virkning?”.

Beskæftigelsesudvikling og uddannelse

Ses beskæftigelsesudvikling i sammenhæng med uddannelse, viser det sig, at særligt byer og landområder syd for Aalborg er præget af høj uddannelse og beskæftigelse – medens den midterste og nordlige del af Vendsyssel, dele af Mors, den sydlige del af Thy og enkelt mindre byer i den vestlige og sydlige del af Himmerland er præget af mindre gunstig udvikling på disse faktorer.

Ligesom den positive sammenhæng imellem høj uddannelse og beskæftigelse sandsynligvis skyldes nærhed til Aalborgs uddannelses- og jobmarked, kunne den mindre gunstige udvikling til dels skyldes en tilsvarende større afstand. Den nøjere sammenhæng kan ikke aflæses af statistikken.

Tomme boliger – årsag eller virkning?

Ses befolkningsudvikling i sammenhæng med beskæftigelse og andelen af tomme boliger har ca. halvdelen af landsbyer med lav befolkningsudvikling og lav beskæftigelse (jf. afsnittet ”Befolkningsudvikling og beskæftigelse”) ligeledes en stor andel af tomme boliger (over 5%). Om den høje andel af tomme boliger er en følge af den lave befolkningsudvikling og beskæftigelse eller en del af forklaringen på denne udvikling kan ikke aflæses af statistikken. Men ifølge caseundersøgelsen og andre, nyere undersøgelser tyder meget på, at tomme og dårligt vedligeholdte bygninger kan være en årsag til befolkningstilbagegang i landdistrikterne.

Betragtes befolkningsudviklingen sammen med andelen af tomme boliger og væksten i boliger ses, at lav befolkningsudvikling, lav boligvækst og høj andel af tomme boliger følger sammen tendens og samme områder som beskrevet i afsnittet ”Befolkningsudvikling og beskæftigelse”. Omvendt ses en meget positiv sammenhæng mellem en stor andel tomme boliger, vækst i boliger og befolkningsudvikling i mellemstore byer omkring Aalborg som Støvring, Skørping og Nibe og en positiv sammenhæng i byer langs motorvejen fra Hobro i syd til Sæby og Brønderslev i nord samt i Aars.

En høj andel af tomme boliger kan således både være en indikator på en positiv udvikling set i sammenhæng med høj boligtilvækst og befolkningsudvikling og omvendt en indikator på en mindre gunstig udvikling i sammenhæng med en lav boligtilvækst og befolkningsudvikling.

Foruden ovennævnte faktorer er der en række vigtige parametre, som selvstændigt og i kombination har betydning for udviklingen i landdistrikterne. Det gælder bl.a. byidentitet, foreningsliv, lokalt erhvervsliv, bykvalitet/-forfald. Disse og andre forhold er belyst i en kvalitativ interviewundersøgelse af en række byer i regionen, og resultaterne er nærmere beskrevet i kapitel 3 og 5.

Hvordan skabes en positiv udvikling - fem temaer for landdistriktsudvikling

Trods positive tegn i flere landdistriktsområder er regionens landdistrikter generelt præget af faldende folketal, lav andel af unge og ældre, lavt uddannelsesniveau, dårlig dækning af servicefaciliteter, fysisk forfald samt lave huspriser. Ud fra landdistriktsrapportens ti casebeskrivelser er der udpeget fem temaer, som hver for sig og ikke mindst kombineret kan være med til at understøtte en positiv udvikling i landdistrikterne (se også kapitel 5).

- “Synlig byidentitet som brændstof” peger på vigtigheden af at synliggøre kvaliteterne hos et mindre bysamfund eller landområde, så at sige at sætte dem på landkortet.
- “Rekreativ natur som udviklingsdynamo” peger bl.a. på de kommende års naturgenopretning som en chance for mindre bysamfund og landområder.
- “Foreningsparaply som lokalpolitisk spydspids” er et tema, der viser, hvordan landdistrikternes foreningsliv kvalificeres og får indflydelse.
- “Erhvervslivet som udviklingsdynamo” viser vej for mindre bysamfund, hvor det lokale erhvervsliv rummer mulighed for at fremme bosætning og udvikling.
- “Fysisk forfalds betydning for bosætningen” peger på, hvordan en proces, der tager fat om problemet med nedslidte huse, kan forløbe.

Nogle temaer understøttes mange steder i casebeskrivelserne, og andre optræder sjældnere. Temaerne optræder med forskellig tydelighed eller grad, hvilket fremgår af skemaet herunder.

Tema	Grad	Dybvad	Hørdum	Halvrimmen	Lødderup	Stenild	Hørby	Øster Jølby	Klitmøller	Rakkeby	Vegger
Synlig byidentitet som brændstof	Tydelig					x		x	x		x
	På vej		x	x	x						
	Savnes	x					x			x	
Rekreativ natur som udviklingsdynamo	Tydelig								x		x
	På vej			x		x					
	Mulig				x		x			x	
Foreningsparaply som lokalpolitisk spydspids	Tydelig					x		x	x		x
	Savnes		x	x							
Erhvervslivet som udviklingsdynamo	Tydelig								x		
	Mulig	x	x								
Fysisk forfalds betydning for bosætning	Mindre			x							
	Nogen	x									
	Stor		x								

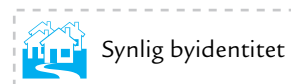
2. CENTRALE TEMAER I LANDDISTRIKTSUDVIKLINGEN

Rapporten om landdistrikter opdeler små bysamfund og landområder i tre grupper: en gruppe, hvor nærheden til Aalborg og det østjyske bybånd stimulerer bosætningen, en gruppe, hvor rekreative kvaliteter tiltrækker nye borgere og stimulerer udviklingen, og en gruppe, som oplever fraflytning og negativ udvikling. Opsamlingen på rundbordssamtalerne i de ti casebyer peger på denne opdeling. Men samtidig udledes fem centrale indsats temaer rettet mod de små bysamfund og landområder, der oplever fraflytning og negativ udvikling: synlig byidentitet, rekreativ natur, foreningsparaply, erhvervslivet samt fysisk forfald.

Under hvert tema gives bud på en konkret indsats, og der trækkes eksempler frem fra casebyerne for at belyse, hvordan indsatsen kan være med til at gavne bosætning, udvikling og sætte en ny dagsorden i mindre bysamfund og landområder. Flere af temaerne perspektiveres i forhold til konkrete udviklingstendenser og nogen steder til bredere megatrends, som Institut for Fremtidsforskning har peget på ("fo052006 tema: Megatrends Matter"). Nøgleaktørerne i indsatsen vil blive kommunerne, LAG'erne, de lokale foreninger og ildsjæle og Regionen. De centrale temaer kan med fordel bruges flere ad gangen i en cocktail, der passer til konteksten.

Tema 1: Synlig byidentitet som brændstof

Synlig byidentitet er brændstof for bosætning og udvikling. Identiteten skal være med til at sætte mindre byer og landsbyer på landkortet og tydeliggøre deres kvaliteter.

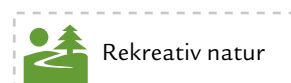

Synlig byidentitet skabes ved at registrere og aktivere byens historie, bygge nyt og renovere med respekt for byrummet, forbedre infrastruktur og udnytte byens placering i landskabet, støtte foreninger, institutioner og netværk med organisering og økonomi, oprette og styrke lokale medier, mødesteder, events og fælles aktiviteter og endelig kortlægge og tydeliggøre byens værdigrundlag

Synlig byidentitet danner ramme for de andre fire temaer, og indsatsen afspejler en afvejet og helhedsorienteret tilgang til landdistriktsudvikling.

Tema 2: Rekreativ natur som udviklingsdynamo

Rekreativ natur er en oplagt udviklingsdynamo for mindre byer og landsbyer, fordi de er karakteriseret ved at ligge i det åbne land og tæt ved natur, og fordi naturbeskyttelse og sundhed aktuelt står højt på dagsordenen i dagens Danmark

Rekreativ natur gøres til en udviklingsdynamo ved at sammentænke Natur- og Vandplaner med rekreation og bosætning, ved at fremme lokal naturgenopretning og forbedre tilgængeligheden i produktionslandskabet og ved at kortlægge og synliggøre stier og natur.

Foreningsparaply

Tema 3: Foreningsparaply som lokalpolitisk spydspids

En foreningsparaply som lokalpolitisk spydspids er vigtig, fordi små bysamfund bliver overset hos beslutningstagere og myndigheder hvis der ikke er fælles fodslag på de indre linjer.

En foreningsparaply som lokalpolitisk spydspids skabes gennem en organisering som fremmer lokal konsensus i forhold til ideer, planer og projekter og ved at satse på langsigtede samarbejdsrelationer mellem den enkelte by og kommunen

Erhvervsliv

Tema 4: Erhvervslivet som udviklingsdynamo

Erhvervslivet repræsenterer et wild-card for byer med ondt i befolkningsstatistikken og kan ses som en oplagt og vigtig udviklingsdynamo.

Erhvervslivet bruges som udviklingsdynamo, ved at lokale potentialer for bosætning afdækkes. Herefter boostes bosætningen på tværs af virksomhed, foreningsliv, kommune og grundsalgskontor/ejendomsmægler i et kampagneforløb rettet mod pendlere i lokale virksomheder.

Fysisk forfald

Tema 5: Fysisk forfalds betydning for bosætningen

Fysisk forfald er et vigtigt tema, fordi forfaldne huse og bygninger hæmmer mulighederne for at tiltrække bosætning og skabe udvikling.

Fysisk forfald i byer og landområder afhjælpes ved at skabe overblik over problemets lokale omfang. Derefter laves et katalog over den mulige indsats, der aktiveres gennem en taskforce med deltagelse af kommune og lokale aktører.

2.1 SYNLIG BYIDENTITET SOM BRÆNDSTOF

Blandt de ti casebyer tegner der sig et tydeligt mønster, der peger på betydningen af, at mindre byer og landsbyer i landdistrikterne har en klar og synlig identitet, en byidentitet. En klar og synlig byidentitet er essentiel som brændstof, når småbyer og landsbyer skal skabe udvikling og visioner for fremtiden.

Synlig byidentitet er brændstof for mindre byer og landsbyer fordi:

- Synlig byidentitet fremmer bosætning
- Synlig byidentitet fremmer udvikling

Synlig byidentitet skabes ved at:

- Registrere og aktivere byens historie
- Bygge nyt og renovere med respekt for byrummet
- Forbedre infrastruktur og udnytte byens placering i landskabet
- Støtte foreninger, institutioner og netværk med organisering og økonomi
- Oprette og styrke lokale medier, mødesteder, events og fælles aktiviteter
- Kortlægge og tydeliggøre byens værdigrundlag

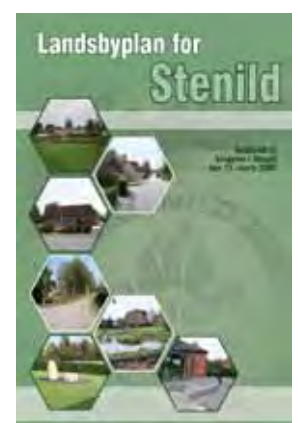
Synlig byidentitet - perspektivering:

- Megatrends giver medvind og modvind: Individualisering og urbanisering
- Megatrend "Aldring" som et udviklingsperspektiv
- Faldende serviceniveau i landdistrikterne og stejlt stigende benzinpriser kan true bosætningen

Synlig byidentitet fremmer bosætning og udvikling

En synlig byidentitet ses hos de ti casebyer som en vigtig faktor for byernes evne til at opnå en ønsket udvikling. Både i Vegger med kroen, storkene og bæredygtigheden og i Klitmøller med surfsporten, naturen og skudefarten går en synlig identitet hånd i hånd med øget bosætning. Andre temaer og faktorer, som rekreativ natur og en velfungerende foreningsparaply er med til at fremme bosætningen disse to steder, men byernes klare og synlige identitet spiller en central rolle.

Ved to andre casebyer kan man pege på, at en byidentitet enten er på vej eller savnes. I Hør-dum synes der at være en vis bevidsthed om byens identitet blandt borgerne, men det kniber mere med at skabe synlighed overfor en central aktør som kommunen. Dyb-vad har med deres musikfestival givet byen en vis synlighed, men spørgsmålet er her, om en musikfestival i sig selv er et vægtigt argument for at vælge byen som nyt bosted. Byens kvaliteter for potentielle bosættere ligger formentlig gemt i andre dele af byidentiteten.

Stenilds omfattende landsbyplan afspejler et arbejde med at finde fællesværdier og identitet for byen.

Øster Jølbys ottekantede forsamlingshus afspejler hvordan centrale bygninger i en bys historie kan bidrage til en synlig byidentitet

Mere generelt kan siges, at hvis en landsby eller mindre by i landsdistrikterne ønsker bosætning eksempelvis gennem salg af byggegrunde eller eksisterende huse, vil en synlig byidentitet spille en rolle. Kommunen skal som planmyndighed kunne se, hvorfor netop X-by er stedet, hvor der skal banes vej for udstykning, fordi folk potentielt vil købe grunde og huse. Samtidig vil en synlig byidentitet gøre det nemmere for borgerne og ejendomsmæglere at være ambassadører for byen - de kan "sælge" byen overfor kunder, familie, venner og bekendte.

En synlig byidentitet er således helt central for udvikling af landsbyer og småbyer i landsdistrikterne, herunder i en styrkelse af en hel central parameter som bosætningen.

I By- og Landskabsstyrelsens "Landsbyer i yderområder" fra 2007 efterspørges en gennemgang af landsbyernes kvaliteter som et udgangspunkt for en vurdering af bysamfundets potentialer, og her fokuseres der på mange af de samme parametre, som listes herunder.

Registrere og aktivere byens historie

Et vigtigt element i byidentiteten er byens historie og oprindelse. Hvorfor opstod den - var det som stationsby, som vejlandsby eller som kirkelandsby? Og videre udgør begivenheder som omfordeling af jorden (blokudskiftning eller stjerneudskiftning i det 18. århundrede), senere udstykninger af enfamiliehuse og institutionsbyggeri og nedlæggelse af jernbanen andre vigtige historiske begivenheder, der helt basalt bidrager til en bys identitet.

Historien bør aktiveres som en vigtig del af en hel byidentitet. Eksempelvis vil det være essentielt at bevare og istandsætte bygninger og andre historiske mindesmærker, der repræsenterer vigtige dele af byens historie. En aktivering af historien i byidentiteten kan også ske via jubilæumsskrifter, byvandring og egnsespil.

Eksempler på betydningen af historie og oprindelse for byidentiteten ses i de tre tidligere stationsbyer Halvrimmen, Vegger og Dybvad. Byrummene er her præget af den forholdsvis korte historie, og for både Dybvad og Halvrimmen har tabet af deres status som stationsbyer været med til at give problemer med faldende befolkningstal. Vegger har også mistet denne status, men har modsat de to andre formået at genfortolke sin byidentitet med natur og bæredygtighed som bærende elementer. Halvrimmen synes også på vej med dens beliggenhed i pendlingsafstand til Aalborg.

Bygge nyt og renovere med respekt for byrummet

Det fysiske byrum med de enkelte bygninger og deres grundlæggende æstetik og vedligeholdelsesstand har sammen med byens opbygning, tyngdepunkt og samlingssteder en stor og vigtig betydning for byidentiteten.

I småbyer og landsbyer er det utroligt vigtigt, at man sikrer et balanceret og attraktivt byrum. Når der skal bygges nyt, udstykes eller renoveres, skal byrummet respekteres gennem en registrering og en helhedsorienteret tilgang til planlægningen.

Øster Jølbys byrum rummer eksempelvis flere markante bygninger, bl.a. det ottekantede forsamlingshus, der, som historisk samlingssted, er en tydelig del af byens identitet som historisk centrum i den grundvigianske vækkelse i slutningen af 1800-tallets Danmark. Forsamlingshuset er blevet renoveret af flere omgange, bruges stadig meget og således stadig et vigtigt element i byrummet og dermed i den synlige byidentitet.

Forbedre infrastruktur og udnytte byens placering i landskabet

Byens placering i forhold til andre byer og det omgivende landskab er meget centrale parametre for en mindre by/landsbys identitet og udviklingsmuligheder. Har den adgang til nære rekreative områder, ligger den i et produktionslandskab, og hvor langt er der til den nærmeste større by med væsentlig servicestruktur, arbejdspladser og oplevelsestilbud?

Infrastrukturen, der forbinder småbyen og landsbyen med omverdenen, bør også tillægges stor betydning og er en vigtig del af byidentiteten. Her spiller både vej, bane, stier og bredbånd en rolle.

Tilgængeligheden af byen bør forbedres, så pendlere har mulighed for at transportere sig let og ubesværet. Tilgængelighed til/stier i det åbne land og cykelstier, der kan være med til at give skoleelever en sikker skolevej, er med til at fremme sundhedsaspektet og kan være en parameter, der gør landsbyer og småbyer attraktive som bosætningssteder.

Et eksempel er landsbyen Stenild, hvor borgerne er meget bevidste om fordelene ved landsbyens placering tæt ved motorvejsnettet, og der søges ligeledes i deres egen landsbyplan en styrkelse af tilgængeligheden til det åbne land. Et klart eksempel på, hvordan infrastrukturen positivt bidrager til byidentiteten.

Støtte foreninger, institutioner og netværk med organisering og økonomi

Foreningsliv, netværk og institutioner karakteriserer også identiteten hos en mindre by i landdistrikterne. Borgerne opfatter ofte institutions- og foreningslivet som et vigtigt karakteristika for livet i landsbyer og mindre byer i landdistrikterne, hvilket også ses af det

Lavningen mellem de to dele af Rakkeby rummer et potentiale rekreativt og bosætningsmæssigt

Lødderup har en relativt ny friskole, som er et spirende kraftcenter for foreningslivet i landsbyen

Legepladsen i Stenild er et lokalt mødested for børn og unge, og gav byen en pris som årets børneby i Nordjyllands Amt 2001. Et identitetsskabende mødested.

store fokus, der er, når der tales om nedlæggelse af skoler. Organisering, både i foreninger og egentlige institutioner, er med til at give kontinuitet og tyngde til byens fællesskab.

Det vil derfor være formålstjenligt at give foreningslivet hjælp til organisering og netværksdannelse ved at stille internetfaciliteter til rådighed. Hjælp med fundraising og mere konstant støtte i form af økonomisk tilskud kan være med til at hjælpe projekter igang og give forsamlingshuse og andre fællesfaciliteter en chance for at overleve på frivillig basis.

Lødderups relativt nyetablerede friskole er eksempelvis med til at give landsbyen en selvstændig profil i forhold til Nykøbing Mors, der ligger meget tæt på. Skolen er bl.a. via sin brugerstyring/forældrebestyrelse samtidig på vej til at blive en betydelig drivende faktor for foreningslivet i byen, når der skal tænkes nye møde- og aktivitetssteder for borgerne.

Oprette og styrke lokale medier, mødesteder, events og fælles aktiviteter

I naturlig forlængelse af det ligger et andet vigtigt element af en synlig byidentitet, der handler om, hvor det lokalt er muligt at gøre sig synlig som individ og gruppe, både internt i byen og overfor omverdenen. Det kan være i medier som foreningsblade og websites, men det kan også være via fysiske mødesteder som fællesspisning, byfester, sportsevents, kulturaktiviteter og uformelle mødesteder som en dagligvarebutik.

Småbyer og landsbyer får styrket deres synlige byidentitet, ved at medier, mødesteder, events og fælles aktiviteter oprettes og styrkes. Det kan gøres via tilskudspuljer, erfaringsudveksling mellem byer, støtte til forsamlingshuse og gennem brug af kommunale og offentlige institutioner som kulturbærende i lokalsamfundene.

Klitmøller har fået eksponering i landsdækkende medier via internationale events indenfor surfsporten. Byidentiteten er blevet mere synlig.

Et eksempel er Klitmøller, der med surfsporten som en nyere del af byidentiteten, viser, hvordan en byen kan gøre sin identitet synlig via events og medier: EM og VM i surfing samt et Søren Ryge-program om konflikten mellem surferne og byen. Desuden et website, der fortæller om aktiviteter, ressourcer og fremtidsplaner på <http://coldhawaii.eu/>

Kortlægge og tydeliggøre byens værdigrundlag

Som et sidste men vigtigt element af synlig byidentitet ligger byens værdigrundlag. Et mere vanskeligt håndterbart metabegreb, der er i centrum, når der skal træffes større strategiske beslutninger for landsbyer og småbyer i landdistrikterne. Skal der laves en stor udstykning af boliger, skal der laves en omfartsvej, eller skal den lukningstruede skole bevares som friskole? Et arbejde med at opgøre en landsbys værdigrundlag vil ofte være operationelt i forhold til at begrunde beslutninger af den kaliber.

Værdigrundlaget kan findes gennem fremtidsværksted, scenarier, planværksted, rundbordsamtale, fotokonkurrence eller anden form for aktivitet, der blotlægger borgernes præferencer og behov.

Den brede landsbyplan for Stenild ses her som et klart eksempel på, hvordan et arbejde med værdier og visioner integreres i et arbejde med at lave fysiske planer. Der blev indledningsvist afholdt visions- og fremtidsværksteder: ét for børn og ét for voksne. I forløbet blev der også inviteret til en jagt på Stenilds sjæl som fotoopgave.

Individualisering giver medvind og urbanisering skaber modvind

Synlig byidentitet er med til at fremme bosætning i småbyer og landsbyer, men der er samtidig en pointe i at opfatte det som en del af en bredere kontekst. Medvind for bosætningen i småbyer i landdistrikterne giver en megatrend som "Individualisering". Det, at man som individ adskiller sig fra mængden qua sin bolig og bosted, må falde nemmere, hvis man er én ud af relativt få i en lille by.

Modvind giver en anden alment anerkendt megatrend som "Urbanisering", der i denne forbindelse begrundes affolkningen af landdistrikterne med historien om byens bedre serviceudbud, større jobmarked og bedre mulighed for en effektiv og miljømæssig bæredygtig infrastruktur.

Aldring som et udviklingsperspektiv

Et tredje perspektiv kan ses i megatrenden "Aldring" med dens fokus på det voksende antal af ældre, der idag ikke ses som en ressource i landdistriktsudviklingen. Men scenariet kan se anderledes ud. Den stigende levealder kombineret med stigende pensionsalder og fortsat velstand blandt den ældre befolkning kan betyde, at landsbyer, småbyer og landområder kan komme til at opleve en vækst i både økonomi og bosætning, hvis de ældre samfundsborgere og den nødvendige serviceindustri søger ud af byen. Men det kræver nogle landdistriktsaktører, der tør tænke ud af boksen og slippe tankesættet med ældre som en byrde.

Ældreboliger i Øster Jølby

Faldende serviceniveau i landdistrikterne og stejlt stigende benzinpriser kan true bosætningen

Servicelokaliseringen og den kollektive trafikbetjening i landdistrikterne overvejes til stadighed politisk af både kommuner og region. Indenfor blandt andet ældre- og sundhedsservice samt skoleområdet, med skole- og sygehuslukninger, har de senere år været kendetegnet af en tendens til en centralisering.

Spørgsmålet er, om lokalisering/centralisering af service har en afgørende effekt på bosætningen i landdistrikterne. Undersøgelserne, der ligger til grund for landdistriktsrapporten, afdækker ikke om centraliseringen af serviceudbuddet er en væsentlig årsag til det vigende befolkningstal i landområder og byer med et indbyggertal mellem 200 og 499 i perioden 1992-2006. Men statistikken viser, at befolkningen mellem 17 og 39 år forlader landområder og landsbyer mellem 200 og 999 indbyggere, og at aldersgruppen over 75 år vokser mindre i samme områder og byer.

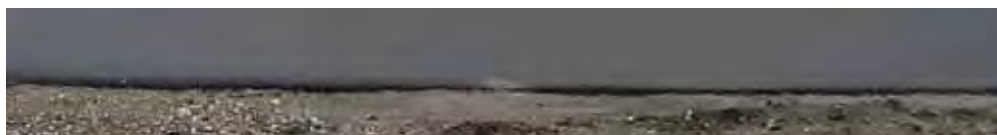
I den forbindelse er det også værd at overveje, om den sænkning af serviceniveauet i den kollektive trafikbetjening, som sker i disse år, er med til at forstærke denne negative tendens. Kompenserende virker de forbedringer af det overordnede vejnet, som har fundet sted igennem en årrække, og som gør, at privatbilismen kan sikre mobiliteten for befolkningen i landdistrikterne uden den kollektive trafikbetjening.

Det er dog i denne forbindelse værd at overveje, hvad effekten af stejlt stigende brændstofprisen vil få for bosætningen i landdistrikterne. Prisen for at pendle til arbejdspladser i byområder vil vokse i den årrække, det sandsynligvis vil tage at erstatte benzin og diesel som drivmiddel, samtidig med at det svækkede kollektive transportudbud ikke kan træde i stedet for bilen for pendlerne. Caseundersøgelsen viser også, at beboerne i landsbyer ofte bruger fritidstilbud og detailhandel bredt i oplandet med bilen som det mest oplagte transportmiddel, så også her vil prisen for den daglige transport stige og med den også de samlede transportomkostninger.

På kort sigt vil dette kunne kompenseres af et fald i huspriserne, men på længere sigt vil relativt lave huspriser kunne forhindre opretholdelsen af en attraktiv boligstandard i ejerboliger, fordi istandsættelse og ombygning foregår til samme priser som i byområderne men uden den samme stigning i salgsprisen.

Effekten af stigende benzinpriser er blevet påpeget af trafikforskere på DTU og RUC og omtales i en artikel fra d. 9. maj 2008 i Ingeniøren med titlen "Hammerdyr olie vil fjerne hver tredje bil fra vejene". Her anslåes en råoliepris på 200 dollar pr. tønde at reducere antallet af kørte bilkilometer med mellem 20 og 30 %.

Opsamlende kan der peges på, at en cocktail af stejlt stigende benzinpriser, en fortsat centralisering af serviceudbuddet og en forringelse af den kollektive transportbetjening vil hæmme bosætningen i landdistrikterne.

2.2 REKREATIV NATUR SOM UDVIKLINGSDYNAMO

Rekreativ natur manifesterer sig blandt en del af de ti casebyer som en oplagt udviklingsdynamo. Det handler dels om at realisere eksisterende udviklingspotentialer men også om at indtænke udvikling og bosætning, når der gennemføres naturgenopretning.

Rekreativ natur handler om naturgenopretning/-bevaring og om sundhed/oplevelse, og temaet sætter derfor strøm til både beskyttelse og benyttelse af naturen i et udviklingsperspektiv for landdistrikterne.

I Klitmøller er naturen en del af bybilledet

Rekreativ natur er en udviklingsdynamo for mindre byer og landsbyer fordi:

- Naturbeskyttelse og sundhed aktuelt står højt på dagsordenen

Rekreativ natur gøres til en udviklingsdynamo ved at:

- Sammentænke Natur- og Vandplaner med rekreation og bosætning
- Fremme lokal naturgenopretning og forbedre tilgængeligheden i produktionslandskabet
- Kortlægge og synliggøre stier og natur

Rekreativ natur - perspektivering:

- Deltidsbosætning som udviklingsmulighed

Naturbeskyttelse og sundhed står aktuelt højt på dagsordenen

Landsbyer og småbyer er karakteriseret ved, at de har kort afstand fra den enkelte husstand til natur og områder, der potentielt kan komme til at rumme natur. Dette selvfølgelig statement peger samtidig på et af de store og aktuelle udviklingspotentialer. Grunden er, at naturbeskyttelse og -genopretning er på vej ind på kommunernes dagsorden i kraft af EUs direktiver på området, samtidig med at befolkningens fokus på sundhed og motion er stigende.

Miljømålsloven, Statens Naturplaner og Vandplaner og de efterfølgende kommunale handleplaner banker alvorligt på i forhold til de offentlige budgetter og planer, og i de kommende år får det konsekvenser i form af fritlægning og gensoning af vandløb, oversvømmelse af engområder og etablering af naturkorridorer, hovedparten gennemført i landdistrikterne. Samtidig er der et stigende fokus på motion og fysisk aktivitet som konsekvens af en ændret livsstil bl.a. karakteriseret af stillesiddende arbejde. Dette fokus viser ikke tegn på at skulle svækkes i de kommende år.

Derfor er den rekreative natur et helt aktuelt fokusområde i forhold til landdistriktsudvikling.

Ide til barmarksudstyknings i Bækmarksbro, som sammen-tænker bosætning og §3-natur.

Sammentænke Natur- og Vandplaner med rekreation og bosætning

Med udgangen af 2010 skal de danske kommuner lave handleplaner bl.a. for EU-habitatområderne, og der kan blive tale om ganske markante investeringer i naturgenopretning, når målsætningerne for vand og natur skal nås inden 2015.

Det synes derfor oplagt at tilgodese perspektiver som bosætning og forbedring af livskvaliteten i landdistrikterne, når indsatsen skal prioriteres. Der vil kunne skabes ny udvikling i stagnerende landsbyer, hvis der køres parløb mellem naturgenopretningsprojekter og udstykninger af nye byggegrunde. Det er vigtigt at indtænke de rekreative aspekter herunder stiforbindelser i begge projekter, og der er desuden god mulighed for at integrere natur og boområder i landdistrikterne. Naturkorridorer i form af fritlagte og gensnoede vandløb, små stykker skov og hegn kan indpasses i bybilledet, når nye udstykninger er på tegnebrættet, og boligerne vil dermed kunne tilbyde oplevelser og rekreative muligheder, som ikke findes i større byområder.

I Klitmøller ser de lokale ildsjæle store perspektiver i byens placering midt i den nye nationalpark. De store naturværdier også på land skal bruges rekreativt, og der lægges vægt på, at de lokale skal føle ejerskab til nye faciliteter og tilbud, samtidig med at byens turisterhverv udvikles.

Fremme lokal naturgenopretning og tilgængelighed i det åbne land

Udover den lovbundne naturgenopretningsindsats er der i oplandet til mange landsbyer og småbyer gode muligheder for at udbygge de rekreative muligheder, samtidig med at naturen tilgodeses. Det handler om egentlige marginaljorder, gamle grusgrave, mergelgrave, hegn og våde pletter i lavninger, som man med tilskud fra Landdistriktsprogrammet, Friluftsrådet og Grønne Partnerskaber kan bringe i spil som lokal natur med tilhørende stier til glæde for de lokale beboere. Kulturhistoriske minder i landskabet vil kunne tilføje en yderligere oplevelsesdimension til det rekreative.

Landbruget er her en nøglespiller, og det er vigtigt at skabe og vedligeholde en dialog, som begge parter kan se sin fordel i. Et antal større landbrug har i de senere år arbejdet med at fremme naturindholdet på deres egen jord ved at få udarbejdet såkaldte Naturplaner, hvilket afspejler nye muligheder for samarbejde og forståelse mellem landbruget og de øvrige beboere i landdistrikterne.

Landsbyen Stenild havde til deres rundbordssamtale inviteret to landmænd, som kom og bidrog aktivt til aftenen. Byens arbejde med rekreativ natur afspejler det gode samarbejde med de lokale landmænd, og i planen refereres til aftaler med lodsejere om etablering af trampestier fire steder.

I Rakkeby og Lødderup gennemskæres landsbyen af "unyttige" grønne og våde kiler, som rummer potentiale for rekreativ udnyttelse. Begge byer ligger karakteristisk i et produktionslandskab med udsyn og lys, men hvor indholdet af rekreativ natur er lavt. I Rakkebys tilfælde vil en udnyttelse ydermere sikre landsbyen et bedre link til middelalderkirken og de omkringliggende huse, der idag ligger lidt på afstand af den øvrige del af landsbyen.

Kortlægge og synliggøre stier og naturperler

Synligheden af rekreativ natur er ligeså vigtig som tilstedeværelsen af den. Landdistriktsudvikling har fokus på livskvalitet i småbyer, landsbyer og landområder, og derfor skal den gode natur og de rekreative muligheder være synlige også ud over lokalområdet. Derfor anbefales det at registrere og kortlægge stier og naturperler og gøre dem synlige og søgbare på Internettet. Køb af boliger og grunde foregår idag med Internettet som udgangspunkt, og potentielle køberes research på lokalområdets tilbud om rekreativ natur vil naturligt kunne ske via et link fra ejendomsmæglernes og grundsalgskontorenes websites.

Deltidsbosætning som udviklingsmulighed

Deltidsbosætning i helårshuse nævnes som mulighed for at styrke bosætning og udvikling i landdistrikterne i både By- og Landskabsstyrelsens "Landsbyer i yderområder" og Realdania & Ny Thisted Kommunes "Ny dynamik i Danmarks yderområder" fra 2006. Spørgsmålet er imidlertid, om danskere, som ønsker at købe helårsboliger til deltidsbrug, lader sig stoppe af en bopælspligt. Det er snarere et miks af mangel på eksempelvis nære rekreative kvaliteter, smukt byrum og oplevelser, der afholder ressourcestærke købere fra at investere i en landsbyhus eller et husmandssted, end det er lovmæssige forhold. Derfor kan det være svært at se det bosætningsmæssige potentiale i at åbne for deltidsbosætning i områder og landsbyer, hvor udviklingen halter.

En anden vej kan vise sig mere farbar, hvis der åbnes op for, at udenlandske statsborgere kan købe fast ejendom i Danmark. Et billigt landsbyhus med 15-20 km til Vesterhavet vil muligvis være interessant for tyske købere, hvis der indenfor en kortere årrække rykker 10-20 tysktalende familier ind som deltidsbrugere. Danskerne er mere vant til, at skov og strand skal ligge i umiddelbar nærhed af boligen.

2.3 FORENINGSPARAPLY SOM LOKALPOLITISK SPYDSPIDS

Foreningsparaply som lokalpolitisk spydspids er et tema, der fokuserer på mindre byers og landsbyers politiske gennemslagskraft. Ønsker og planer skal samles, præsenteres og bringes i spil for at have en chance. Det kræver et arbejde både i byen og hos de beslutningstagende myndigheder, og det er et vigtigt felt, når der skal arbejdes med udvikling i landdistrikterne.

En foreningsparaply som lokalpolitisk spydspids er vigtig fordi:

- Uden fælles fodslag bliver byen overset

En foreningsparaply som lokalpolitisk spydspids skabes gennem:

- Organisering som skaber lokal konsensus
- Langsigtede samarbejdsrelationer mellem den enkelte by og kommunen

Uden fælles fodslag bliver byen overset

Foreningslivet er tydeligt i landsbyer og småbyer, og i caseundersøgelsen peger borgerne på, at de lokale foreninger er en vigtig del af fællesskabet. Men selvom der er mange lokale og velfungerende foreninger, er det ikke ensbetydende med, at landsbyen kan skabe opmærksomhed omkring de samlede lokale behov, ønsker og deraf følgende projektideer.

De fleste foreninger tager udgangspunkt i et emnemæssigt snævert interessefællesskab, og det vil være velegnet i forhold til at varetage medlemmernes dag-til-dag interesser.

Men ønsker man at gennemføre større projekter som bygning af en hal, bevarelse af en skole og trafiksanering, vil det faktum, at der er tale om netop et mindre lokalsamfund, være en hæmsko i forhold til at skabe politisk lydhørhed.

Jo flere skatteydere og vælgere man repræsenterer, jo lettere er det at blive hørt. Så derfor er en velfungerende foreningsparaply som lokalpolitisk spydspids med til at forhindre, at landsbyen bliver overset.

Deltagerne i et planværksted i Bækmarksbro repræsenterer lokale foreninger og netværk.

Organisering som skaber lokal konsensus

Organiseringen af en velfungerende foreningsparaply som lokalpolitisk spydspids er ifølge caseundersøgelsen en nødvendig øvelse for at varetage et lokalområdes politiske interesser. Der findes flere måder at organisere en sådan tværgående struktur på, men det er vigtigt, at organiseringen giver plads til enkeltpersoner, som har et bredt netværk og er i stand til at skabe konsensus omkring planer og projekter. Mere generelt vil det være vigtigere at sikre legitimiteten af foreningsparaplyen gennem en formel struktur, jo større byen er.

I Vegger, hvor der er godt held med at få politisk rum til planer og projekter, organiserer man sig tilsyneladende fra projekt til projekt men kan også trække på den netværkseffekt, som en lokalt valgt kommunalpolitiker giver. I Klitmøller ser det ud til, at Borger- og handelsstandsforeningen på god og slagkraftig vis repræsenterer de lokale foreninger, mens foreningsparaplyen i Stenild udgøres af organisationen, der ejer forsamlingshuset, Stenild Foredrags og Aktivitetsforening. Stenild har også en borgerforening, men den driver byens gadelys og flagallé og fungerer ikke som foreningsparaply.

Langsigtede samarbejdsrelationer mellem den enkelte by og kommunen

Brændstoffet i politiske processer for enkeltpersoner og grupper er ofte udsigten til at kunne få indflydelse. Denne udsigt sikres bedst, ved at kommunen etablerer langsigtede samarbejdsrelationer med den enkelte småby og landsby. Det kan eksempelvis ske i form af landsbyråd og lokalråd, og et centralt omdrejningspunkt er, at rådene tildeles en reel indflydelse. Ligeledes centralt er det, at strukturen i rådets arbejde er gennemsigtig, så landsbyerne kan vurdere, om processerne er rimelige og retfærdige.

Langsigtede samarbejdsrelationer er med til at kvalificere landsbyernes foreningsparaply gennem en forståelse af den danske planfaglige tradition. Kommunalreformen repræsenterer mange steder et brud i sådanne langsigtede samarbejdsrelationer, og det er vigtigt, at kommuner og småbyer/landsbyer arbejder sammen om at genetablere de råd og udvalg, som er vigtige for at sikre en balanceret landdistriktsudvikling i de kommende år.

Som eksempler fra casene ytrer Rakkeby i denne forbindelse en utilfredshed med deres politiske relationer i den nye kommune, og Hørby peger på, at det er vigtigt med tidlig inddragelse af landdistrikterne i arbejdet med kommuneplanen for at sikre landsbyerne en reel indflydelse.

2.4 ERHVERVSLIVET SOM UDVIKLINGSDYNAMO

Erhvervslivet som udviklingsdynamo repræsenterer en chance for nogen af de landsbyer og småbyer, hvor befolkningsstatistikken er i den tunge ende, og hvor der ikke er tegn på ændring.

Erhvervslivet som udviklingsdynamo er vigtig fordi:

- Erhvervslivet er et wild-card til byer med ondt i befolkningsstatistikken

Erhvervslivet som udviklingsdynamo bruges ved at:

- Lokale potentialer for bosætning afdækkes
- Bosætning boostes på tværs af virksomhed, foreningsliv, kommune og grundsalgskontor/ ejendomsmægler

Erhvervslivet som udviklingsdynamo - perspektivering:

- Vil arbejdskraften med en lang videregående uddannelse flytte?
- Iværksætterpotentiale i landområderne

Erhvervslivet er et wild card til byer med ondt i befolkningsstatistikken

I 2008 er manglen på arbejdskraft en af de store udfordringer for virksomheder i Danmark. Historie og tradition kan være én af forklaringerne på, at virksomheder vælger at blive liggende ved den stationsby, hvor de er startet for år tilbage, selvom arbejdskraften flytter mod større byområder. En anden årsag kan være, at udvidelsesmulighederne er billigere, samtidig med at medarbejderne med placeringen i et landdistrikt slipper for at køre i kø, når de skal til og fra arbejde. Situationen har således udviklet sig derhen, hvor virksomheden bliver, hvor den er, samtidig med at landsbyen omkring den stagnerer.

Elcold ved Hørby eksporterer specialfrysere og har været i vækst i mange år. Relativt få af de ansatte er bosat i landsbyen, der ligger umiddelbart øst for motorvejen

Hver dag kommer et antal medarbejdere og tilbringer dagen i landsbyen, og disse virksomheder er oplagte udstillingsvinduer, der kan være indgangen til at skabe bosætning og dermed udvikling. Ofte bor direktøren i nærheden af sin virksomhed og har sandsynligvis en personlig interesse i at hjælpe lokalsamfundet igang med en udviklingsproces. Derfor kan erhvervslivet være et wild card til landsbyer og småbyer med ondt i befolkningsstatistikken.

Lokale potentialer for bosætning afdækkes

Hvordan er situationen i den pågældende landsby, hvor et relativt stort erhvervsliv trives side om side med en negativ befolkningsstatistik? Først og fremmest er det ikke tilfældigt, at det forholder sig, som det gør, og det er nødvendigt at afdække årsagerne, inden man prøver på at afhjælpe problemet. Hvem er ansat på virksomhederne? Hvorfor er de ikke allerede flyttet til byen, og hvilke boliger rummer byen? Årsagerne afdækkes sammen med nøgleaktører såsom de ansatte, lokale ejendomsmæglere, det lokale erhvervsråd og borgere med bredt kendskab til lokalsamfundet.

Den interessante case er her Klitmøller, hvor surferne selv fandt ud af, at de ville til byen og bo. De fik ideen om at bosætte sig, mens de var sommergæster og surf-turister, så deres rolle var snarere kundens end den ansattes. Der blev ikke afdækket potentialer på foranledning af beboere og kommune, og alligevel forløb processen. Klitmøller er et spændende eksempel på (turist)erhvervets potentiale som udviklingsdynamo og udstillingsvindue for et lokalsamfund, der stod og manglede beboere og børnefamilier.

Bosætning boostes på tværs af virksomhed, foreningsliv, kommune og grundsalgskontor/ejendomsmæglere

Findes der et potentiale for bosætning i relation til de eksisterende erhvervsaktiviteter, etableres et samarbejde, der involverer nøgleaktørerne. Den drivende part vil være dem med den mest direkte interesse i resultatet, og indsatsen kan omfatte forskellige former for salg- og kampagneaktiviteter rettet direkte mod potentielle tilflyttere. Dels skal det rettes mod pendlerne i de involverede virksomheder, men man kan samtidig rulle en kampagne ud, så den også giver andre borgere i landsbyen mulighed for at agere som ambassadør. Resultaterne fra den forudgående analyse vil naturligt indgå i den nærmere planlægning af udstykninger af nye boliger mht. eksempelvis boligpræferencer.

Ved rundbordssamtalerne i Hørby, Dybvad og Hørdum fortalte direktørerne for lokale og succesfulde virksomheder, at en stor del af deres ansatte pendler på arbejde. Direktørernes engagement i dialogen omkring lokale anliggender peger på, at der er god mulighed for at bruge erhvervslivet som udviklingsdynamo.

Vil arbejdskraften med en lang videregående uddannelse flytte?

Statistikken for uddannelsesniveaet peger på det nuværende bosætningsmønster. Det viser, at personer med en lang videregående uddannelse er koncentreret primært i Aalborg, i det centrale Himmerland syd for Aalborg, i det sydøstlige Vendsyssel, i Hjørring og i Hobro/Mariager.

Der bygges nyt og renoveres gammelt i Klitmøller

Hvis man planlægger at bruge wild-cardet i et mindre bysamfund med en vidensvirksomhed, skal man overveje udsigten til en god succesrate, hvis byen ligger udenfor områderne med mange højtuddannede.

Mere generelt er det også værd at overveje, hvordan arbejdskraft med en lang videregående uddannelse kan fastholdes i byer som Frederikshavn, Sæby og Aars. Statistikken viser, at andelen er lavere i disse byer, og hvis den afgørende parameter er afstanden til kulturtilbud og uddannelsesmiljøer i Aalborg, så vil Thisted og Nykøbing Mors også kunne opleve en udvikling i samme retning. Selvom der måske ikke er ambitioner om udvikling af vidensbaserede virksomheder i større stil, så vil personer med en lang videregående uddannelse i fremtiden skulle være med til at sikre kvaliteten og udviklingen af den offentlige service og administration. Derfor vil det være vigtigt, at de kan rekrutteres også i mellemstore bysamfund uden for Aalborg.

Et centralt spørgsmål er imidlertid, hvor stor en procentdel de skal udgøre for at kunne rekruttere et tilstrækkeligt antal. Et andet spørgsmål er hvilke faktorer, der er afgørende for, hvor personer med en lang videregående uddannelse bosætter sig og bliver boende.

Med udgangspunkt i undersøgelsen kan disse spørgsmål imidlertid ikke besvares, men det er stadig vurderingen, at bosætning og udvikling af landdistrikterne i et vist omfang er afhængig af antallet af personer med en lang videregående uddannelse i disse mellemstore bysamfund i Region Nordjylland.

Iværksætterpotentiale i landområderne

Statistikken viser, at landområderne rummer den markant største andel af arbejdsgivere og selvstændige af alle områdetyper. Dette afslører et potentiale for iværksætteri og erhvervsudvikling samt skabelse af lokale arbejdspladser i landdistrikterne.

De mange tiloversblevne landbrugsbygninger og støttemulighederne i Landdistriktsprogrammet, som kan søges via LAG'erne, kan give yderligere næring til nye mikrovirksomheder med op til 10 ansatte.

Erhvervslivet i Dybvad trækker folk til byen i dagtimerne

2.5 FYSISK FORFALDS BETYDNING FOR BOSÆTNING

Fysisk forfald i landdistrikterne er et tema med stor bevågenhed i offentligheden. Billeder af forladte og misligholdte huse og bygninger er godt medie-stof. Caseundersøgelsen viser, at det vitterligt har betydning for bosætning og udvikling af småbyer og landsbyer. Men andre af de fem temaer kan forstærke henholdsvis svække betydningen af fysisk forfald.

Fysisk forfald i landdistrikterne er et vigtigt tema fordi:

- Forfaldne huse og bygninger hæmmer bosætning og udvikling

Fysisk forfald i byer og landområder afhjælpes:

- Skab overblik over problemets omfang og lav indsatskatalog
- Lav en taskforce

Forfaldne huse og bygninger hæmmer bosætning og udvikling

Urbanisering og strukturudviklingen i landbruget er væsentlige parametre for den generelle udvikling i landdistrikterne. Statens Byggeforskningsinstitut anslår i i rapporten "Dårlige boliger i landets yderområder", at der er ca. 10.000 dårlige boliger i landområder og mindre bysamfund. En opgørelse viser, at kommunerne kun griber ind i forhold til 125 huse om året. Derfor tegner der sig et betydeligt behov for en yderligere indsats.

I nogle småbyer med opland er forfaldne huse en væsentlig årsag til fald i befolkningstal og opfattes ydermere af beboerne som meget generende i dagligdagen.

Eksemplet Hørdum er den af de ti casebyer, hvor det fysiske forfald er tydeligst med huse, der bør rives ned, huse, hvor facaden trænger til et større løft, og et behov for en egentlig byfornyelsesindsats. Dybvad rummer en del huse med relativt store bygningsmæssige kvaliteter, og her er det også nødvendigt med en mere generel indsats, omend forfaldet er knap så fremskredent som i Hørdum. I Halvrømmen er der ikke problemer med egentligt forfald, men derimod en tendens til at husene specielt langs hovedgaden er istandsat uden blik for deres oprindelige arkitektur og udseende. Problemet er således mere æstetisk, og selvom det skæmper bybilledet, så sørger andre faktorer i Halvrømmens tilfælde for at kompensere, så det ikke er en stor trussel mod byens og oplandets udvikling som helhed.

Indsatsen skal således tilpasses behovet og konteksten, og det er nødvendigt at arbejde ud fra konkret viden og med lokale aktører.

Fysisk forfald

Det gamle mejeri i Halvrømmen kommer ikke helt til sin ret som bygning med den nye facade

Facade fra Dybvad : Historien er der - vedligeholdelsen mangler.

Skab overblik over problemets omfang og lav indsatskatalog

Det er nødvendigt med en indledende screening af problemerne med fysisk forfald foretaget af kommunen evt. i samarbejde med en Lokal Aktionsgruppe. Hvor ligger husene, hvordan er ejerforholdene, og hvordan ses der på problemerne fra naboer og de øvrige beboere i landsbyen?

Herefter laves en liste over indsatsmuligheder. Velfærdsministeriet har i 2009 udgivet en rapport med titlen "Vejledning om udvikling af landsbyer - en værktøjskasse", og her kan man finde handlingsrettede anvisninger, der tager udgangspunkt i en meget anvendelig systematik på den fysiske virkelighed i landsdistrikterne og samtidig forholder sig til det relativt komplekse lovstof, der regulerer området.

Lav en taskforce

Den egentlige indsats er afhængig af en lokal afklaring af finansieringsmuligheder: Landsdistriktsprogrammet/LAG, kommune, byfornyelsesmidler, Realdania og forskellige modeller, der arbejder med borgernes egne midler.

Mens der arbejdes med finansieringen, den indledende screening og indsatskataloget, kan der nedsættes en taskforce med deltagelse af relevante fagfolk på tværs af kommunens organisation og borgerrepræsentanter for de relevante områder og bysamfund, som har interesse i feltet.

Denne taskforce skal sikre, at der laves en indsatsplan, som tilgodeser de mest trængende lokalområder først. Samtidig giver det mulighed for, at borgerne på tværs af kommunen deler viden om, hvordan man som lokalsamfund bedst går ind i arbejdet med at afhjælpe fysisk forfald.

3. UDVIKLINGSTENDENSER

Befolkningen i Region Nordjylland flytter fortsat fra landdistrikterne mod byområderne med de ældre og de unge under uddannelse som de store grupper. Dette mønster rummer dog store variationer geografisk med vækst nær Aalborg og det østjyske bybånd og fraflytning i områderne længere væk. Dog ses som undtagelse bysamfund og områder med rekreativ natur, og denne landdistriktsrapport udpeger fem indsatsstemaer, der kan være med til at gavne bosætning og udvikling i regionens landdistrikter.

I det følgende sammendrag tegnes hovedtendenserne, et uddrag af statistikken og undersøgelsen af 10 casebyer samt indsatsstemaerne, som kan bruges af kommunerne, LAG-bestyrelserne, foreninger & ildsjæle samt Regionen.

Befolkningstallet falder i landområderne - unge og ældre flytter efter uddannelsesmiljøer og service

Befolkningstallet i Regions Nordjyllands landdistrikter er faldet i perioden 1992-2006.

Det samlede fald udgøres af en lille stigning i landsbyer med 500-1000 indbyggere, et fald i landsbyer med 200-499 indbyggere og et større fald i landområderne.

Faldet manifesterer sig geografisk i Thy, Vesthimmerland, Vendsyssel samt på Mors, mens der har været befolkningsvækst i Østhimmerland og omkring Aalborg.

Der er en markant lavere gennemsnitsalder i landområderne, som rummer en femtedel af regionens befolkning. Forklaringen er, at der er færre i aldersgruppen over 75 år og flere i gruppen op til 16 år. Samtidig foretrækker unge mellem 17 og 24 år at bo i de større byer. Disse to tendenser peger på det mønster, at en del børnefamilier bosætter sig i landområderne, mens unge under uddannelse og pensionister vælger at forlade disse områder. De unge søger uddannelsesmiljøerne i de større byer, og de ældre søger formentlig en bedre offentlig service i bysamfundene. Dette peger på serviceniveauet som en af nøglerne til udvikling i landdistrikterne.

Ældrecenter i Dybvad

Nærhed til byområder og rekreativ natur fastholder bosætningen

Caseundersøgelsen og statistikken peger på to temaer, der fastholder den ønskede bosætning: bysamfund og landområder i nærheden af Aalborg og det østjyske bybånd samt områder og byer med nærhed til rekreativ natur.

Endelig den store gruppe af mindre bysamfund og landområder, som oplever stagnation eller fraflytning. Denne gruppe har det største fokus i analysen, og der peges på fem indsatsstemaer, som kan være med til at dreje udviklingen.

Aalborg-området og det østjyske bybånd stimulerer bosætning

Der er befolkningsvækst i landsdistrikterne i oplandet til Aalborg og Hobro-området. Effekten af nærhed til større byområder med jobmarked, oplevelser, shopping og uddannelses tilbud er velkendt og sætter en streg under den generelle udviklingstendens i Danmark med fortsat befolkningsvandring fra land til by.

Aalborg skaber vækst i kraft af sin egen størrelse mens Hobro-området antages at drage fordel af nærheden til det østjyske bybånd med Randers og Århus i den nordlige ende.

Rekreativ natur skaber udvikling

Der er også befolkningsvækst og udvikling i rekreativ natur. Statistikken peger på, at mindre bysamfund på kysten er attraktive bosætningssteder for den ældre del af befolkningen i regionen.

Caseundersøgelsen afdækker, at rekreativ natur også er en tydelig vækstfaktor i forhold til at tiltrække yngre mennesker og børnefamilier. Dette gælder enkelte steder, og væksten afhænger også af andre forhold end tilstedeværelsen af rekreativ natur.

Andre steder peges der på rekreativ natur som en potentiel vækstfaktor. Eksemplerne er gamle stationsbyer med råstofgrave i umiddelbar nærhed, og landsbyer hvor lavninger og ekstensivt drevet landbrugsjord kan bruges til at åbne produktionslandskabet rekreativt og genskabe en kobling til det omgivende landskab.

En sænkning i landskabet ved Rakkeby giver mulighed for et mindre stykke rekreativ natur

Øvrige landområder og mindre bysamfund oplever fraflytning

Endelig er der den store gruppe af mindre bysamfund og landområder, hvor vigende befolkningstal tegner billedet. Stigningen i priserne på parcelhuse er lavere og antallet af tomme boliger er relativt højt.

Symptomerne er entydige og lægger sig op af de tendenser, som ofte trækkes frem i offentligheden om udviklingen i landdistrikterne, affolkning af landsbyer og fysisk forfald. Denne landdistriktsrapport udpeger en række indsatsmuligheder grupperet i fem temaer, som hver for sig og og ikke mindst i en cocktail kan være med til at dreje og afbøde den negative udvikling.

Fem temaer kan være med til at sætte dagsorden i landdistriktsudviklingen

“Synlig byidentitet som brændstof” peger på vigtigheden af, at synliggøre kvaliteterne hos et mindre bysamfund eller landområde, så at sige at sætte dem på landkortet. Der skal arbejdes med flere aspekter som byens historie, byrummet, byens placering i landskabet og forbedret infrastruktur, styrkelse af foreninger, netværk og institutioner, skabe lokale medier og arbejde med et fælles værdigrundlag

“Rekreativ natur som udviklingsdynamo” arbejder med udviklingspotentialet i det omgivende landskab og peger på de kommende års naturgenopretning som en chance for mindre bysamfund og landområder.

“Foreningsparaply som lokalpolitisk spydspids” er et tema, der viser, hvordan landdistrikternes foreningsliv kvalificeres og får indflydelse. Der skal skabes en politisk platform til fremme af lokale ønsker hos beslutningstagerne

“Erhvervslivet som udviklingsdynamo” viser vej for mindre bysamfund, hvor det lokale erhvervsliv rummer mulighed for at fremme bosætning og udvikling. Fra pendler til beboer er en af ideerne.

“Fysisk forfalds betydning for bosætningen” eksemplificerer og peger på, hvordan en proces, der tager fat om denne nyklassiker i landdistriktsplanlægning, kan forløbe.

Stejlt stigende benzinpriser og faldende serviceniveau - en farlig cocktail

Et lavere niveau af offentlig service i landdistrikterne er formentlig en del af forklaringen på unges og ældres fraflytning. Spørgsmålet i den forbindelse er, om en yderligere sækning og centralisering vil forstærke bevægelsen fra land mod by?

Det er overvejende sandsynligt, at stejlt stigende benzinpriser vil få en sådan forstærkende effekt. Børnefamilier vil bl.a. fraflytte landdistrikterne, fordi pendling til arbejde i byområder bliver dyrere, og det samme med den daglige transport til fritidsaktiviteter og indkøb. Dermed kan en opretholdelse af serviceniveauet og herunder betjeningen med kollektiv transport i landdistrikterne være med til at afbøde de skadelige effekter af stejlt stigende benzinpriser

Den menneskelige faktor i arbejdet med landdistriktudvikling

Den menneskelige faktor er som altid interessant at sætte fokus på og har forholdsvis stor indflydelse på udfaldet af en indsats indenfor landdistriktpolitik og -planlægning. Den skal forstås som et fokus på hvem, der gør noget, og ikke hvad der gøres.

I de fem indsatsstemaer peges der længere omme i rapporten mere detaljeret på delelementer. Den menneskelige faktor vil kun kort blive nævnt her, uden eksempler og henvisninger, fordi casematerialet ikke er bredt nok til at kunne generalisere, og fordi der ikke er tilgængelig litteratur og undersøgelser på området.

Pejlemærkerne, når man skal manøvrere i forhold til den menneskelige faktor, er at sammensætte projektteams og arbejdsgrupper, så de rummer ressourcer indenfor planprocesser i landdistrikterne, lokalt/politisk netværk samt lokalkendskab, kommunikation og arbejde med medier, idéskabelse og fundraising og endelig styring af projekter.

4. STATISTIK

Ved brug af statistiske data er der i dette afsnit sat fokus på de regionale mønstre i fht. udvikling og status indenfor befolkning og erhverv.

Hovedkonklusioner fra den statistiske analyse

- Omkring en femtedel af befolkningen i Region Nordjylland bor i landområder eller byer med under 200 indbyggere. Folketallet har generelt været nedadgående i landdistrikterne, mens der har været en stigning i de større byer. Befolkningstilbagegangen har været mest markant i Thy og Mors, Vendsyssel samt Vesthimmerland. Omvendt har der været vækst i landområderne i Østhimmerland og omkring Aalborg.
- Gennemsnitsalderen i landområderne er generelt lavere end i byerne. Dette skyldes, at der er relativt flere børnefamilier og færre ældre, som bor i landområderne. Der findes dog flere kystnære landområder omkring Blokhus, Lønstrup, Hals og Skagen, hvor gennemsnitsalderen er relativt høj, idet mange ældre vælger at bosætte sig der.
- Andelen af børnefamilier i de kystnære områder er generelt lav, og tendensen er blevet forstærket i de seneste 15 år. Der er således i kystområderne en tendens til større fald i andelen af husstande med børn.
- Befolkningen i landområderne har generelt de højeste gennemsnitsindkomster. Det er særligt landområder og de mindre byer i det centrale Himmerland og i Aalborg-området, der trækker op. De høje indkomster i landområderne skal dog ses i sammenhæng med befolkningssammensætningen i landområderne (mange i den erhvervsaktive alder samt få unge og ældre).
- I landområderne er de gymnasiale uddannelser og lange videregående uddannelser kraftigt underrepræsenterede. Landområderne har også oplevet en lavere udvikling i andelen af personer med lang videregående uddannelse end ellers i regionen.
- Landområderne har en højere andel beskæftigede end byerne i regionen. Landområderne skiller sig desuden ud med en særlig høj andel arbejdsgivere og selvstændige samt en lav andel pensionister og efterlønnere.
- Trods en stor tilbagegang i antal virksomheder er landbrug stadig den dominerende virksomhedstype i landområderne. I de mindre byer er der en mindre andel detailhandel, hotel- og forretningsservice end i de større byer.
- Antallet af boliger er ikke steget så meget i landområderne og de mindre byer som i de større byer. Alle områder har oplevet en stigning i antallet af tomme boliger. Ejendomspriserne er generelt lavere i landområderne end i byerne.
- Servicedækningen i fht. dagligvarebutikker, skoler og kollektive trafikforbindelser er relativt ringe i de mindre byer. Kun byer med mindst 2.000 indbyggere har fuld dækning på alle tre servicefunktioner.
- Region Nordjylland har oplevet en stor stigning i nettoindvandringen, og denne har mere end opvejet det mellemkommunale flytteunderskud. Især byerne med 2.000-5.000 indbyggere har oplevet en stor nettotilflytning.

Nøgletal for status og udvikling i landdistrikter og byer i Region Nordjylland

Emne	Nøgletal for status og udvikling	Region Nordjylland	Landdistrikter	Byer med +1.000 indb.	Reference (sidetal)
Befolkning	Befolkningsudvikling 1992-1998 (årlig)	0,19%	0,10%	0,31%	s. 42
	Befolkningsudvikling 1998-2006 (årlig)	-0,01%	-0,35%	0,21%	s. 42
	Gennemsnitsalder 2006	40,1	38,9	40,7	s. 45
	Udvikling i gennemsnitsalder 1992-2006	1,70	1,20	1,95	s. 47
	Andel børnefamilier 2006	26,2%	32,2%	23,7%	s. 49
	Udvikling i andel børnefamilier 1992-2006	-3,4%	-2,4%	-3,7%	s. 49
	Andel enlige med/uden børn 2006	37,6%	27,5%	42,2%	s. 49
	Nettотilflytning 2002-2007 *	+1.007	-9.010	+9.501	s. 4 *
Indkomst	Gennemsnitsindkomst 2005	220.685	227.092	217.500	s. 51
	Stigning i gennemsnitsindkomst 1992-2005	48,9%	53,3%	46,6%	s. 52
Uddannelse	Andel med videregående uddannelse 2005	17,4%	15,3%	18,3%	s. 56
	Udvikling i andel m. vdr. udd. 1998-2005	3,6%	3,1%	3,9%	s. 58
Boliger	Andel tomme boliger 2004	3,2%	3,2%	3,2%	s. 65
	Udvikling i antal tomme boliger 1992-2004	0,68%	0,84%	0,60%	s. 65
	Gns. ejendomsvurd. for enfamiliehuse 2006	6.647	4.880	7.683	s. 67
	Stigning i ejendomsvurderinger 1999-2006	38,6%	35,4%	39,6%	s. 67
Beskæftigelse	Andel beskæftigede 2005	60,1%	65,8%	57,4%	s. 53
	Andel selvstændige og arbejdsgivere 2005	4,9%	9,0%	3,0%	s. 53
	Udvikling i antal arbejdspladser 1998-2005	-2,4%	0,4%	-2,1%	s. 62
	Andel pensionister og efterlønnere 2005	26,9%	23,0%	28,8%	s. 53

Signaturforklaring

Gennemsnitsværdi for regionen	3,6%
Værdi højere end regionsgennemsnittet	3,9%
Værdi lavere end regionsgennemsnittet	3,1%

* refererer til rapporten "Region Nordjylland - Flytteanalyse", 2009

Datagrundlaget for den statistiske analyse

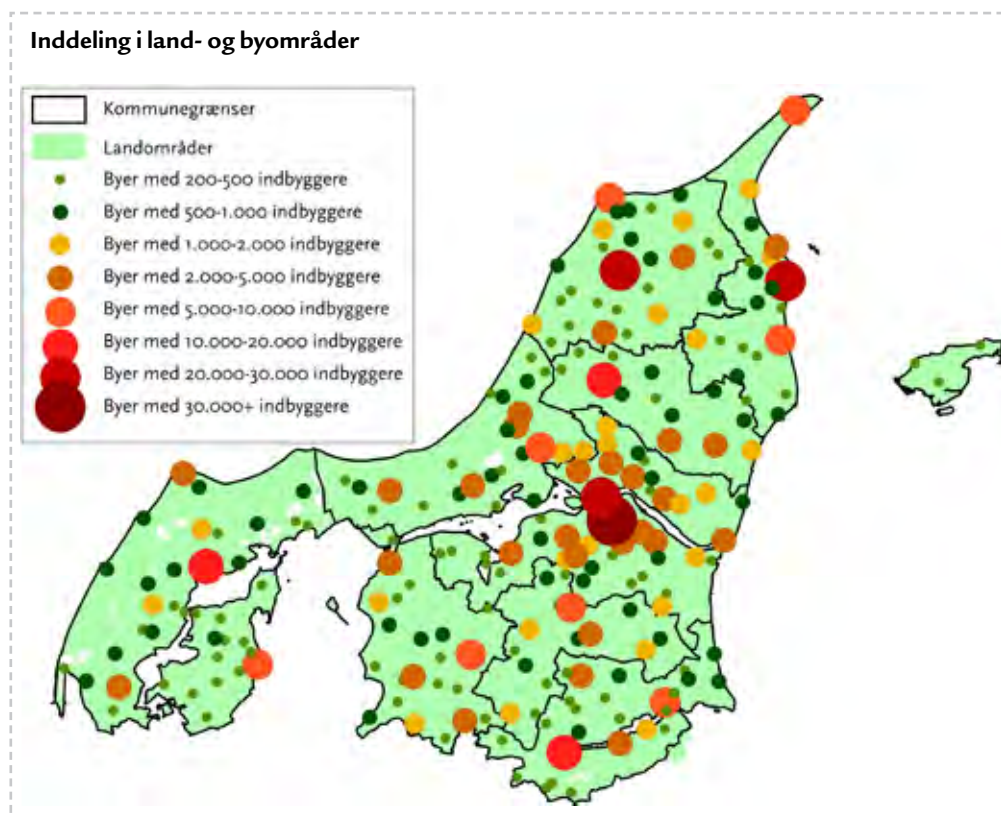
Den statistiske analyse er baseret på følgende data:

Datasæt	Kilde
Indbyggertal 1992-2006	Danmarks Statistik, 2007
Aldersfordeling 1992-2006	Danmarks Statistik, 2007
Husstandstyper 1992-2006	Danmarks Statistik, 2007
Personindkomst 1998-2005	Danmarks Statistik, 2007
Beskæftigelsesstatus 1998-2005	Danmarks Statistik, 2007
Uddannelsesstatus 1998-2005	Danmarks Statistik, 2007
Antal boliger 1992-2004	Danmarks Statistik, 2007
Offentlig ejendomsvurdering 1999-2006	Region Nordjylland, 2007
Skoler og dagligvarebutikker 2007	Det Centrale Virksomhedsregister, 2007
Kollektive trafikruter	Nordjyllands Trafikselskab, 2007
Flytninger 2002-2007	Det Centrale Personregister, 2008

Geografisk opdeling af de statistiske data

De person- og virksomhedsrelaterede data er inddelt på by- og landområder opdelt i følgende kategorier (baseret på indbyggertallet 2006):

Statistikområde	Antal	Statistikgruppe
Landområder og byer u. 200 indbyggere	219	Landdistrikter
Byer med 200-500 indbyggere	100	
Byer med 500-1.000 indbyggere	59	
Byer med 1.000-2.000 indbyggere	26	Byer med +1.000 indbyggere
Byer med 2.000-5.000 indbyggere	28	
Byer med 5.000-10.000 indbyggere	8	
Byer med 10.000-20.000 indbyggere	3	
Byer med 20.000-30.000 indbyggere	3	
Byer med 30.000+ indbyggere	1	

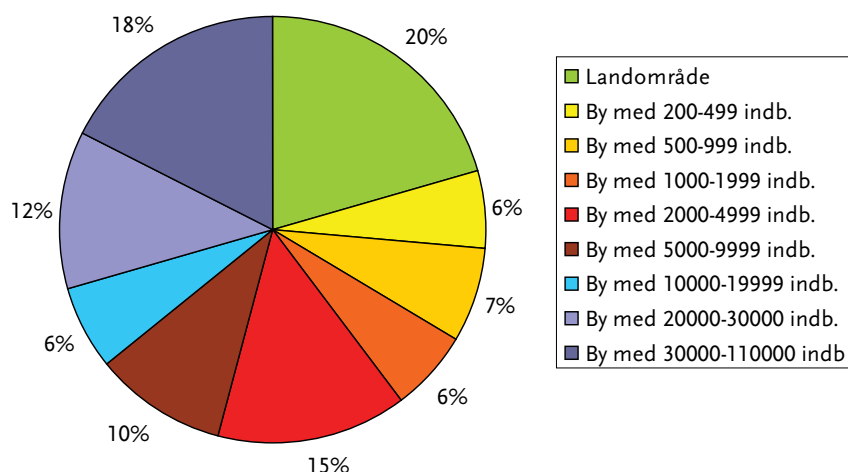

4.1 INDBYGGERTAL

En ud af fem indbyggere i Region Nordjylland bor i landområder eller byer med under 200 indbyggere, men andelen er faldende.

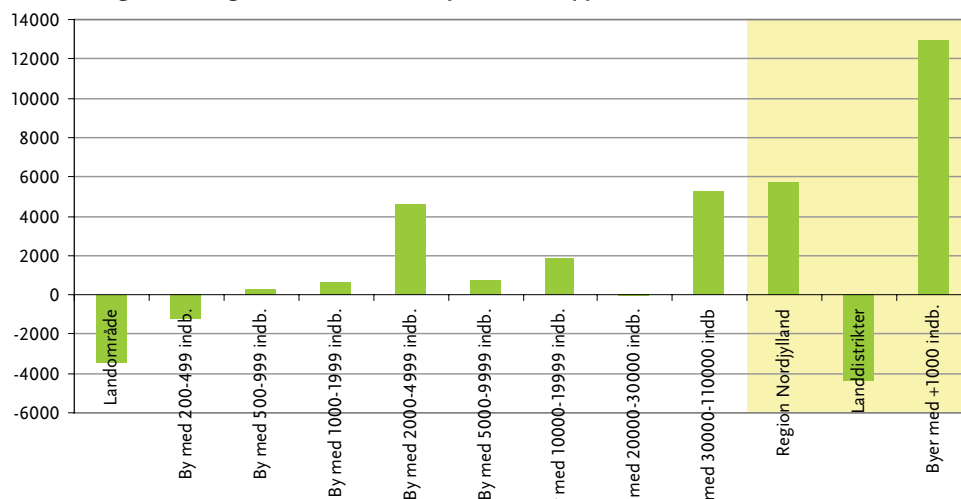
Region Nordjyllands befolkningstal var ultimo 2006 576.972 indbyggere. Af disse boede en femtedel i landområder eller byer med under 200 indbyggere. En tredjedel af regionens indbyggere bor i landområder eller byer med under 1.000 indbyggere.

Befolkningens fordeling på områdetyper 2006

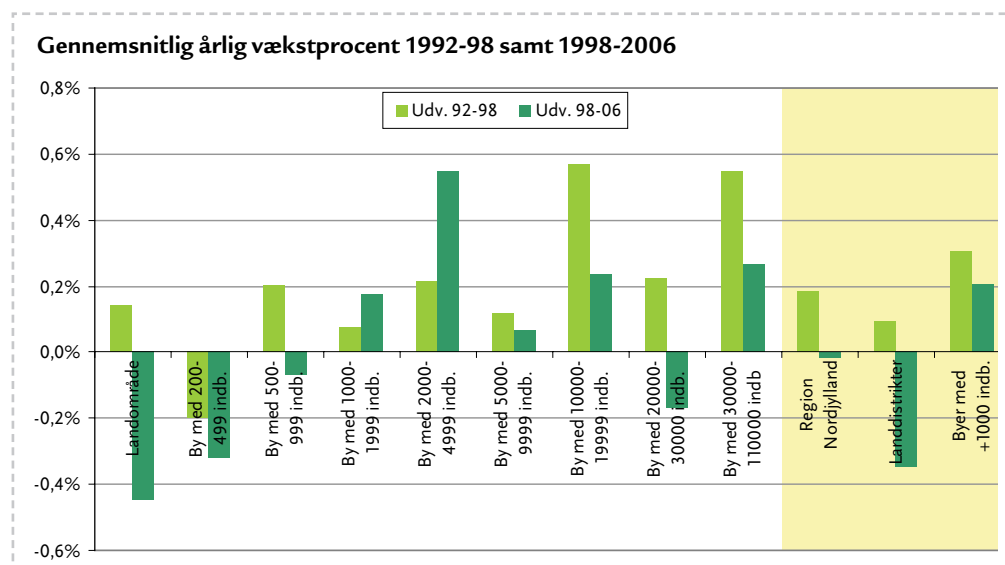
I perioden 1992-2006 er indbyggertallet i regionen som helhed vokset med 5.739 personer svarende til en vækst på ca. 1%. Dette er væsentligt mindre end vækstraten for landet som helhed, idet denne i samme periode var ca. 5%. Væksten er primært sket i Aalborg by samt i byer med 2.000-5.000 indbyggere. I landområderne samt byer med op til 500 indbyggere har der derimod været tale om et fald i folketallet på ca. 4.500 indbyggere.

Befolkningsudvikling 1992-2006 fordelt på områdetyper

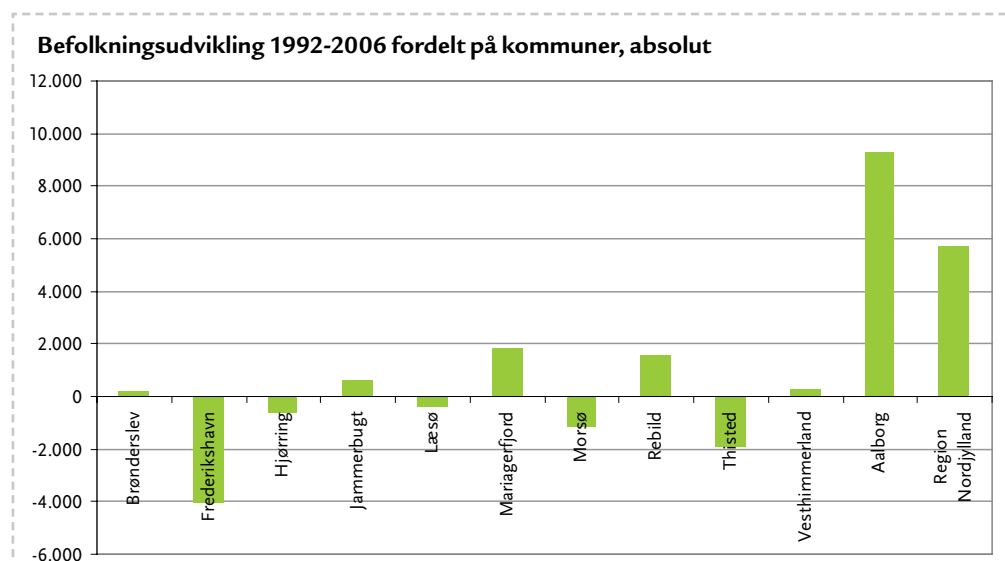

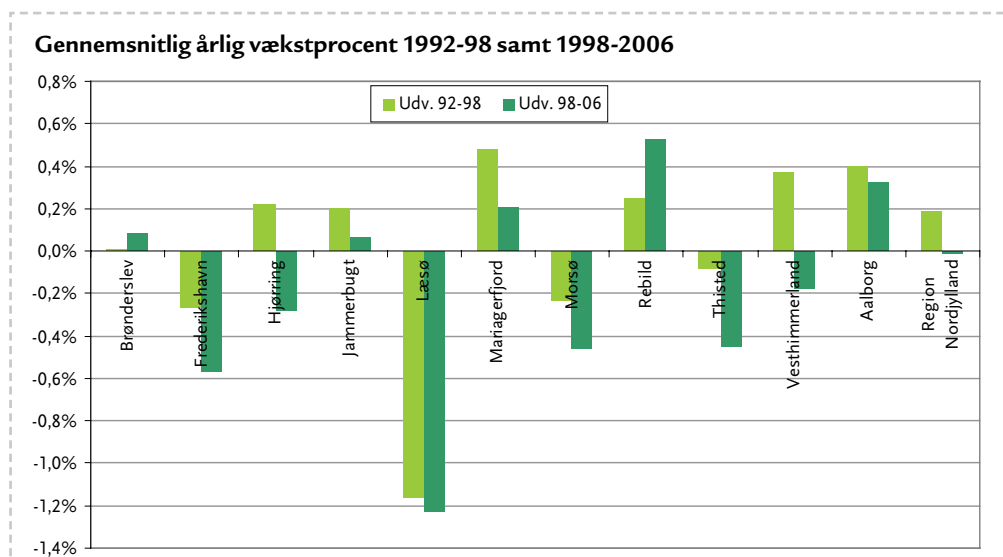
Faldet i folketal i landområderne og de mindre byer har været større i årene 1998-2006 end i perioden 1992-1998, hvilket tyder på en accelererende udtynding.

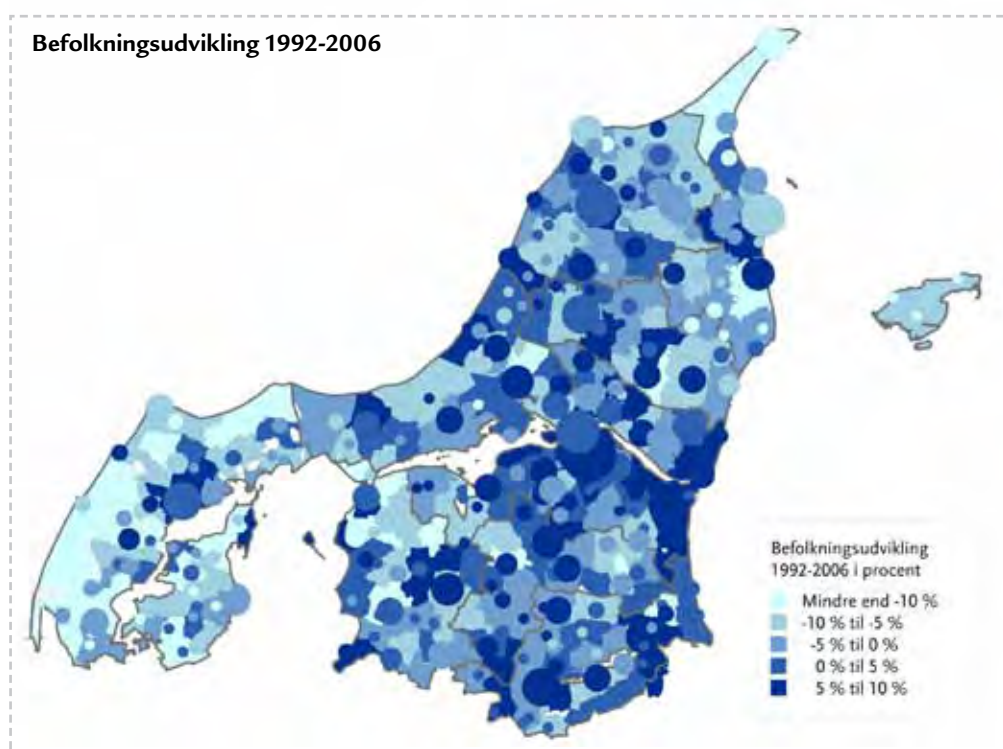
Fordelt på regionens kommuner er det tydeligt, at regionens vækst primært har fundet sted i Aalborg Kommune med en vækst på mere end 9.000 indbyggere. Derudover har der været stigninger på 1.500-2.000 indbyggere i hhv. Rebild og Mariagerfjord. Ser man på den relative vækst, har disse tre kommuner haft en vækst omkring 5 %. Jammerbugt, Vesthimmerland og Brønderslev har haft vækstrater på omkring 1 %. Væksten har været tiltagende i Rebild og Brønderslev men aftagende i Mariagerfjord.

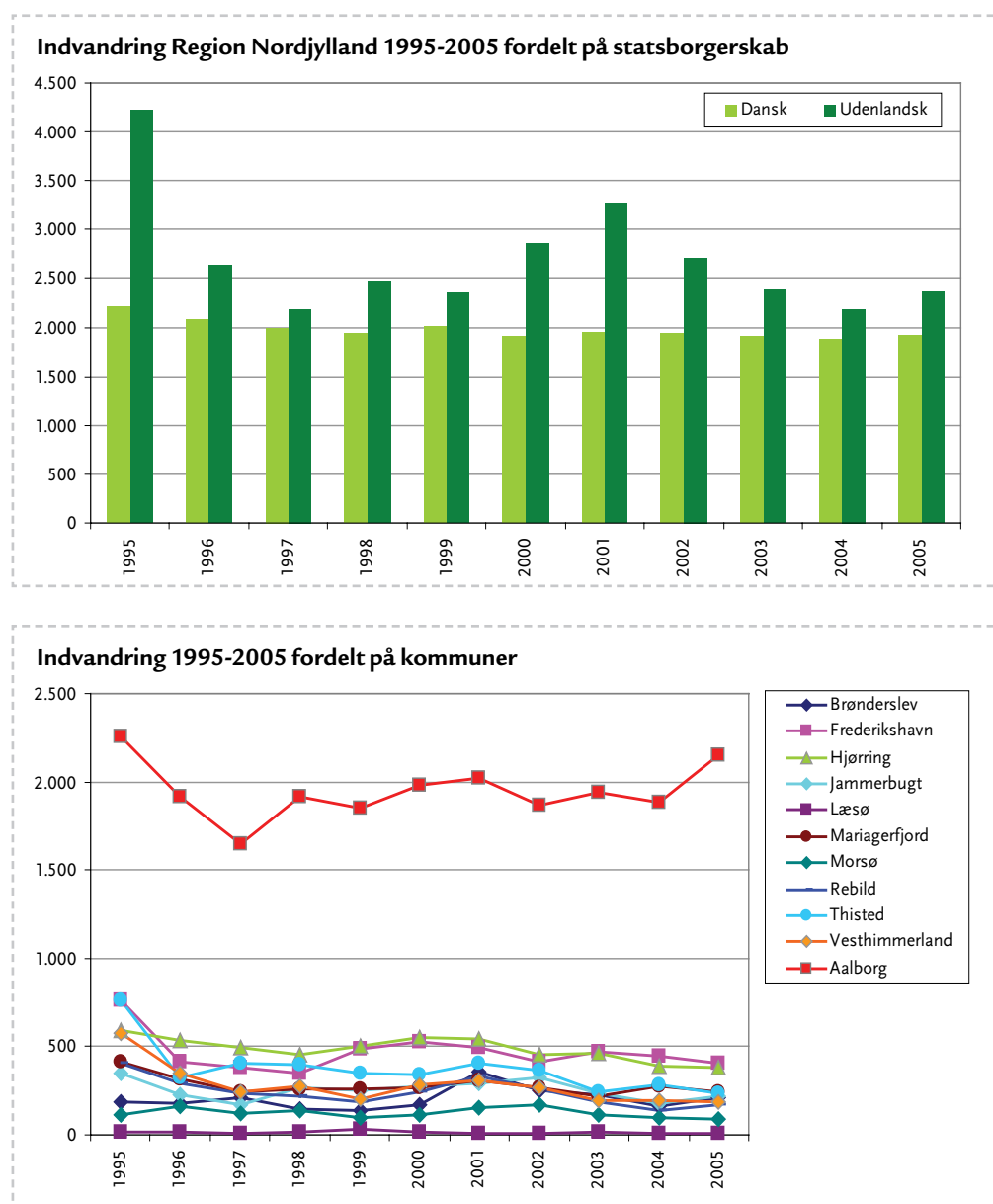
Læsø har oplevet et fald i folketallet på hele 17%, mens Thisted, Morsø og Frederikshavn har oplevet fald på mellem 4 og 6 %. I alle disse kommuner har nedgangen været størst i den sidste del af perioden 1992-2006. I absolutte tal er Frederikshavn den kommune, der har oplevet det største fald i antal indbyggere, cirka 4.000, mens Thisted og Morsø har mistet henholdsvis ca. 2.000 og 1.200 indbyggere. Hjørring har oplevet et fald på cirka 1 %, eller omkring 600 indbyggere.

Af kortet nedenfor fremgår det igen, at særligt byerne har haft vækst, mens landområderne generelt har oplevet et fald i indbyggertallet. Der tegner sig et billede af, at faldet har været størst i landområderne i Thy og Mors samt i Vendsyssel, omend der her også findes en del landområder med fremgang. I Vesthimmerland har der generelt været fald, undtagen i området omkring Aars, mens der i Østhimmerland og Aalborg-området (særlig syd for Limfjorden) er en større grad af vækst i landområderne.

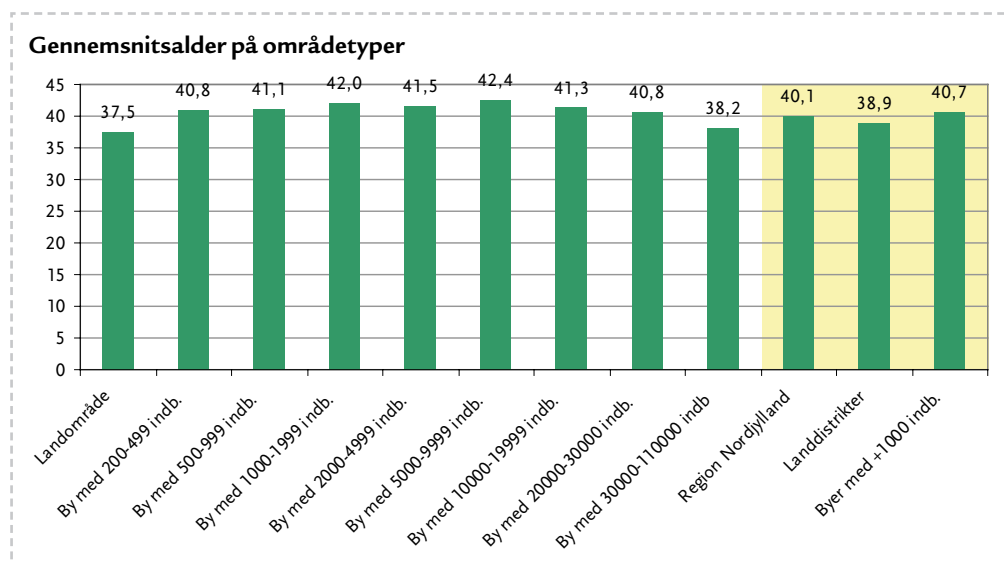
En medvirkende årsag til det stigende folketal i regionen som helhed har været tilflytning fra udlandet. Indvandringen har dog været svagt faldende, specielt hvad angår indvandring af udenlandske statsborgere. Kommunerne har hver især oplevet udsving i indvandringen, men alle ligger på et nogenlunde jævnt niveau set over en længere periode.

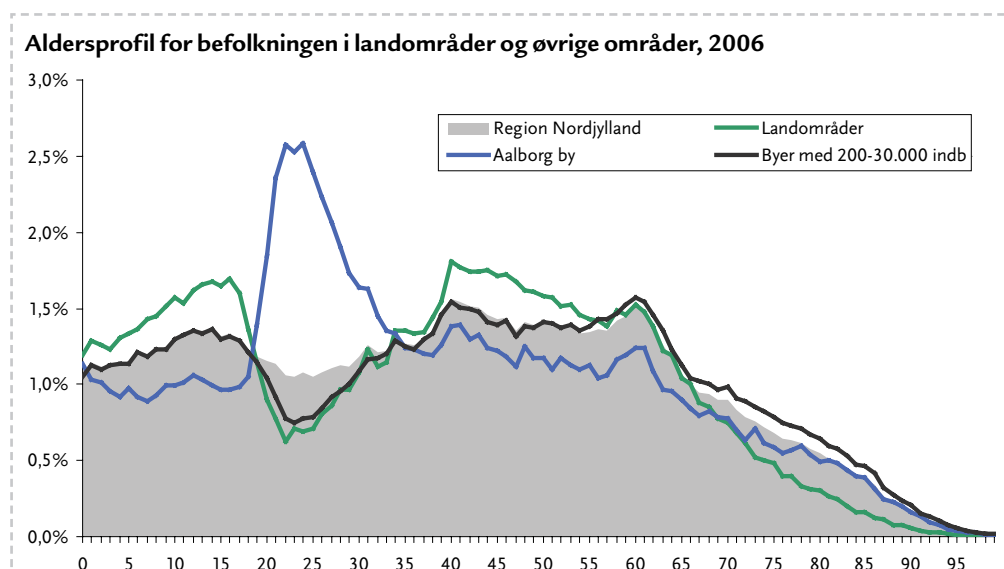
4.2 ALDERSFORDELING

Gennemsnitsalderen er lavest i landområderne, hvor der bor relativt mange børn og relativt få ældre.

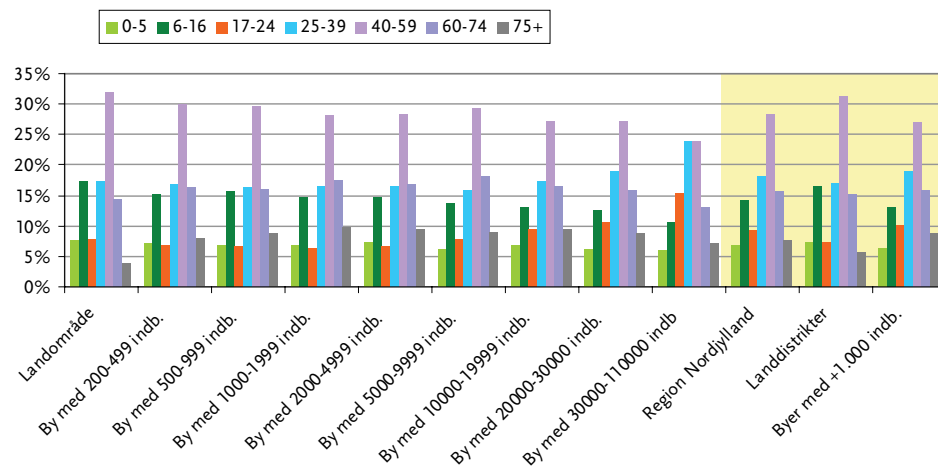
Gennemsnitsalderen i Region Nordjylland var i 2006 40,1 år. Fordelt på områdetyper skiller landområderne sig markant ud med en markant lavere gennemsnitsalder (2,5 år yngre) end i regionen generelt.

Den lavere gennemsnitsalder skyldes primært, at der i landområderne findes relativt mange børn (0-18 år) og ganske få ældre (65+ år) sammenlignet med andre områder. Aalborg har også en lav gennemsnitsalder idet de har en ekstremt stor andel 18-35 årige sammenlignet med resten af regionen.

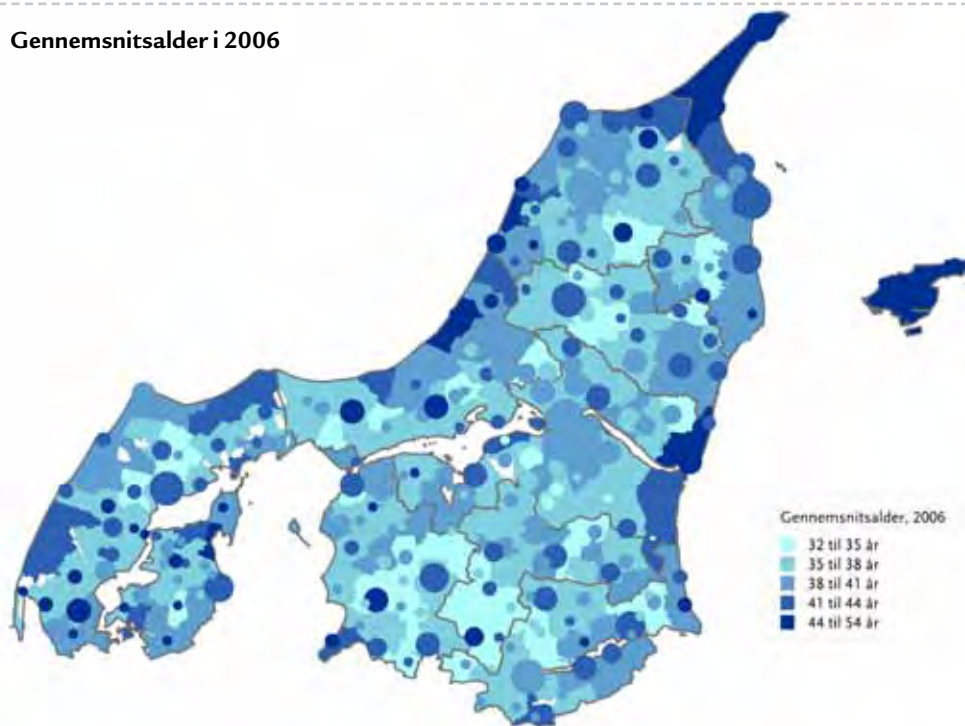

Fordeling på aldersgrupper og områdetyper, 2006

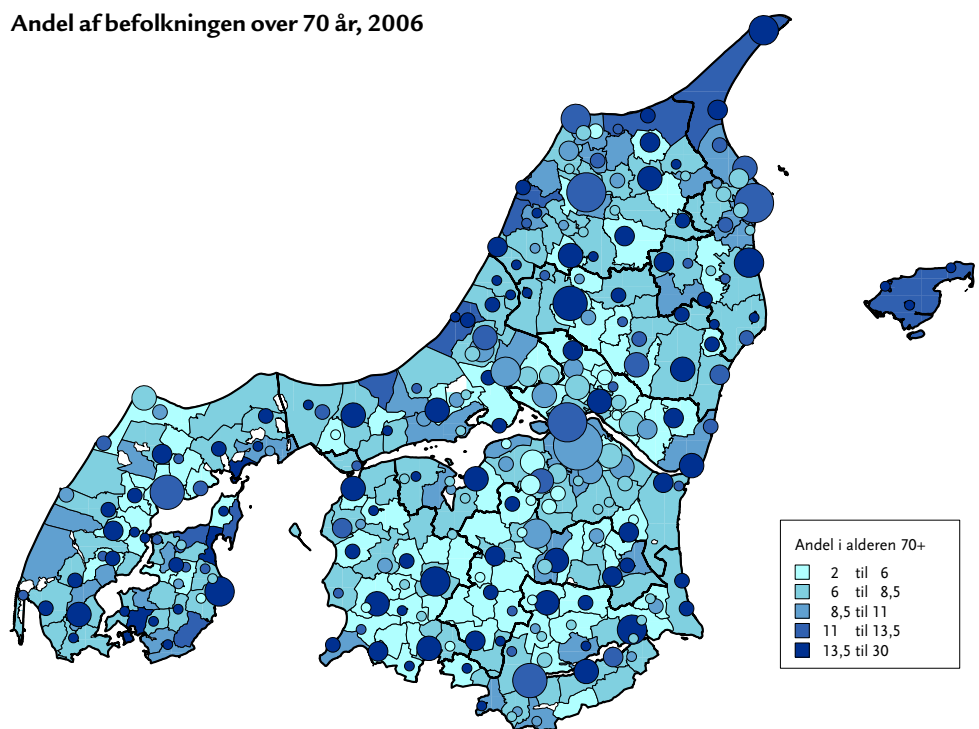
Andelen af ældre er særlig stor i de små og mellemstore byer, dog undtaget i Aalborg-området. Landområderne i Thy, Himmerland og Aalborg-området har en lav andel ældre, mens den nordlige og vestlige del af Vendsyssel har en større koncentration.

Gennemsnitsalder i 2006

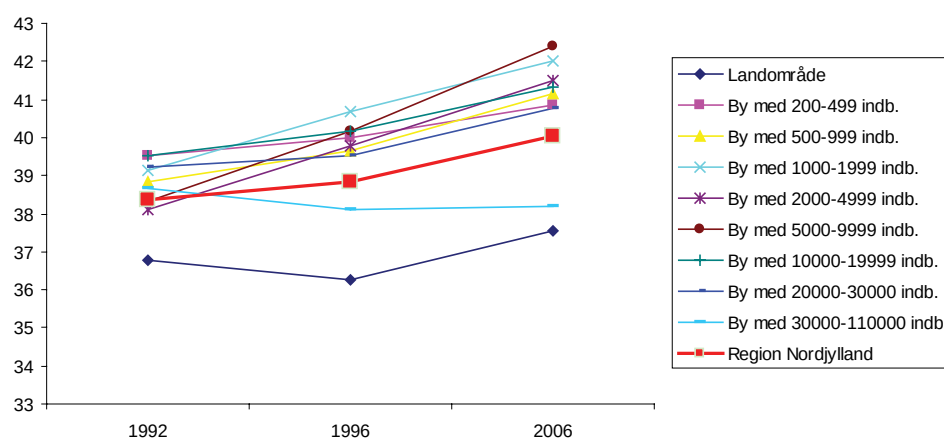
Der er en tendens til at de kystnære landområder omkring Blokhus, Lønstrup, Hals og Skagen har relativt høje gennemsnitsaldrer. Det er også i disse landområder, at andelen af 70+ årige er størst (sammenlignet med andre landområder).

Andel af befolkningen over 70 år, 2006

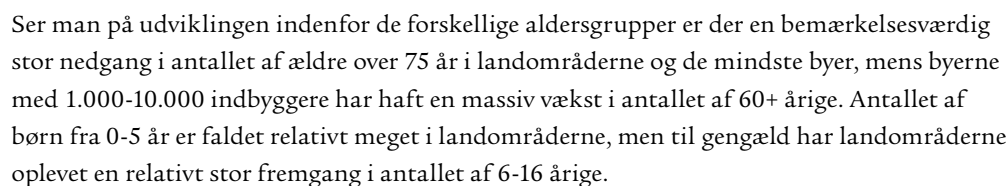

I perioden 1992-2006 er gennemsnitsalderen i Region Nordjylland steget fra 38,4 til 40,1 år, hvilket er en større stigning end på landsplan (fra 38,3 til 39,2 år). Landområderne havde fra 1992 til 1996 et fald i gennemsnitsalderen, men efterfølgende er der sket en stigning, som ligger på linie med stigningen i byerne. Aalborg by har som den eneste områdetype oplevet et fald i gennemsnitsalderen. Det kan ligeledes bemærkes, at gennemsnitsalderen i byer med 2.000-10.000 indbyggere er steget mere end de resterende områdetyper. Stigningerne i gennemsnitsalderen ses især i de mindre og mellemstore byer omkring Aalborg og i den nordlige del af Vendsyssel. Landområderne i Himmerland har generelt oplevet et fald i gennemsnitsalderen, mens der har været stigninger i de fleste kystnære landområder.

Gennemsnitsalder, udvikling 1992-2006

Ændringer i gennemsnitsalderen 1992-2006

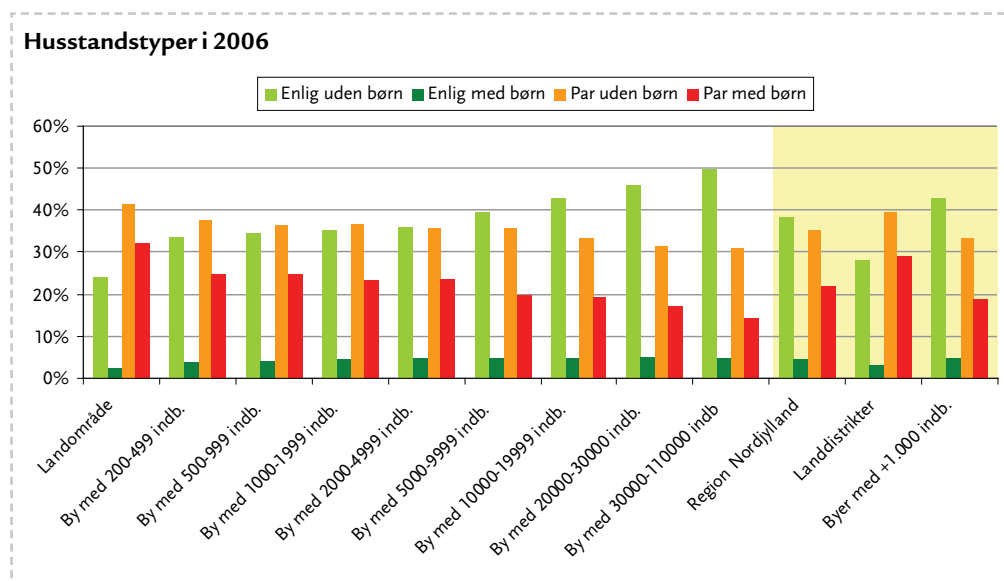
Ændring i gennemsnitsalderen fra 1992 til 2006

- 6,4 til -2
- 2 til 0
- 0 til 2
- 2 til 4
- 4 til 10,2

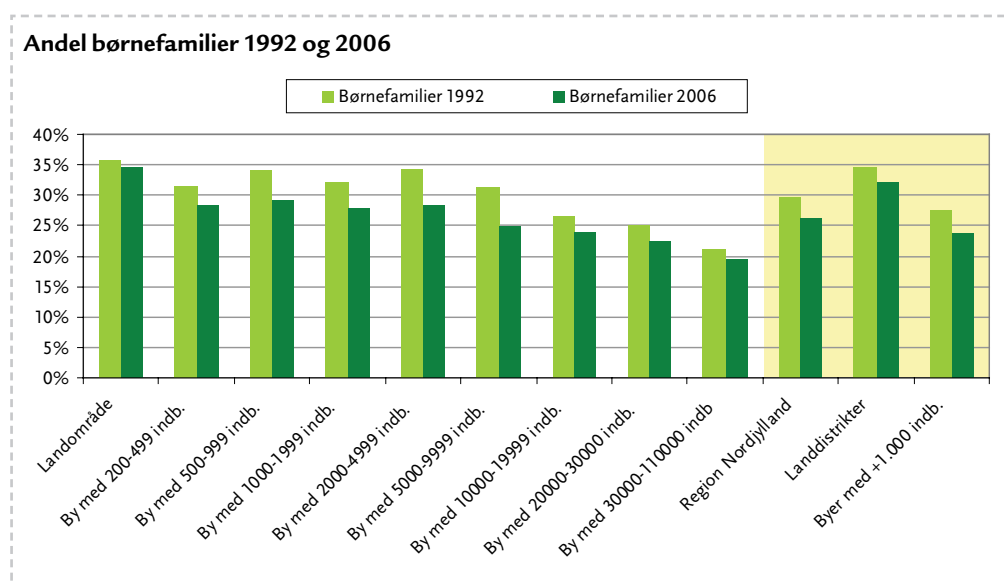
4.3 HUSSTANDSTYPER

Landområderne har en høj andel børnefamilier og en lav andel enlige.

Ses der på fordelingen på husstandstyper over områdetyper viser der sig et karakteristisk mønster: Sammensætningen af husstandstyperne har en praktisk talt direkte sammenhæng med byens størrelse. Jo større byer, jo flere enlige, med og uden børn. Jo mindre byer, jo flere par med og uden børn.

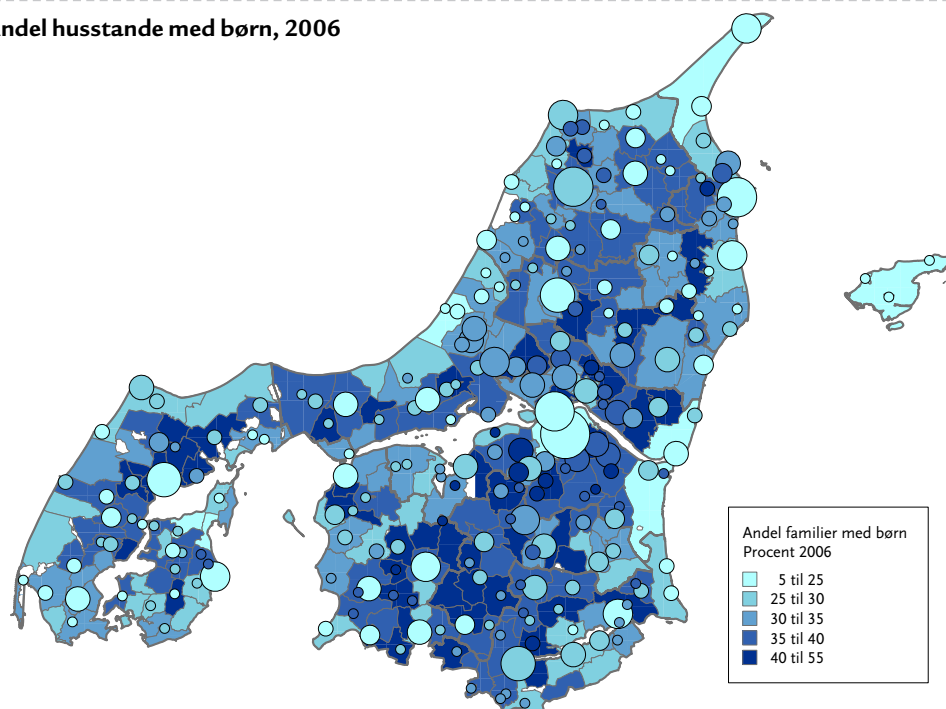

Andelen af børnefamilier har været faldende i alle områdetyper i perioden 1992-2006. For regionen som helhed er andelen af børnefamilier faldet med 3,4%. I landdistrikterne har faldet kun været 2,4% mens byer med 1.000+ indbyggere har oplevet et fald på 3,7%.

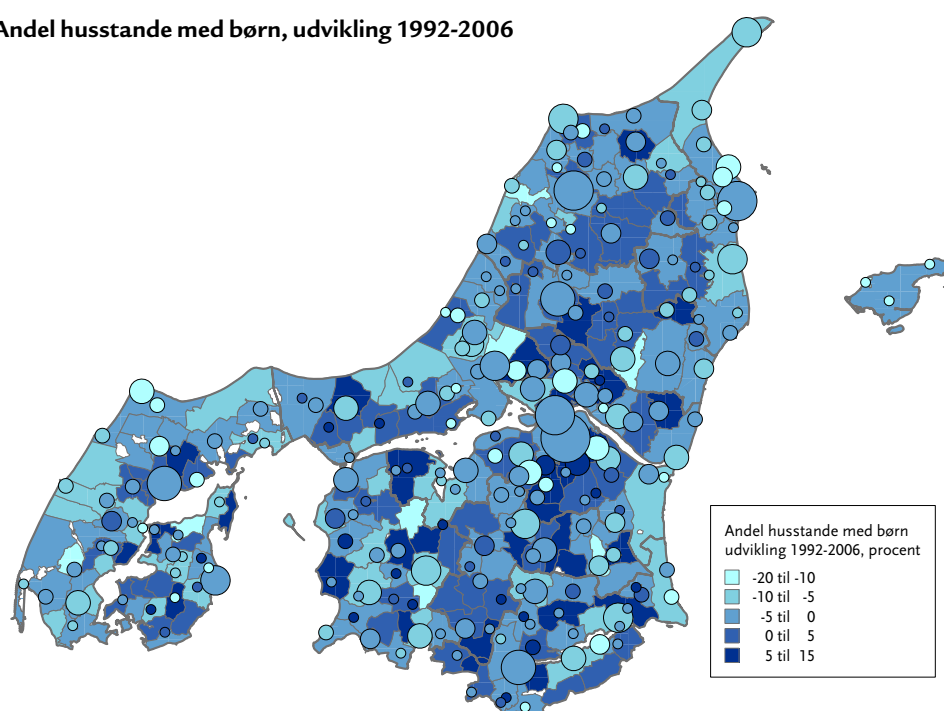

I Himmerland samt i Aalborg-området (men ikke i selve Aalborg) er der en høj andel husstande med børn. Derimod er andelen i de kystnære områder lav. Denne tendens, er tilsyneladende blevet forstærket i perioden, idet der kan spores en tendens, særligt i kystområderne, til større fald i andelen af husstande med børn.

Andel husstande med børn, 2006

Andel husstande med børn, udvikling 1992-2006

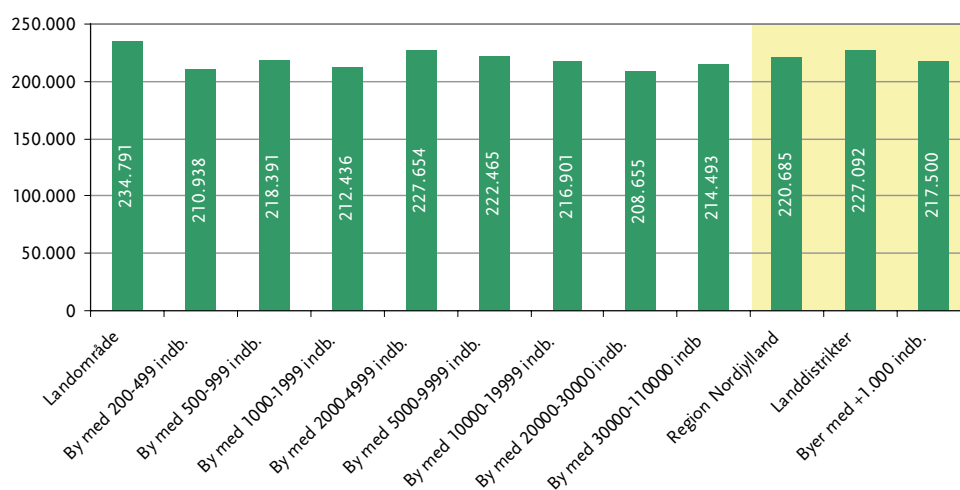

4.4 INDKOMST

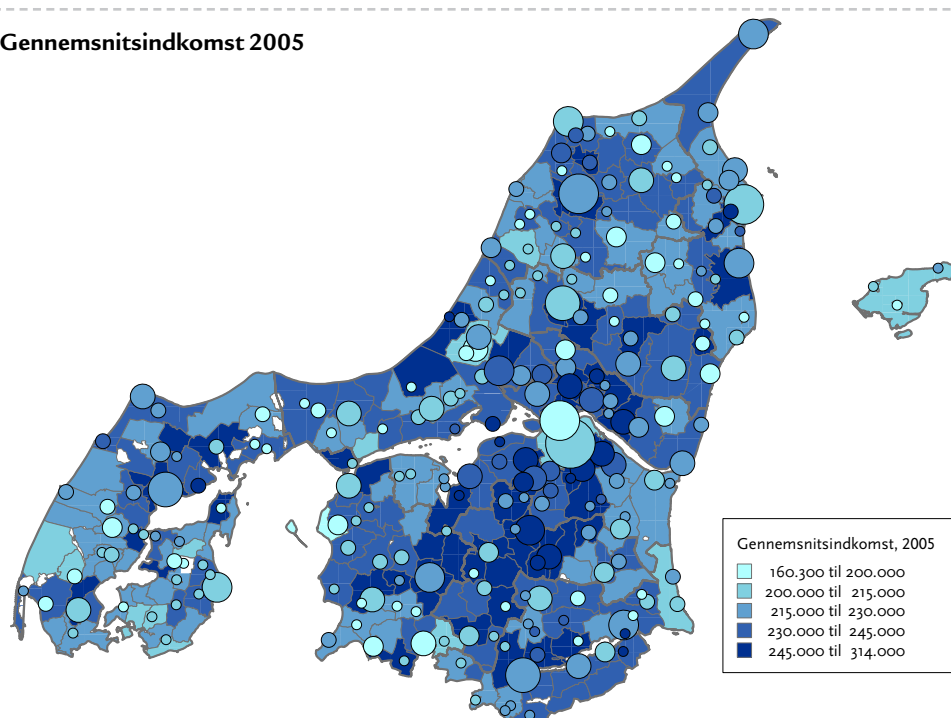
Gennemsnitsindkomsterne er højest i landområderne, hvor også væksten i indkomst har været størst.

Landområderne har generelt de højeste gennemsnitsindkomster, mens også byer med 2.000-5.000 indbyggere ligger højt. Det er særligt landområder og de mindre byer i det centrale Himmerland og i Aalborg-området, der har høje indkomster. Det meste af Vendsyssel samt Thy og Mors, og særligt de mindre byer, ligger lavere.

Gennemsnitsindkomst 2005

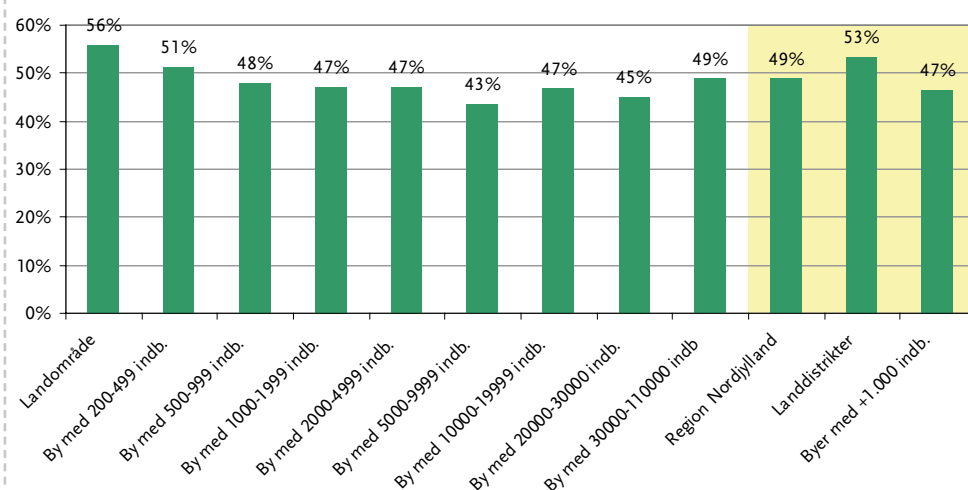
Gennemsnitsindkomst 2005

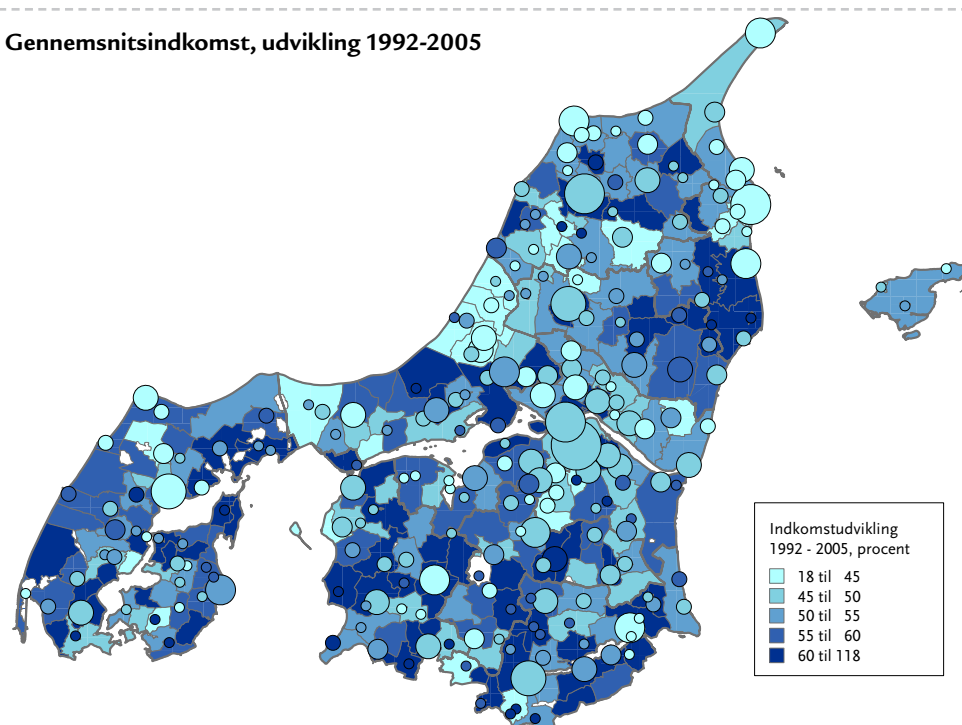
Udviklingen fra 1992 til 2005 viser, at væksten generelt har været størst i landområderne. Der er dog ikke i alle tilfælde sammenhæng mellem et højt niveau og en høj vækst. Særligt omkring Aalborg, hvor niveauet generelt er højt, har væksten ikke været særlig høj.

Generelt er vækstklyngerne forholdsvis usammenhængende. Landområderne i Himmerland er et af de steder, hvor der i nogen grad kan peges på en generel vækst i indkomsten. Ligeledes er der ved landområderne syd for Søby en mindre klynge. Derudover er der mere isolerede vækstrområder fordelt over regionen.

Indkomstudvikling 1992-2005

Gennemsnitsindkomst, udvikling 1992-2005

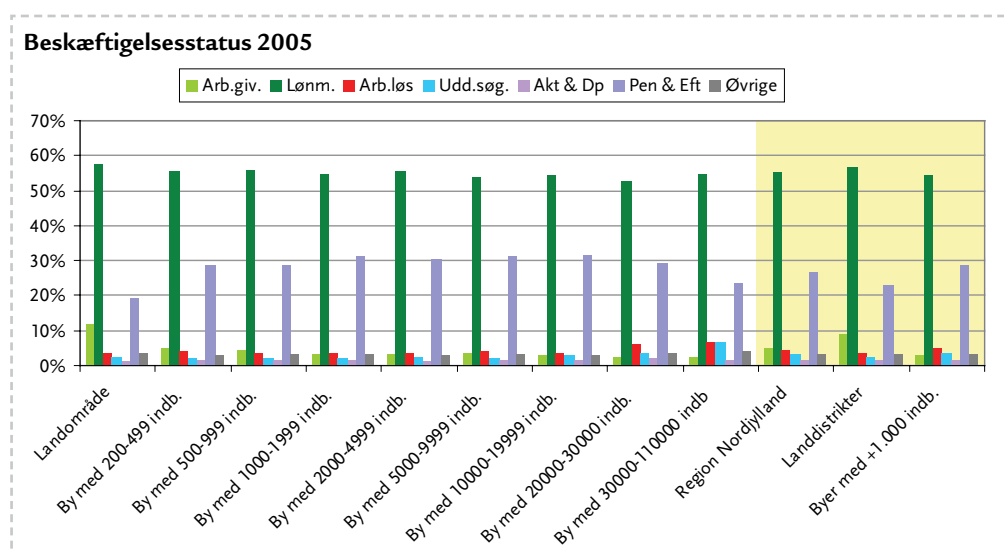
4.5 BESKÆFTIGELSE

Andelen af beskæftigede er særlig høj i landområderne, hvor der findes særligt mange selvstændige. Til gengæld er der relativt få efterlønsmodtagere og pensionister i landområderne

Befolkningens beskæftigelsesmæssige status i regionen er inddelt i 7 grupper:

Arb.giv.	Arbejdsgivere og selvstændige
Lønm.	Lønmodtager
Arb.løs	Arbejdsløs og kontanthjælpsmodtagere
Udd.søg.	Uddannelsessøgende
Akt. & Dp	Besk. uden løn, udd.foranstaltning, anden aktivering, barsels- og sygedagpenge
Pen & Eft	Efterløn, overgangsydelse, revalideringsydelse, tj.mandspens., folkepens., førtidspens.
Øvrige	Øvrige

Landområderne skiller sig ud med en høj andel i arbejdsgivere og selvstændige og en lav andel pensionister og efterlønnere.

Andelen af beskæftigede (gruppe 1 og 2) er relativt lav i de mindre og mellemstore byer i det meste af regionen. Undtaget herfra er byerne i Aalborg-området og i nogen grad Himmerland. Det samme gør sig gældende omkring Frederikshavn og Hjørring, både for byerne og landområderne. Også i landområderne i Himmerland er der en høj andel. Desuden har landområderne i den østlige del af Thy en høj andel.

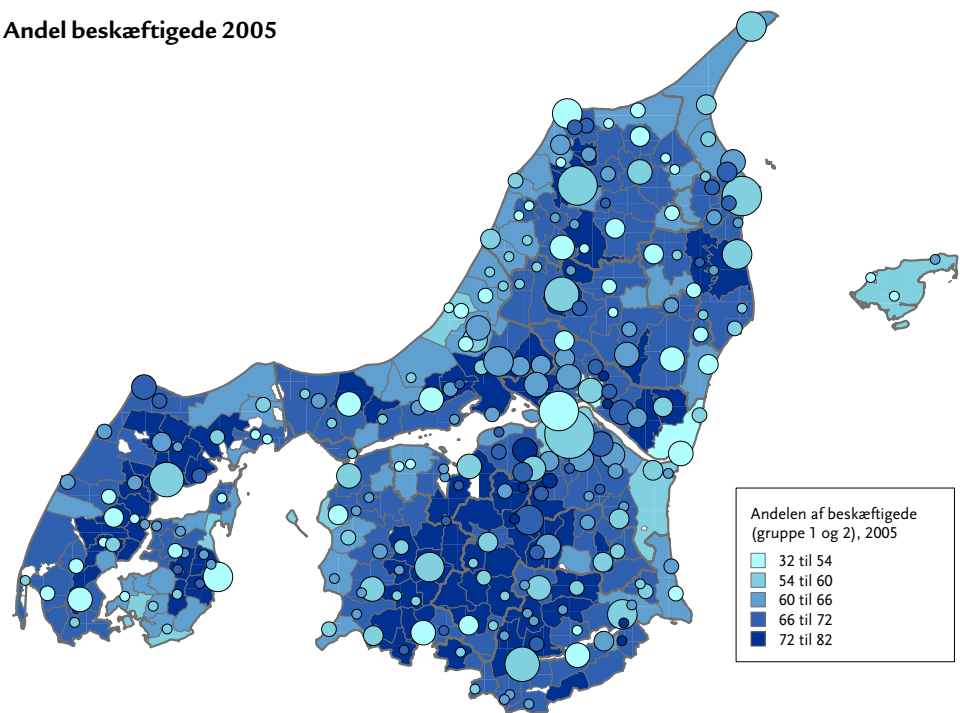
Det skal her understreges, at der ikke er tale om andel beskæftigede af arbejdsstyrken, men antal beskæftigede af hele befolkningen (15+ år).

Ses der i stedet på andel af pensionister og efterlønnere (gruppe 6), ses det, at de fleste af landområderne ligger lavt. Dog er der en klar tendens til, at andelen er højere i de kystnære landområder.

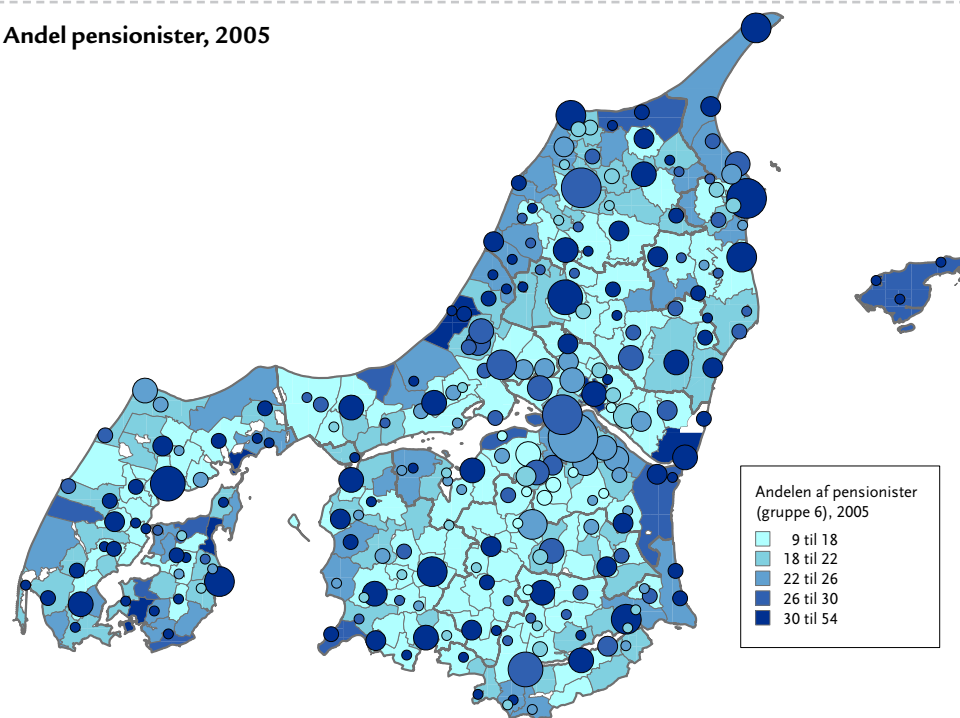

Det klare billede af fordelingen af pensionister nuanceres dog, når der ses på udviklingen fra 1998 til 2005. Tendensen virker dog stadig forholdsvis klar i Himmerlands landsdistrikter, hvor der har været et fald i andelen. Derudover er det svært at tegne klare tendenser for enkelte egne.

Andel beskæftigede 2005

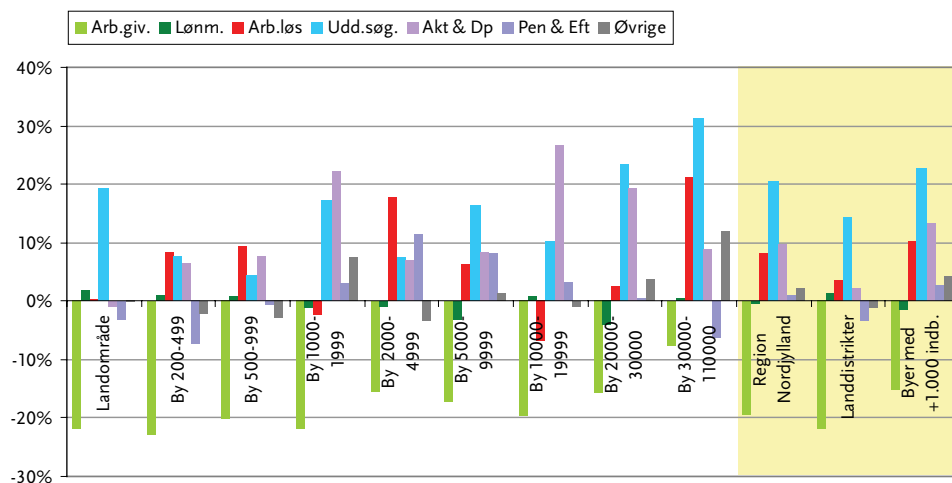

Andel pensionister, 2005

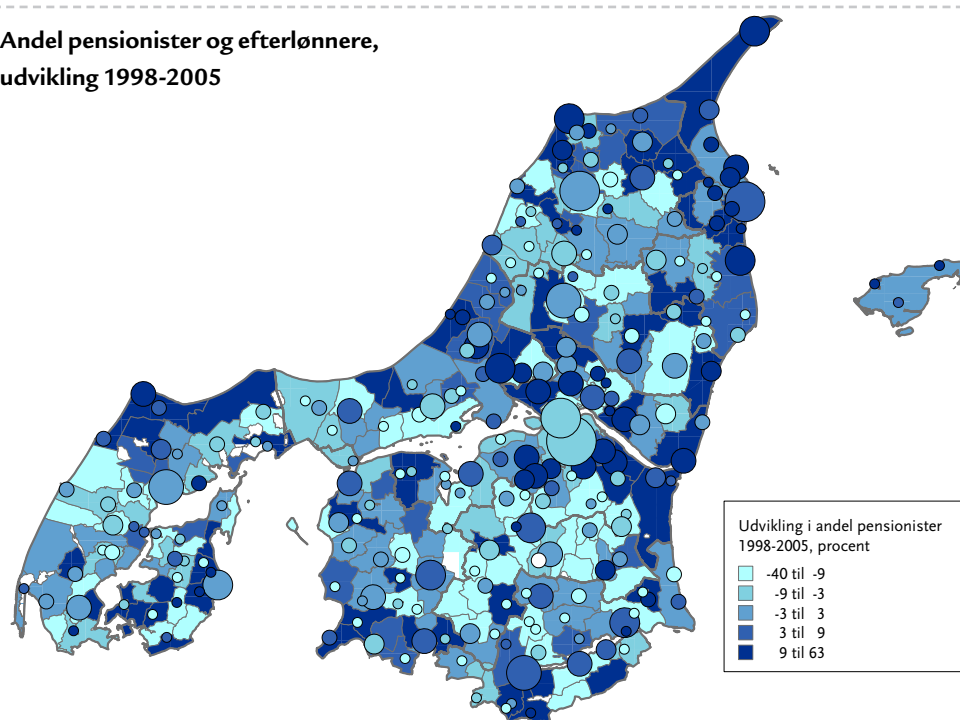

Ser man på udviklingen i fht. beskæftigelsesstatus, er det bemærkelsesværdigt, at man i landområderne har oplevet en relativt stor stigning i andelen af uddannelsessøgende.

Beskæftigelsesstatus, udvikling 1998- 2005

Andel pensionister og efterlønnere, udvikling 1998-2005

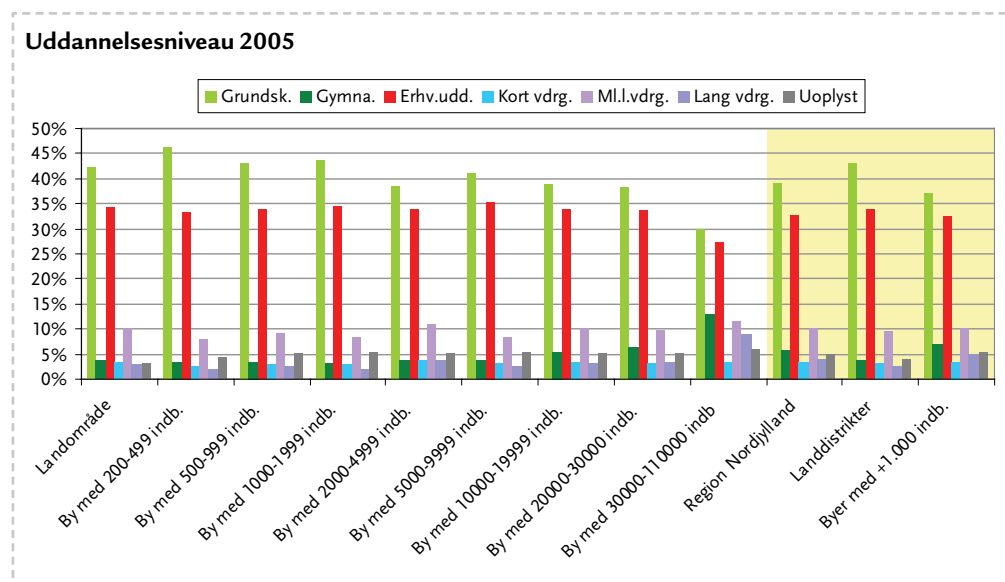
4.6 UDDANNELSE

Landområderne har også oplevet en stigning i andelen af personer med videregående uddannelse men har stadig den laveste andel med lange uddannelser

Befolkningens uddannelsesmæssige status i regionen er inddelt i 7 grupper:

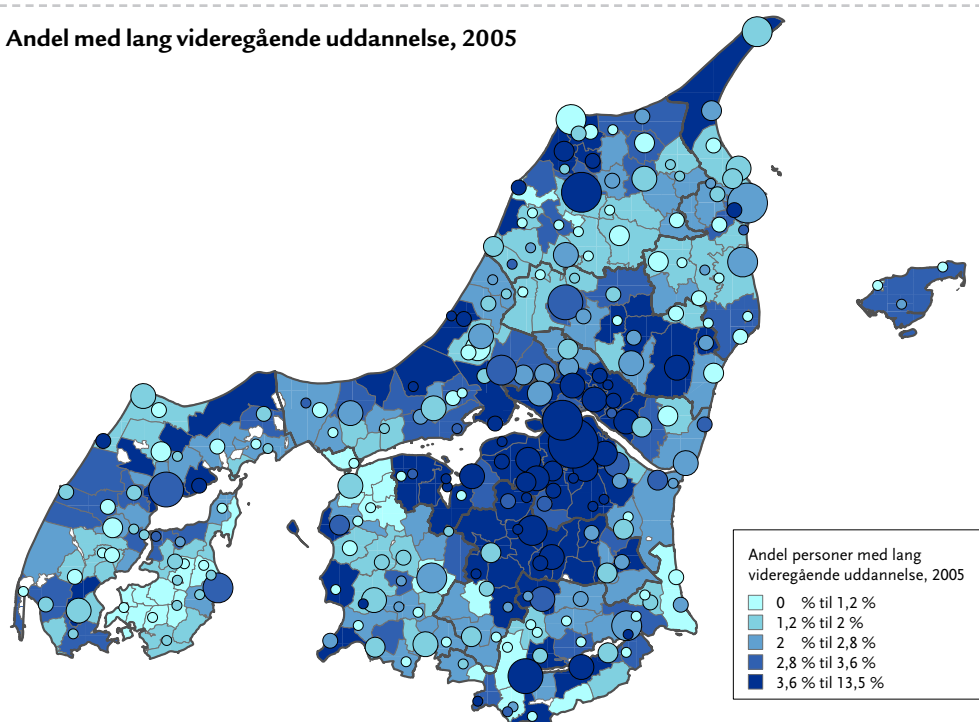
Grundsk.	Grundskole
Gymna.	Gymnasiale uddannelser
Erhv.udd.	Erhvervsuddannelser
Kort vdrdg.	Kort videregående uddannelse
MI.l. vdrdg.	Mellemlang uddannelse
Lang vdrdg.	Lang videregående uddannelse
Uoplyst	Uoplyst

I landområderne er de gymnasiale uddannelser og lange videregående uddannelser kraftigt underrepræsenterede, mens grundskole ligger over gennemsnittet. Byer med 200-499, 500-999 og 1000-1999 indb. har i store træk ens sammensætninger, med en overrepræsentation af grundskole, mens gymnasiale uddannelser og alle videregående uddannelser, særligt de lange, er underrepræsenteret.

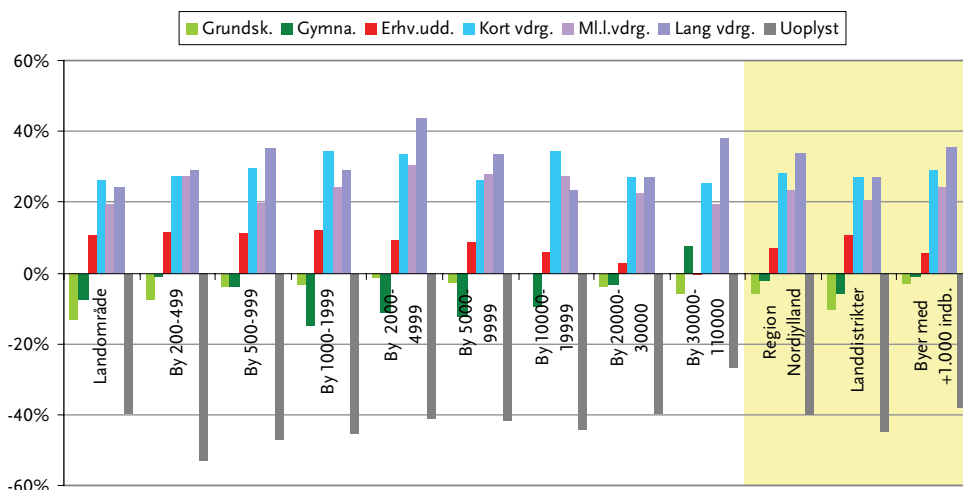

Fordelingen af personer med lang videregående uddannelse viser særligt en klar overvægt i Aalborg-området samt det nordlige og centrale Himmerland. Dette udgør et samlet bælte med den største koncentration af personer med en lang videregående uddannelse. Derudover er der små klynger langs den vestlige kyst. I modsætning til disse er der i det centrale og nordlige Vendsyssel generelt et lavt niveau, hvilket også er tilfældet på Mors samt i det syd- og østlige Himmerland.

Andel med lang videregående uddannelse, 2005

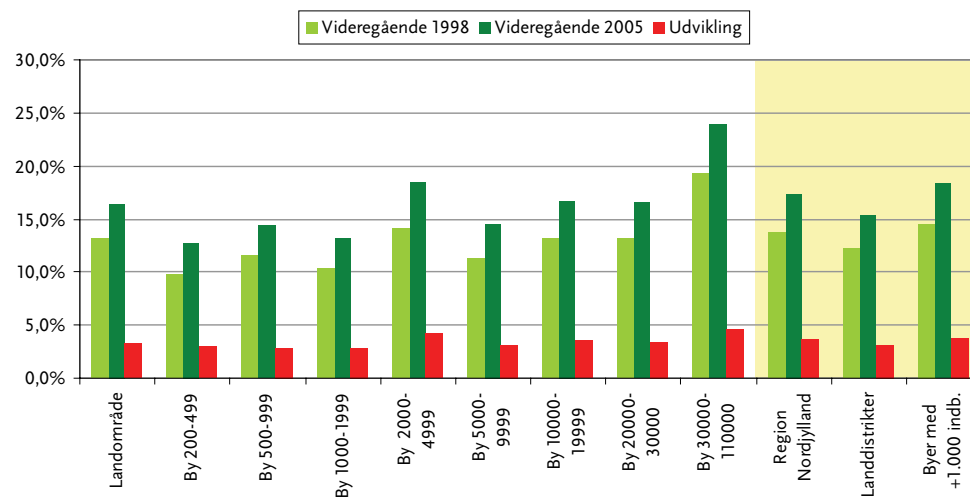
Uddannelsesniveau, udvikling 1998- 2005

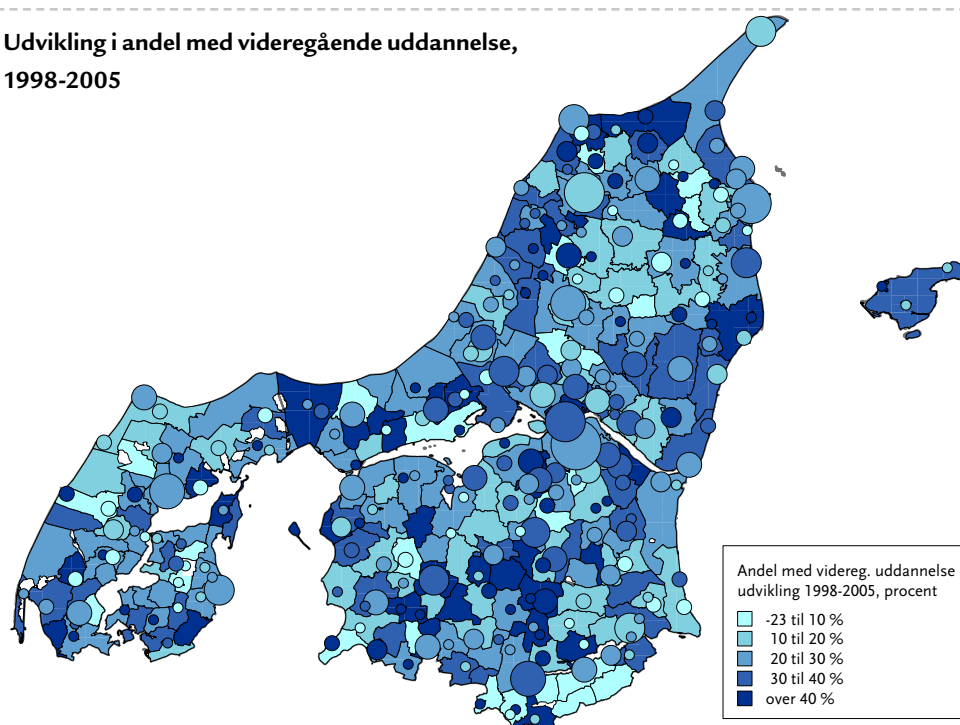
Udviklingen i fht. uddannelsesniveau viser, at der også i landområderne er sket en generel stigning i andelen med videregående uddannelse (+3,1%) men ikke i så høj grad som i byerne (+3,9%). Stigningen for regionen som helhed har været 3,6%.

Stigningen i andelen med videregående uddannelse er nogenlunde jævnt fordelt over det meste af regionen, dog synes der ikke at have været så stor en stigning i landområderne i Midtvestsyssel, det vestligste Thy samt i et bånd i Himmerland fra Farsø over Støvring og ned til Mariagerfjord.

Andel med videregående uddannelse, 1998- 2005

Udvikling i andel med videregående uddannelse, 1998-2005

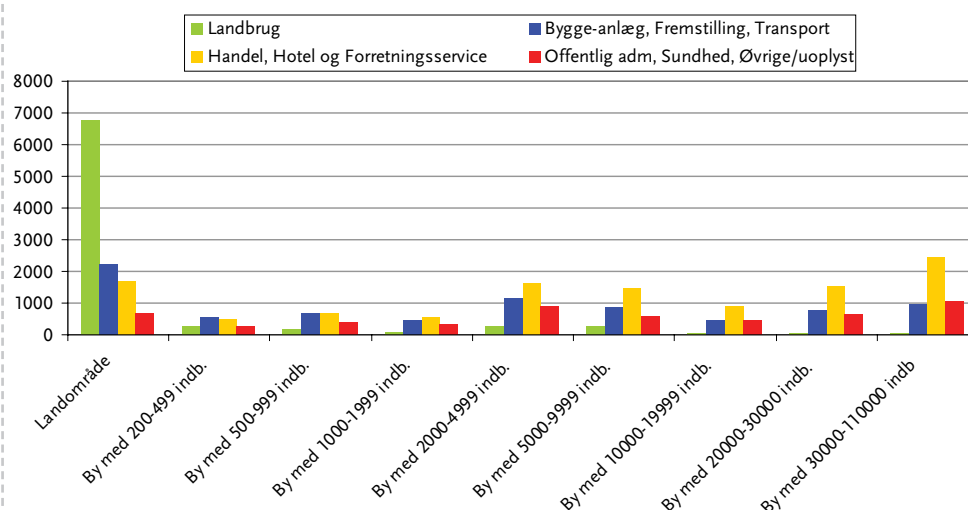

4.7 ERHVERV OG ARBEJDSPLADSER

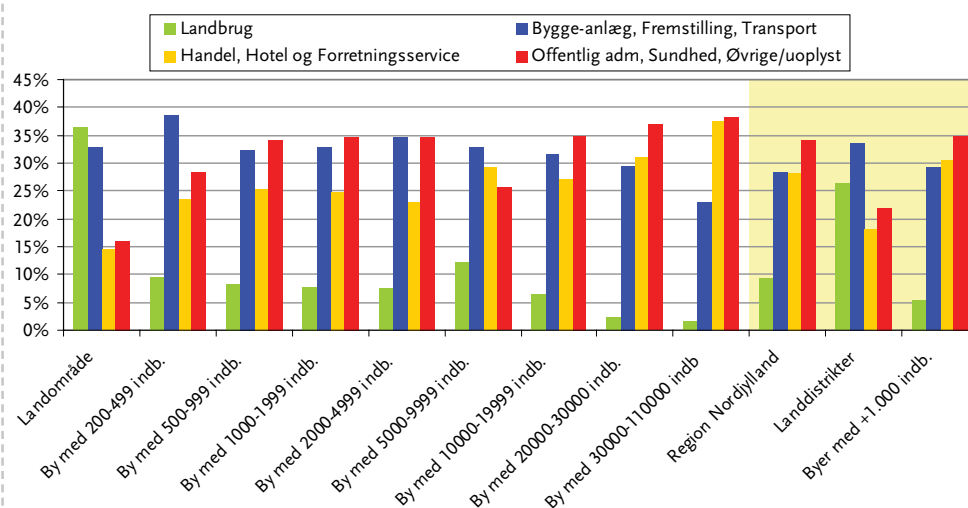
Landbrug har oplevet en massiv tilbagegang i antal virksomheder og arbejdspladser men er dog stadig den dominerende erhvervsgruppe i landområderne.

Regionens virksomheder fordeler sig forskelligt på brancher efter områdetype. Landområderne skiller sig ikke overraskende ud med en meget stor andel virksomheder indenfor landbrug, men har også forholdsvis mange arbejdspladser i gruppen Bygge-anlæg, Fremstilling og Transport. I byerne med 200-1.000 indbyggere er Bygge-anlæg, Fremstilling og Transport den dominerende beskæftigelsesgruppe.

Antal virksomheder fordelt på områdetype og branche 2005

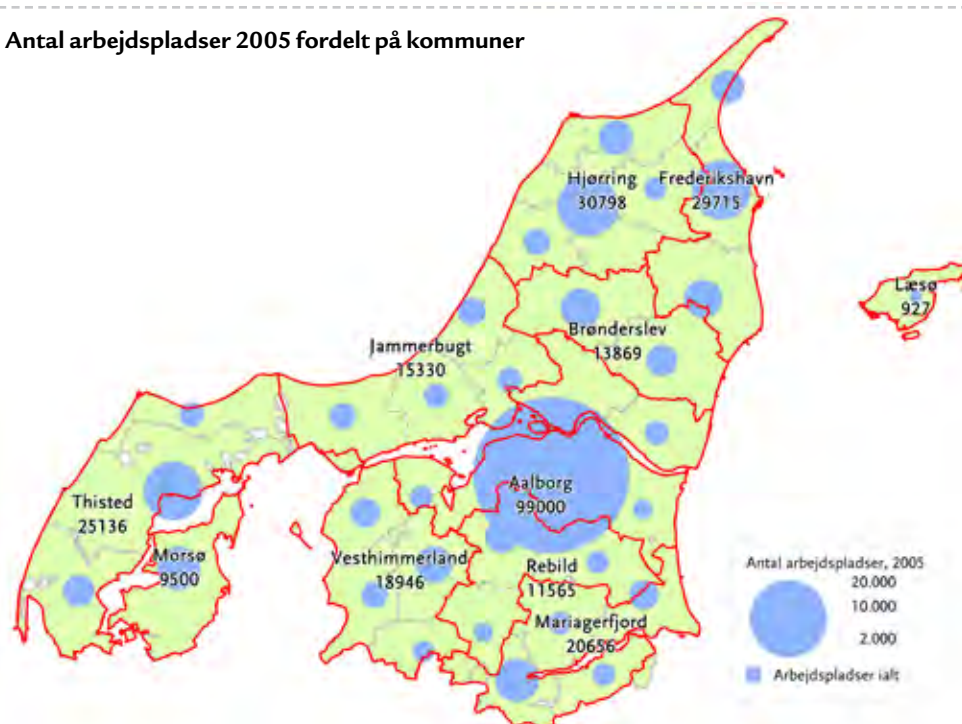
Andel arbejdspladser fordelt på områdetyper og branche 2005

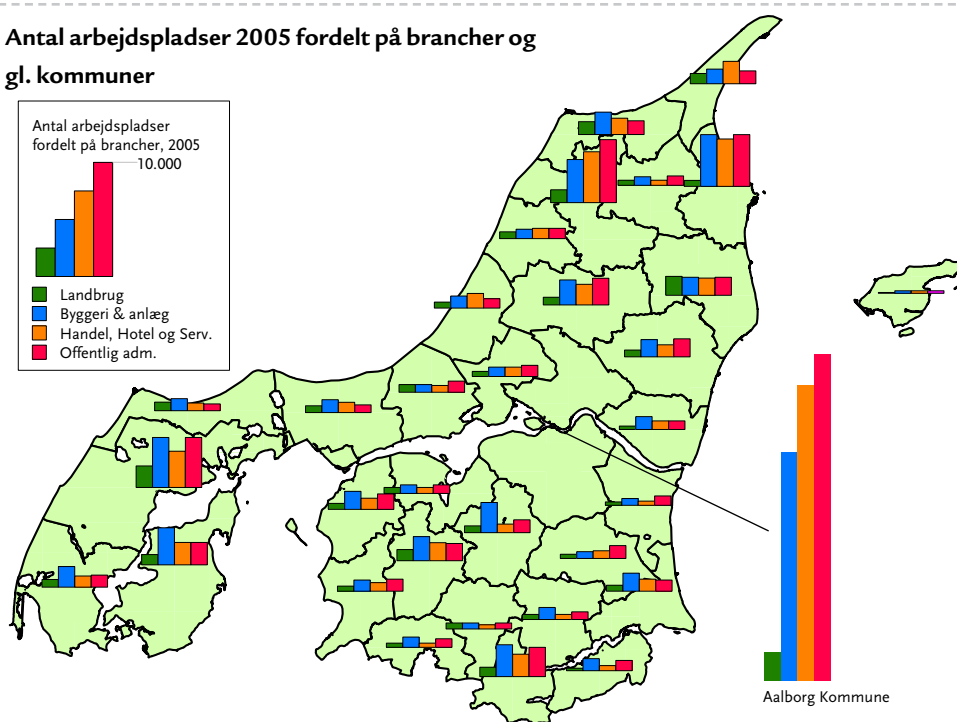

Ser man på kommunerne, er det Aalborg, der dominerer massivt i fht. antal arbejdspladser

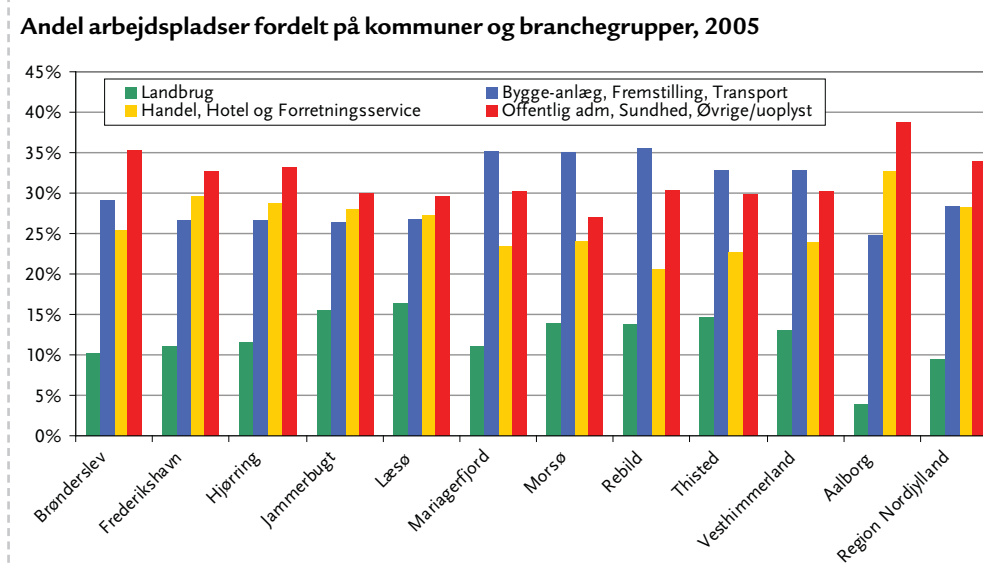
Antal arbejdspladser 2005 fordelt på kommuner

Antal arbejdspladser 2005 fordelt på brancher og gl. kommuner

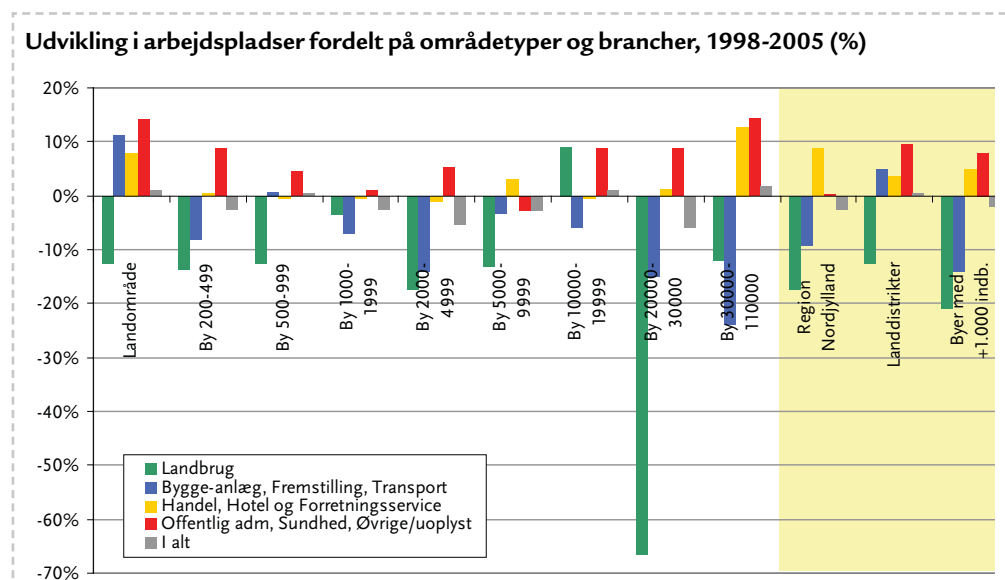
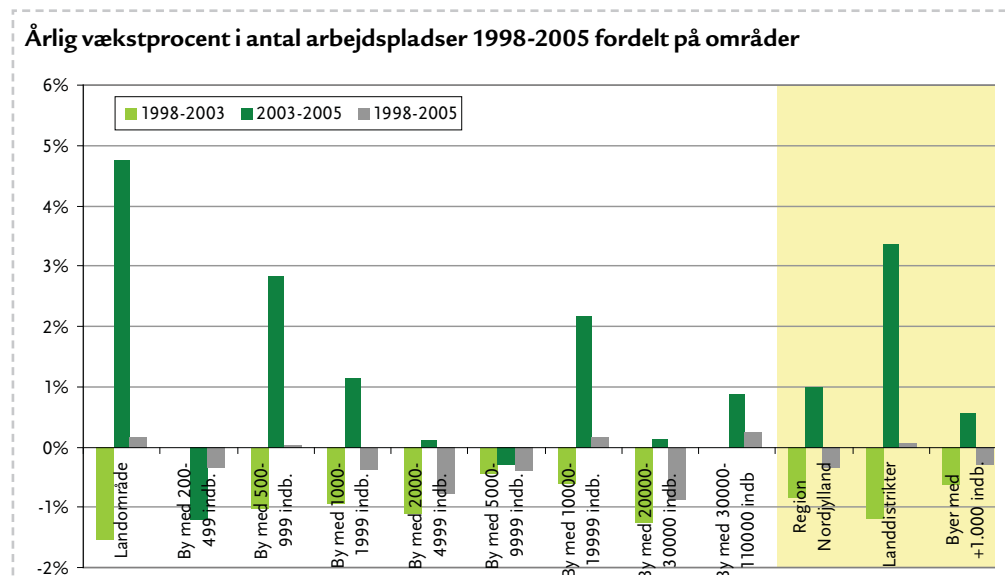
Aalborg og Brønderslev kommuner har de største andele af arbejdspladser indenfor gruppen Offentlig administration, Sundhed samt Øvrige. Læsø, Jammerbugt, Thisted og Rebild har relativt store andele af arbejdspladser indenfor Landbrug.

Det samlede antal arbejdspladser i regionen er i perioden 1998-2005 faldet fra 313.500 til 306.000. Det er et fald på 7.500 arbejdspladser svarende til 2,4 %.

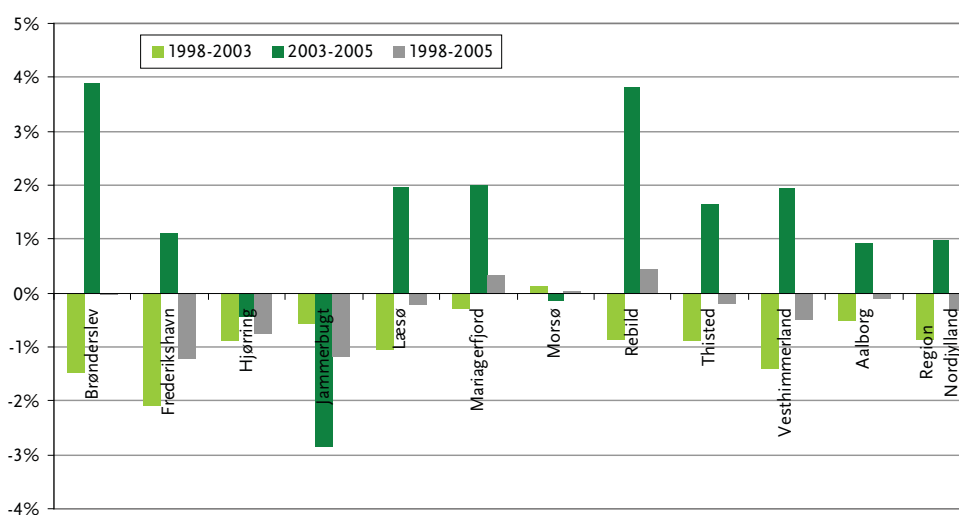
Aalborg by har oplevet en stigning i antal arbejdspladser, mens byerne med over 2.000 indbyggere ellers generelt har oplevet et fald.

I landområderne har man oplevet fald i antal arbejdspladser indenfor gruppen Landbrug, men til gengæld er der kommet flere arbejdspladser indenfor de tre øvrige erhvervsgrupper, og samlet set er antallet af arbejdspladser således steget. Det er særligt indenfor gruppen Bygge-anlæg, Fremstilling og Transport, at der er sket en stigning i landområderne.

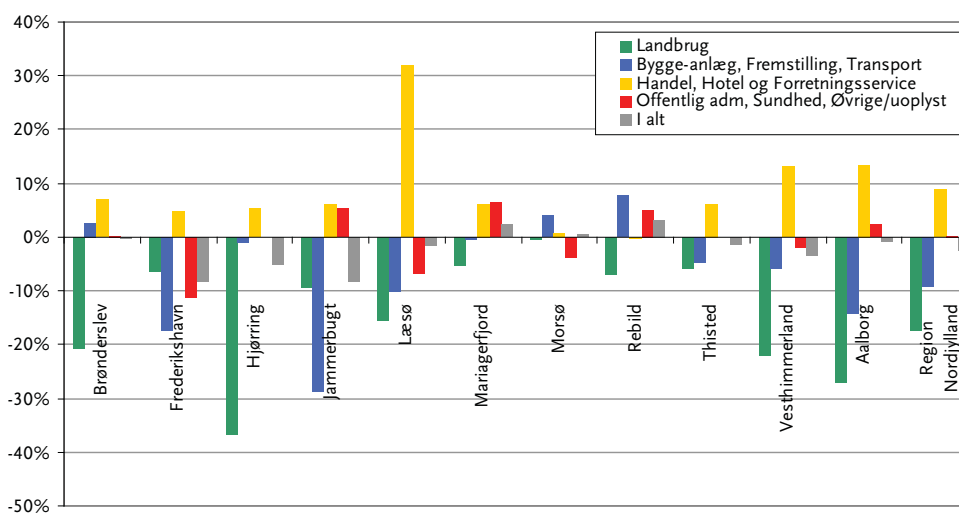

I gl. Hjørring og Hirtshals kommuner har der været et stort fald i antal beskæftigede indenfor landbrug mens Frederikshavn og Pandrup har oplevet store fald i antal arbejdspladser indenfor gruppen "Bygge-anlæg, fremstilling og transport". Aalborg har også oplevet et stort fald indenfor denne gruppe, men det er mere end modsvaret af stigningen i grupperne "Handel, hotel og forretningsservice" samt "Offentlig administration, sundhed og øvrige".

Årlig vækstprocent i antal arbejdspladser 1998-2005 fordelt på kommuner

Udvikling i arbejdspladser fordelt på kommuner og brancher, 1998-2005 (%)

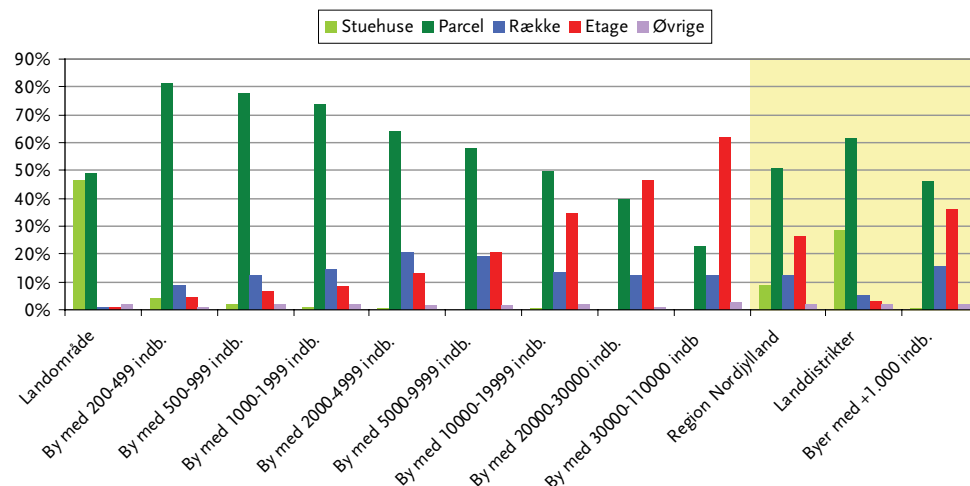
4.8 BOLIGER

Antallet af boliger er steget markant mere end indbyggertallet, og som følge heraf står stadigt flere boliger tomme. Boligpriserne er højest omkring Aalborg og i de populære sommerhusbyer, og det er også her, priserne er steget mest.

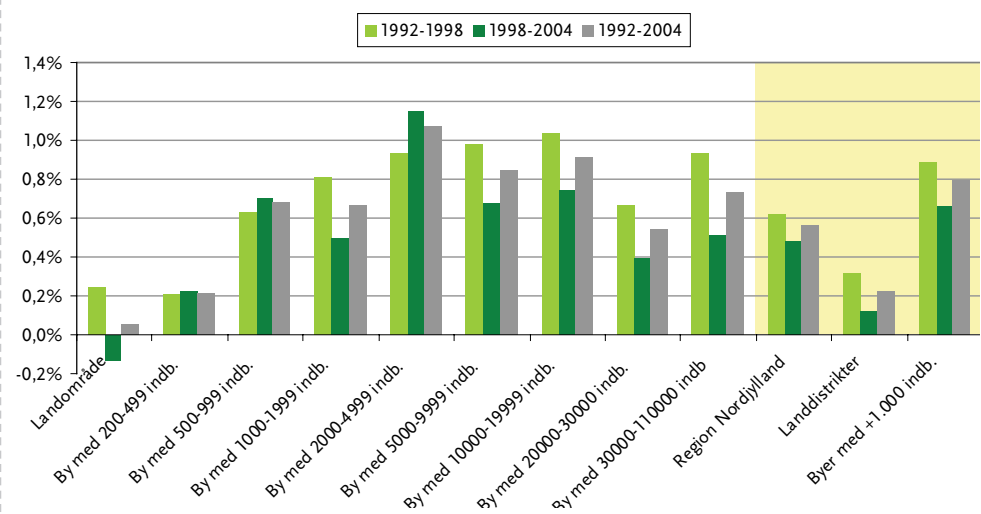
Der findes knap 261.000 boliger i Region Nordjylland. Omkring halvdelen af disse er parcelhuse, en fjerdedel er etageboliger, mens rækkehuse og stuehuse udgør hhv. ca. 12% og 9% af alle boliger.

Andelen af fritliggende enfamilieboliger (stue- og parcelhuse) er størst i de mindste byer, mens række- og etageboliger udgør en større andel, jo større byerne er.

Boligtypefordeling, 2004

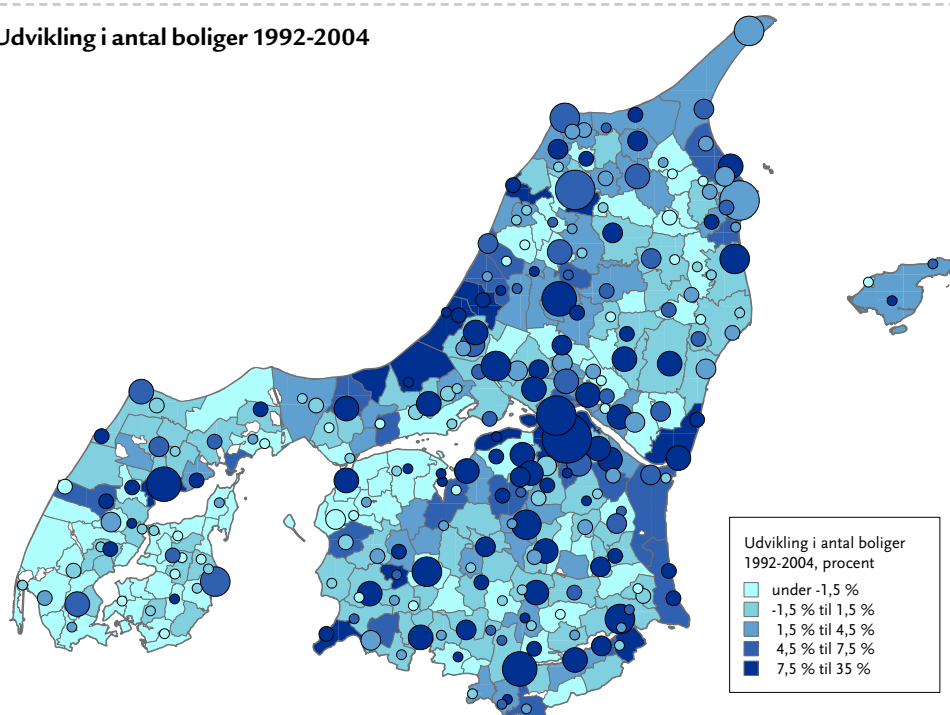

Årlig vækstprocent i antal boliger 1992-2004 fordelt på områder

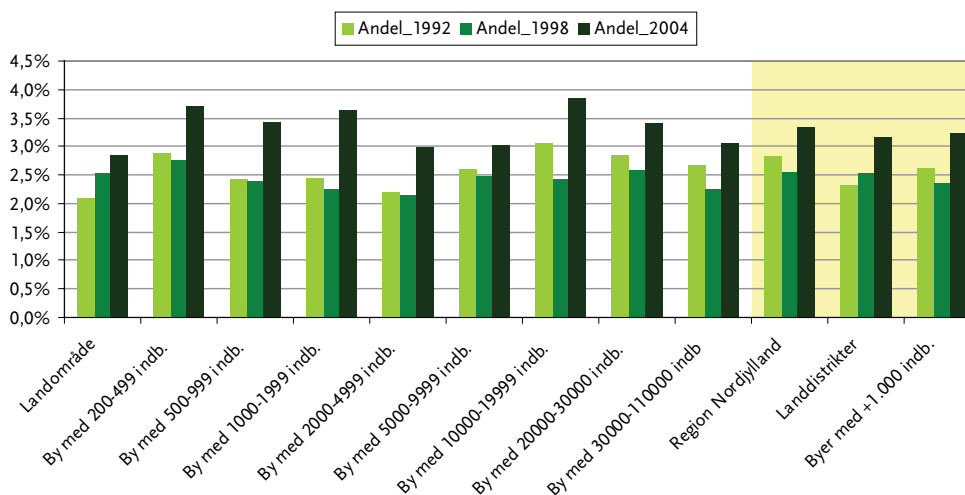
I perioden 1992-2004 er antallet af boliger steget fra ca. 244.400 til ca. 260.900 svarende til ekstra 16.500 boliger eller en stigning på 6,7%. Stigningen i antallet af boliger er særlig sket i byer med mindst 1.000 indbyggere, mens antallet af boliger i landområder og byer med under 1.000 indbyggere som helhed har ligget nogenlunde stabilt. En del af de kystnære landområder har oplevet vækst i antal boliger.

Udvikling i antal boliger 1992-2004

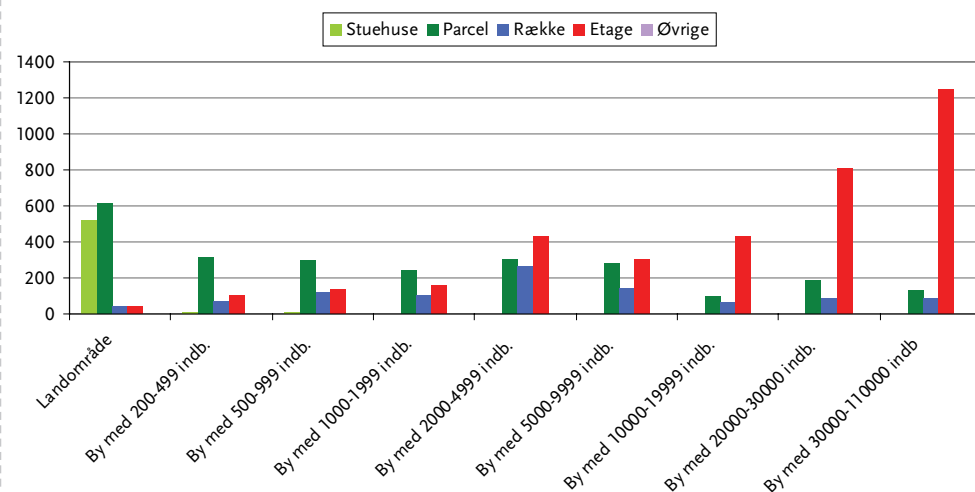
Stigningen i antal boliger på knap 7% skal ses i sammenhæng med en befolkningsvækst på kun 1%. Dette har betydet, at andelen af tomme boliger generelt har været stigende. I 1992 stod knap 7.000 boliger tomme svarende til 2,8% af boligmassen. I 2004 var

Udvikling i andel tomme boliger, 1992-2004

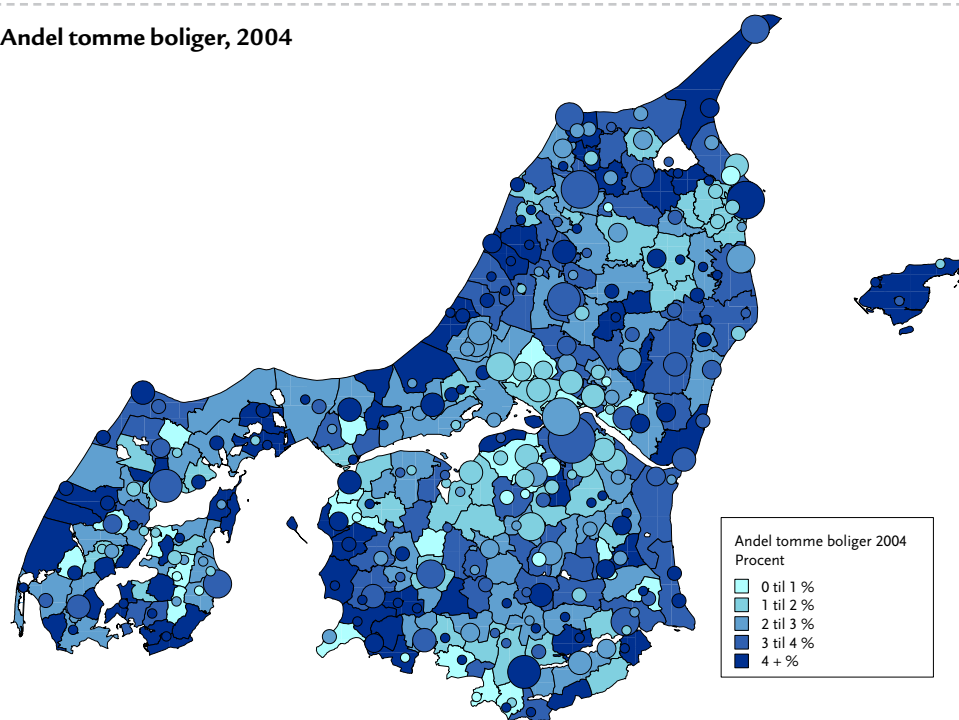

antallet af tomme boliger steget til ca. 8.700 boliger svarende til 3,3% af alle boliger. I land-områderne er det overvejende stuehuse og parcelhuse, der står tomme, mens det i de større byer hovedsageligt er etageboliger, som står tomme.

Antal tomme boliger fordelt på boligtype og områder, 2004

Andel tomme boliger, 2004

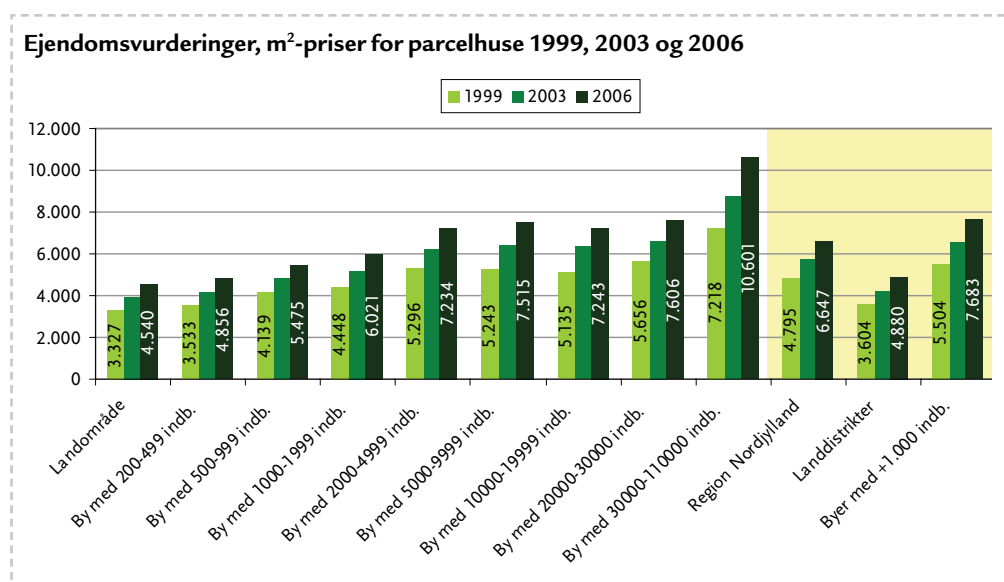

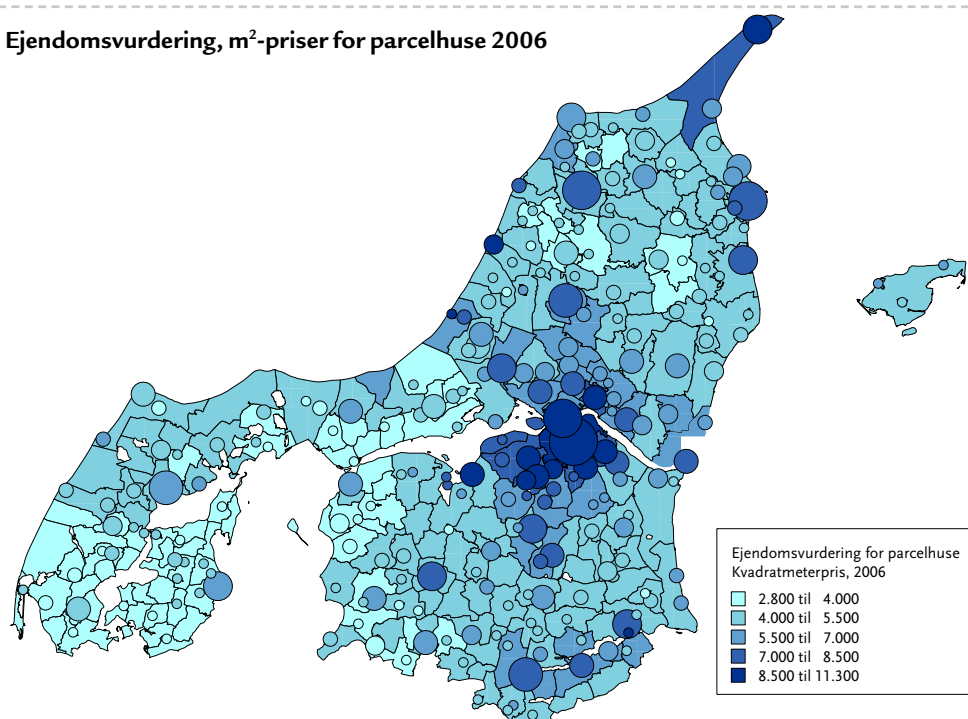
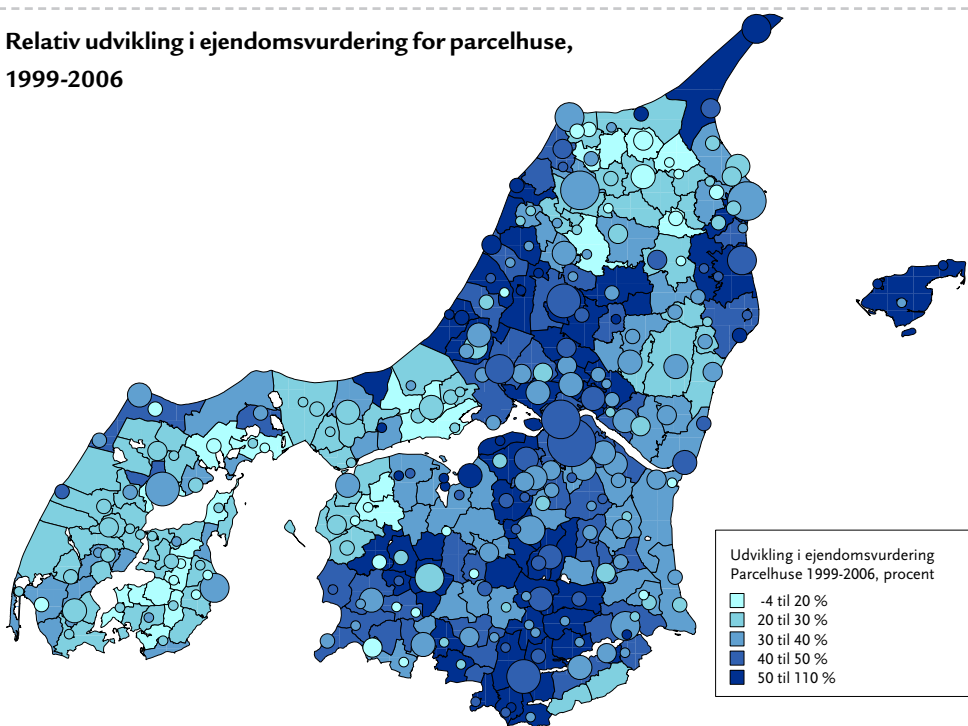

Huspriserne (målt på den offentlige ejendomsvurdering for parcelhuse) er steget i alle typer af områder i Regionen. Priserne er generelt højere, jo større byerne er.

Ejendomspriserne er særligt høje i områderne omkring Aalborg, i byerne Hjørring, Brønderslev, Frederikshavn, Sæby, Aars og Hobro samt i en række af de kystnære byer i Vendsyssel og Østthimmerland.

Ejendomspriserne er steget relativt meget i landområderne i et bælte, der strækker sig fra Hirtshals over Aalborg og til Hobro samt omkring Sæby og Aars. Thy, Mors og landområderne omkring Løgstør, Brøvdst, Sindal og Dronninglund har haft en relativt lille stigning i priserne.

Ejendomsvurdering, m²-priser for parcelhuse 2006Relativ udvikling i ejendomsvurdering for parcelhuse,
1999-2006

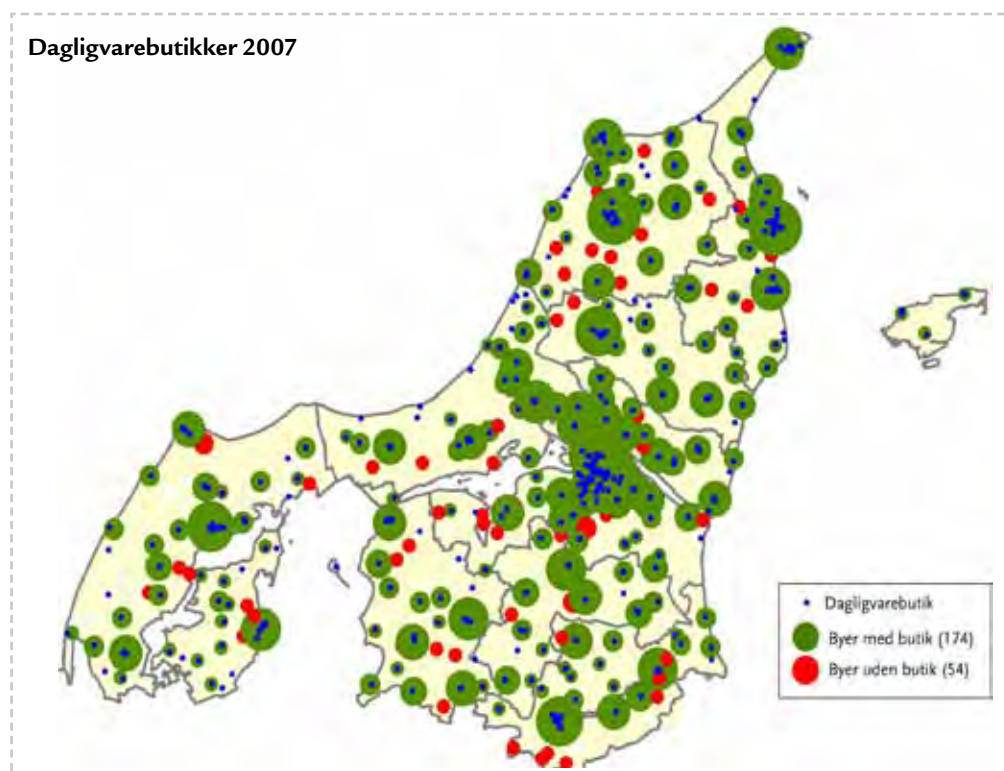
4.9 SERVICEFUNKTIONER

Servicedækningen i fht. dagligvarebutikker, skoler og kollektive trafikforbindelser er relativt ringe i de mindre byer. Kun byer med mindst 2.000 indbyggere har fuld dækning på alle tre servicefunktioner.

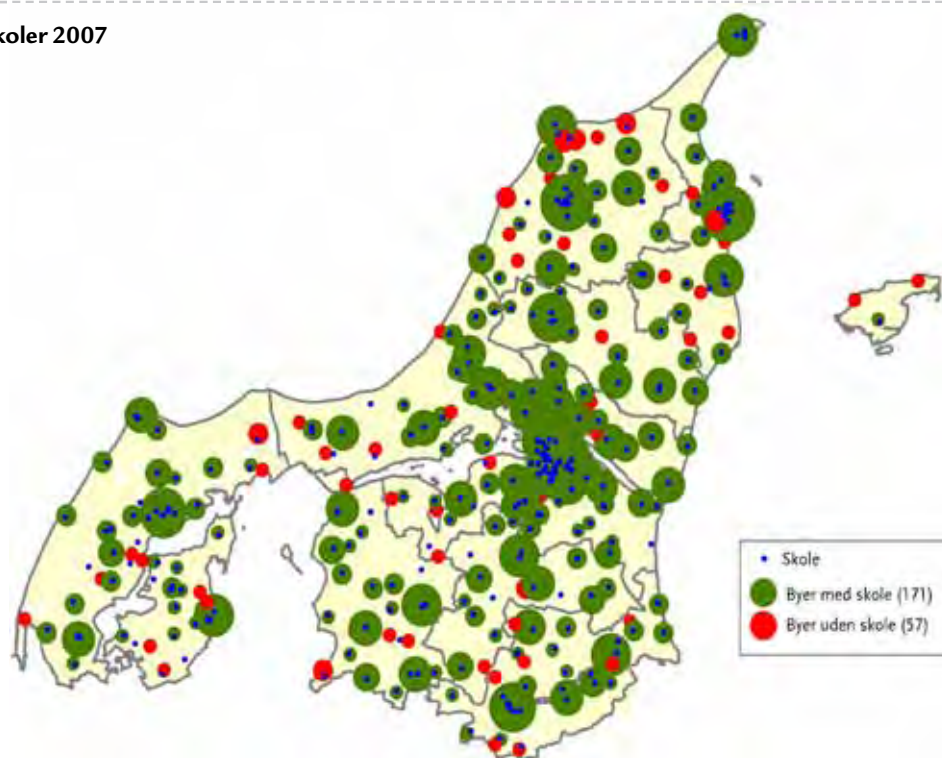
Der findes dagligvarebutikker i stort set alle byer med mindst 500 indbyggere. Ser man på den regionale fordeling, er der mange byer uden dagligvarebutik i den nordlige del af Vendsyssel samt i Vesthimmerland. Omvendt er der fuld dagligvaredækning i byerne i den sydøstlige del af Vendsyssel omkring Brønderslev og Dronninglund.

I fht. skoler skal man op på bystørrelser på mindst 2.000 indbyggere, før der er fuld dækning på skoleområdet.

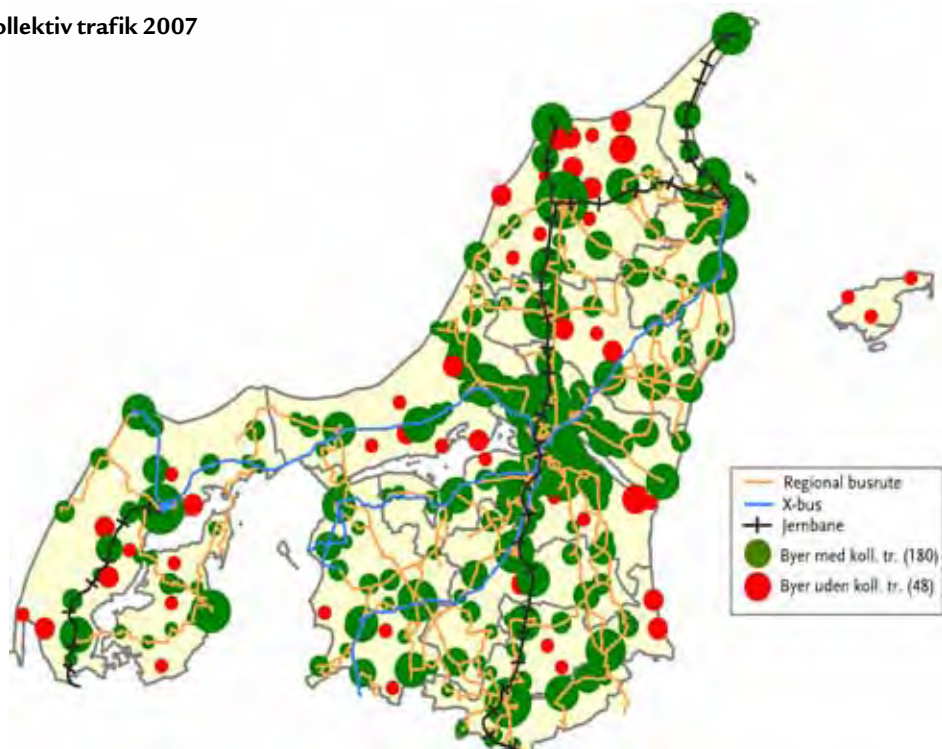
I fht. kollektiv trafik skal man op på bystørrelser på mindst 2.000 indbyggere, før der er fuld dækning i fht. regionale, kollektive trafikforbindelser. Relativt mange byer i den nordlige del af Vendsyssel samt i Thy- Mors har ingen regionale, kollektive trafikforbindelser.

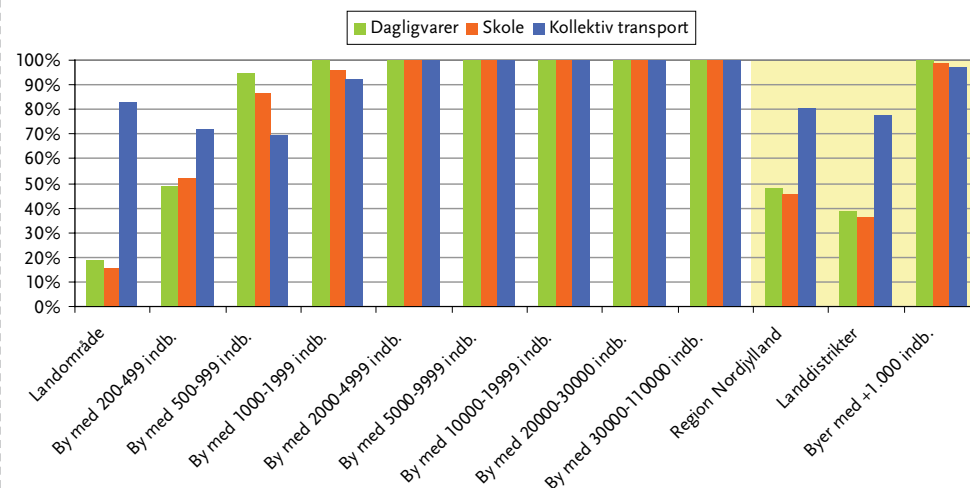
Skoler 2007

Kollektiv trafik 2007

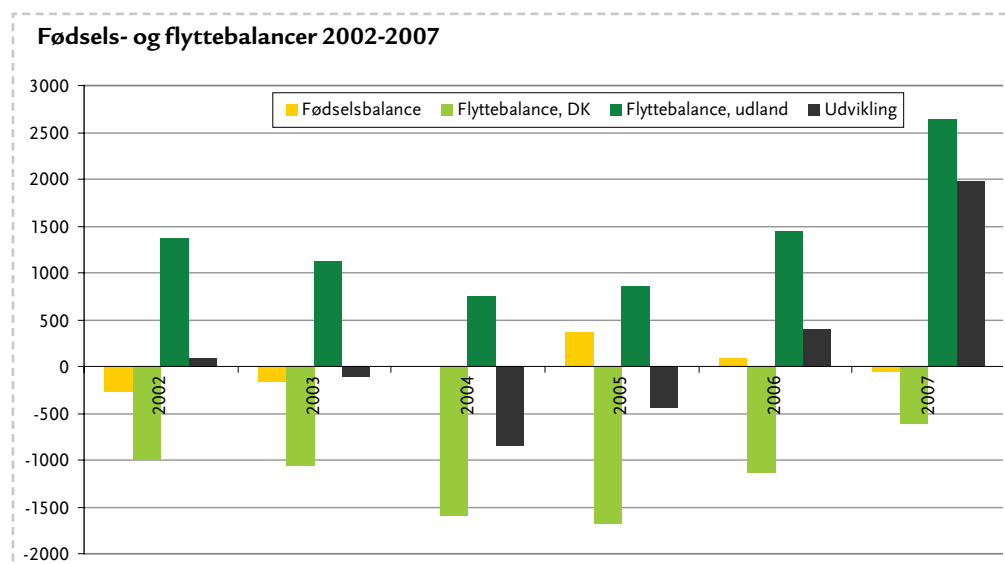
Service­dækning fordelt på områ­detyper, 2007

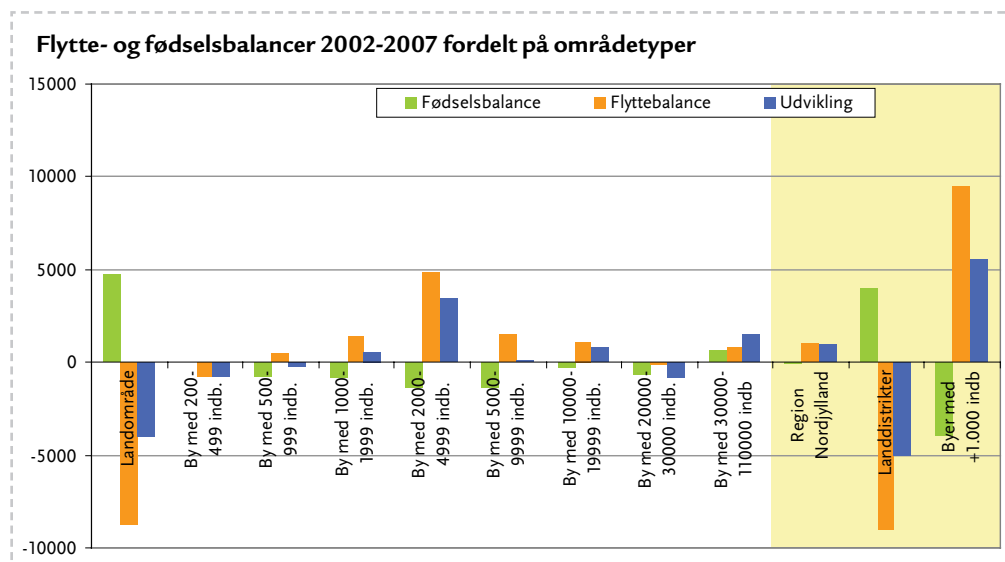
4.10 FLYTNINGER

Region Nordjylland har oplevet en stor stigning i nettoindvandringen og denne har mere end opvejet det mellemkommunale flytteunderskud. Især byerne med 2.000-5.000 indbyggere har oplevet en stor nettoflytning. Omvendt har landsdistrikterne generelt oplevet en massiv nettoaflytning.

Efter en periode med fald i folketallet fra 2003-2005 oplevede Region Nordjylland i 2006-2007 en befolkningstilvækst. Væksten er skabt af en nettoflytning i forhold til udlandet - dvs. flere indvandring end udvandring. Flyttebalancen i fht. andre kommuner har været negativ, mens fødselsbalancen (antal fødte minus døde) er omkring nul.

Landområderne har oplevet en massiv nettoaflytning. I perioden 2002-2007 er der således fraflyttet ca. 8.800 flere personer fra landområderne, end der er flyttet dertil. Også de mindste landsbyer med under 500 indbyggere har oplevet en nettoaflytning, skønt den er væsentligt mere beskeden (-750 personer over de seks år).

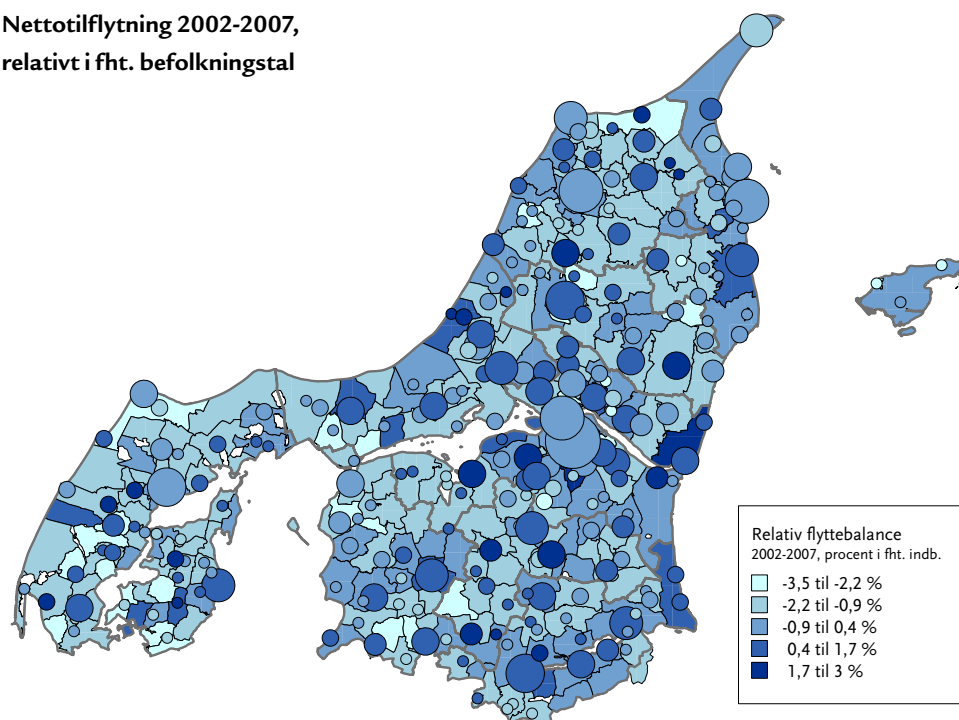

Landområderne har til gengæld i samme periode haft en særdeles positiv fødselsbalance, idet der er blevet født knap 5.000 flere, end der er døde. Dette har medvirket til, at folketallet samlet set kun er faldet med ca. 4.000 indbyggere i de sidste seks år.

Flyttebalancen har generelt været bedst i områdekategorien "byer med 2.000-5.000" indbyggere, hvor ca. 5.000 flere er flyttet til end fra.

Nettotilflytningen har været relativt stor i byerne omkring Aalborg, byerne mellem Aalborg og Hobro samt flere kystnære byer og landområder i Vendsyssel og Østthimmerland. I Thy og Mors-området har der generelt været fraflytning fra landområderne, mens flere af byerne har oplevet relativt pæne nettotilflytninger.

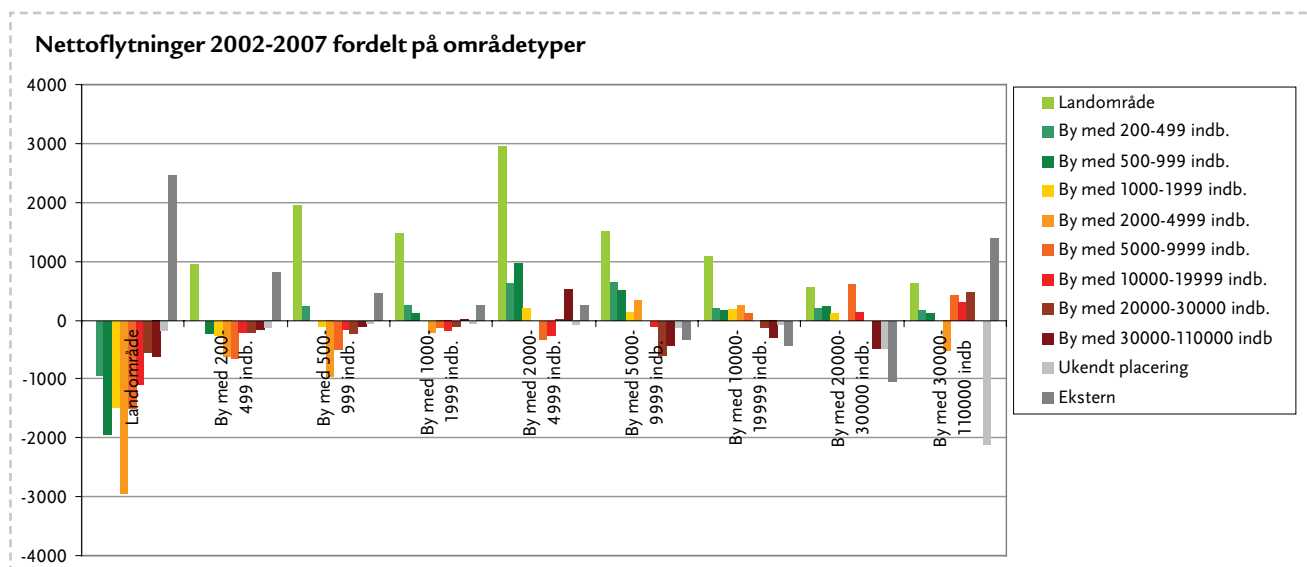
**Nettotilflytning 2002-2007,
relativt i fht. befolkningstal**

Landområderne har nettofraflytning til samtlige andre områdetyper i regionen og således kun nettotilflytning i fht. områder udenfor regionen. Nettofraflytningen fra landområderne er størst i fht. byerne med 2.000-5.000 indbyggere. Også de mindste byer med op til 1.000 indbyggere har nettofraflytning i fht. de større byer men nettotilflytning fra landområderne samt områder udenfor regionen.

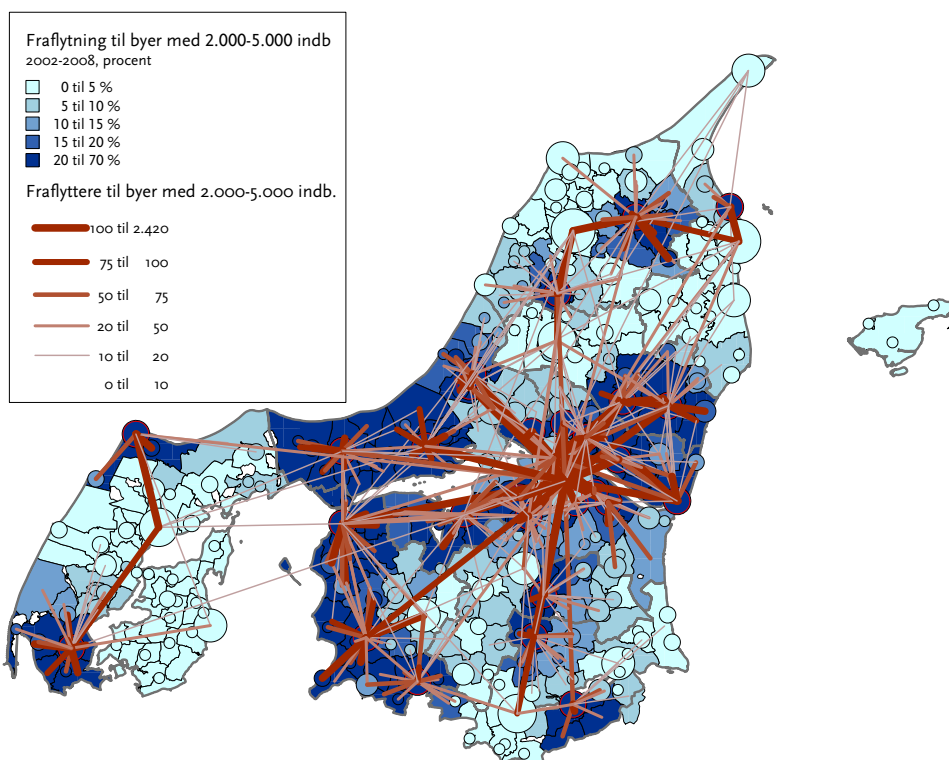
Generelt er der nettofraflytning fra landområder og små byer til de større byer. Dog har byerne med 2.000-5.000 indbyggere oplevet en vis nettotilflytning fra Aalborg.

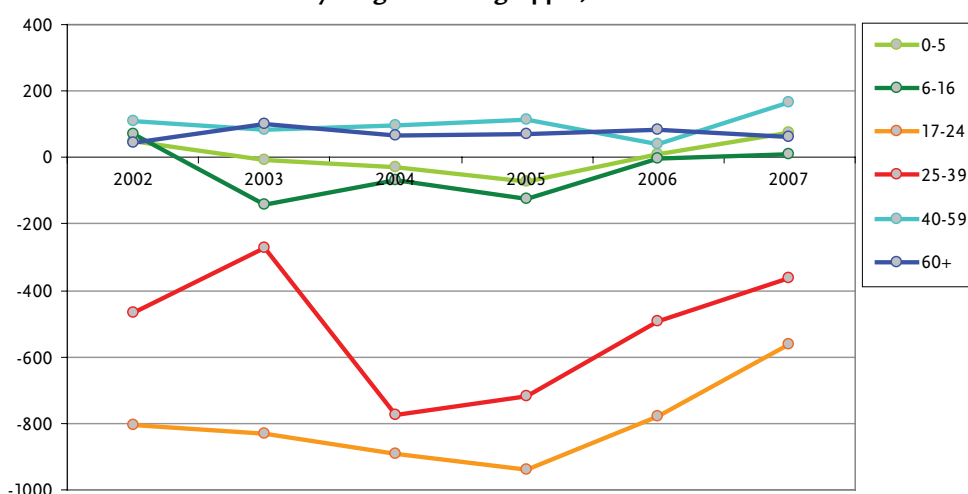
Andelen af fraflyttere til byer med 2.000-5.000 indbyggere er generelt højere i områderne der ligger i umiddelbar nærhed af sådanne byer. Endvidere er der en forholdsvis stor udflytning fra Aalborg by til byerne med 2.000-5.000 indbyggere.

Fraflyttere til byer med 2.000-5.000 indb.

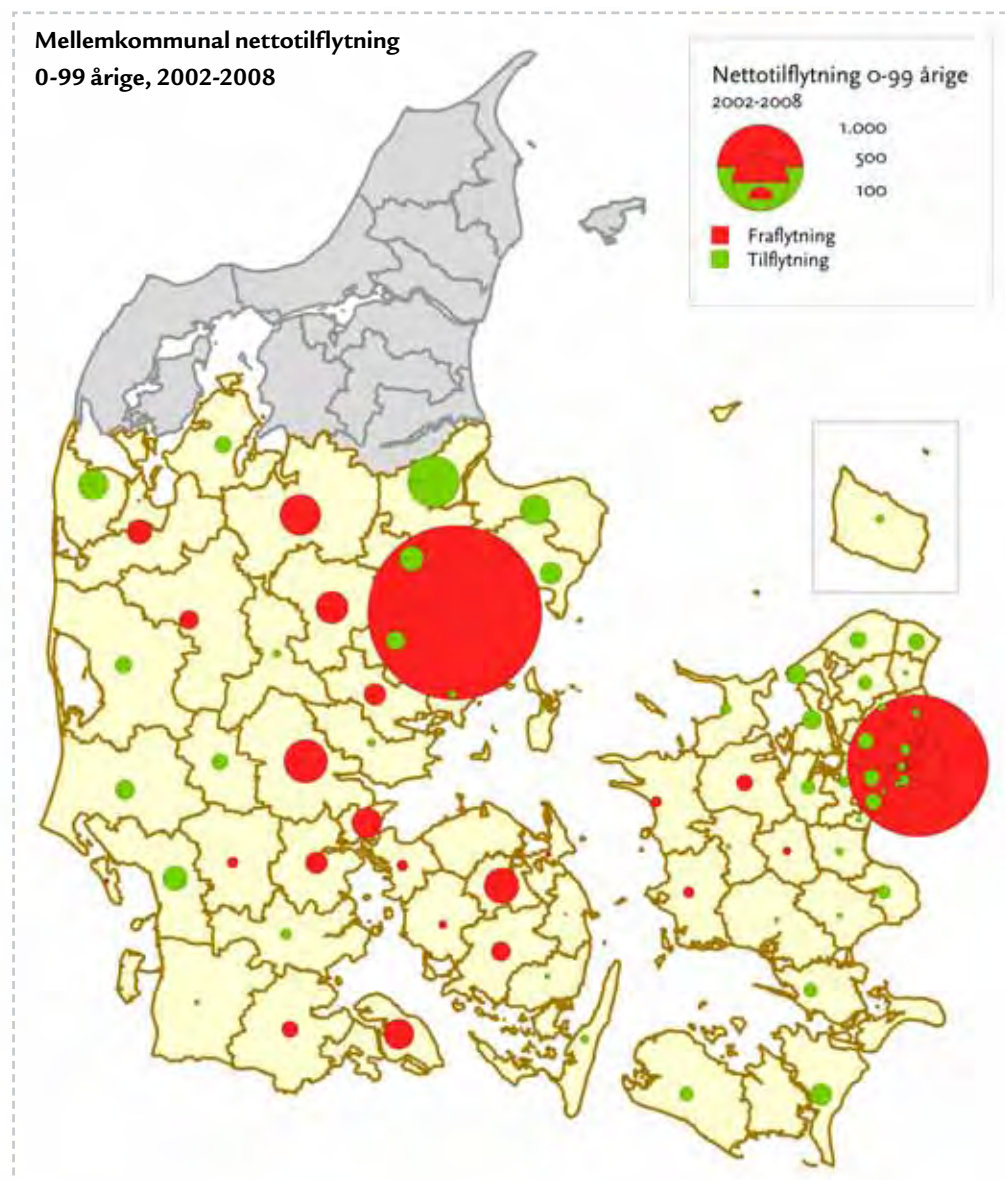
2002-2007, relativt og absolut

Mellemkommunal nettotilflytning for aldersgrupper, 2002-2007

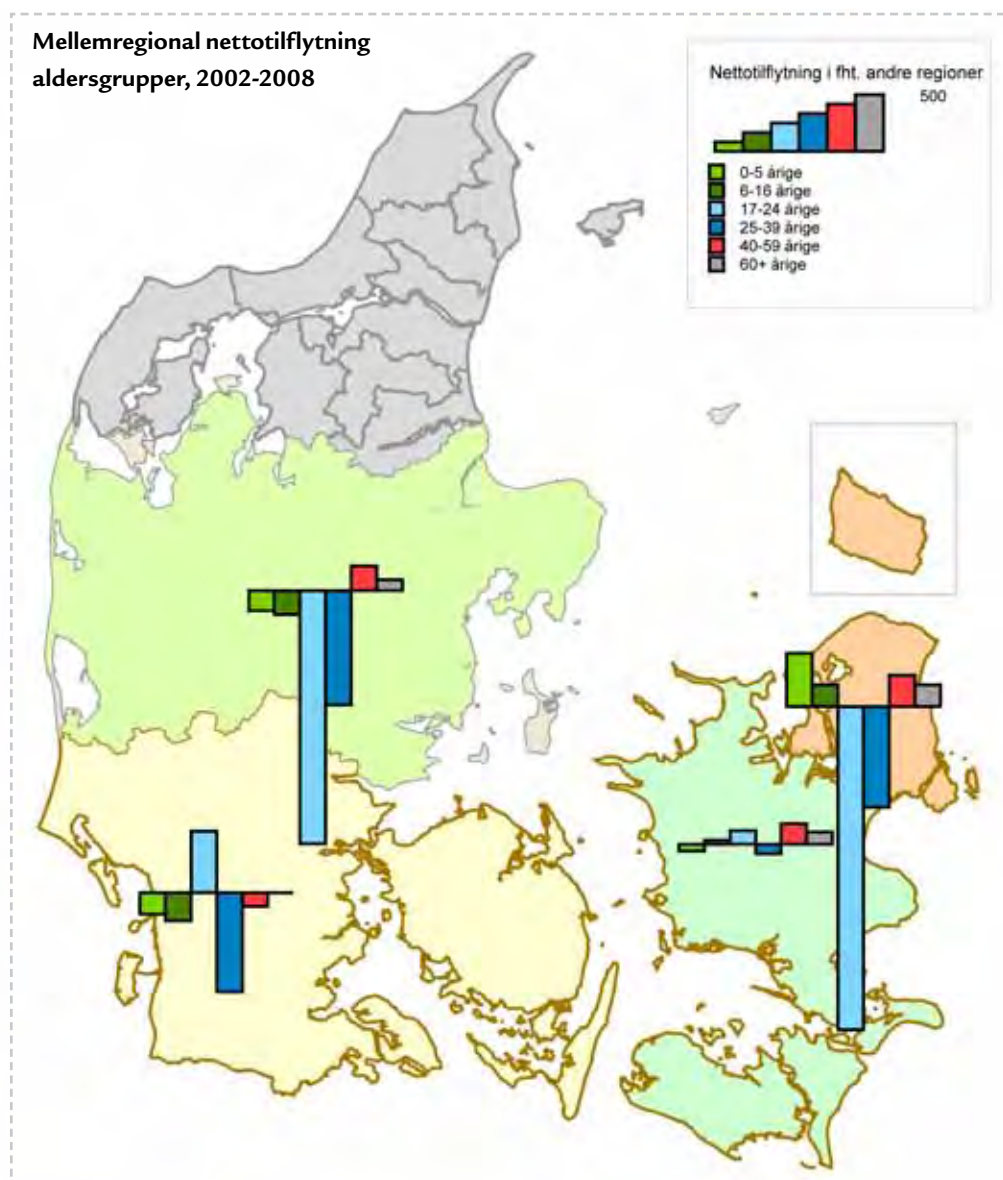

Ser man på de mellemkommunale flytninger har regionen som helhed oplevet et skift fra negativ til positiv nettotilflytning blandt de 0-5 samt 6-16 årige. I aldersgrupperne 40-59 samt 60+ år har man i alle årene haft en (lille) nettotilflytning. Regionen har alle år oplevet en massiv nettofraflytning af de 17-24 årige samt de 25-39 årige. Dog har nettofraflytningen i disse aldersgrupper været faldende siden 2004-2005.

Region Nordjylland har samlet set mistet rigtig mange indbyggere til Århus og København, ligesom der har været flytteunderskud i fht. en lang række midtjyske og fynske kommuner. Regionen har omvendt kun vundet en smule fra kommunerne beliggende umiddelbart syd for regionsgrænsen samt en række kommuner i Sydvestjylland og Nord- og Sydsjælland.

Mellemregional nettotilflytning aldersgrupper, 2002-2008

Region Nordjylland har haft en særlig stor nettoaflytning af 17-24 årige samt 40-59 årige til Region Midtjylland og Region Hovedstaden. Region Nordjylland har tabt en smule børn og unge op til 16 år til Region Midtjylland, mens man har vundet lidt i samme aldersgrupper i fht. Region Hovedstaden. I fht. Region Syddanmark har Region Nordjylland haft en smule nettotilflytning af 17-24 årige, men samtidig en nettoaflytning af 25-39 årige, som overgår denne. Der er stort set balance i flytteregegnskabet med Region Sjælland.

5. CASEBESKRIVELSER

Den gode historie i casebeskrivelserne binder landdistrikternes lokale virkelighed sammen med rapportens statistiske overblik. Ti casebyer er blevet screenet mht. det fysiske miljø, og der er blevet afholdt rundbordsamtale med et udsnit af lokale borgere. Casebeskrivelserne fastholder pointerne fra samtalerne, og der er samlet temaer på tværs af de ti mindre bysamfund.

Udvælgelsen af casebyerne

De ti casebyer er udvalgt ved at kigge på de mindre bysamfund i Region Nordjylland og spotte, hvor der kunne ligge interessante eksempler på tydelig udvikling og tydelig tilbagegang i befolkningstallet. Det foreløbige felt af byer blev sammenlignet på flere parametre: serviceudbud, ejendomsvurdering (status og stigningsprocent), afstand til større by, interessante projekter støttet af Indenrigsministeriet Landdistriktspulje og endelig en opdeling i bytyper (oplandsby, turistby, naturby, andre). De endelige ti byer blev udvalgt med mest mulig spredning på de nævnte parametre, og kommunerne blev spurgt til råds om valget og bedt om forslag til kontaktpersoner blandt foreningsaktive og ildsjæle.

Screening, rundbordssamtale og beskrivelse

Der blev aftalt rundbordssamtaler med de ti kontaktpersoner, som udpegede de øvrige 5-10 deltagere blandt andre foreningsfolk, tilflyttere og erhvervsfolk. Inden samtalen blev der foretaget en screening af byens fysiske miljø med fokus på byens struktur, placering i landskabet, kulturhistoriske elementer, samlingssteder, byggestil og bygningernes vedligeholdelsesstand.

Rundbordssamtalerne blev indledt med, at deltagerne fik præsenteret en skriftlig opsamling på screeningen krydret med fotos, og herefter blev de bedt om at karakterisere deres by, fortælle om deres ønsker til byen om ti år, og endelig hvilket opland de vurderede, byen har i forhold til job, indkøb og fritid/kultur.

Under samtalen blev der samlet op med nøglebegreber og udsagn, og efterfølgende blev casebeskrivelserne udarbejdet og mailet til deltagerne. De har således kunnet kommentere og foreslå ændringer til casebeskrivelsen af deres egen by. Beskrivelsen rummer opsamlingen på screeningen af det fysiske bymiljø og et sæt nøgleparametre for byen.

Fem tværgående temaer - hvordan, hvor og i hvilken grad

Ud fra de ti casebeskrivelser er der i en induktiv proces blevet udpeget fem temaer, som fremgår af skemaet herunder. Nogle temaer understøttes mange steder i casebeskrivelserne og andre optræder sjældnere. Temaerne optræder med forskellig tydelighed eller grad, hvilket fremgår af skemaet herunder. Tilstedeværelsen af et tema er markeret ved hver enkelt casebeskrivelse med et farvet symbol.

Kapitel 3 rummer en egentlig temabeskrivelse belyst med perspektiverende afsnit, mens kapitel 2 sammenstiller temaerne med statistikken og opstiller hovedpointerne i rapporten.

Tema	Grad	Dybvad	Hørdum	Halvrømmen	Lødderup	Stenild	Hørby	Østerlølby	Klitmøller	Rakkeby	Vegger
Synlig byidentitet som brændstof	Tydelig					x		x	x		x
	På vej		x	x	x						
	Savnes	x					x			x	
Rekreativ natur som udviklingsdynamo	Tydelig								x		x
	På vej			x		x					
	Mulig				x		x			x	
Foreningsparaply som lokalpolitisk spydspids	Tydelig					x		x	x		x
	Savnes		x	x							
Erhvervslivet som udviklingsdynamo	Tydelig								x		
	Mulig	x	x								
Fysisk forfalds betydning for bosætning	Mindre			x							
	Nogen	x									
	Stor		x								

5.1 KLITMØLLER I MEDVIND

Klitmøller stod i midten af 1980'erne med et ønske om at tiltrække børnefamilier. Samtidig blev byen opdaget af unge fra nær og fjern som et ideelt sted for bølgesurfing. Op igennem 1980'erne og 90'erne blev de unge turister tilflyttere i kraft af de historiske og naturgivne omstændigheder og menneskelige ressourcer i en integrationsproces, der har vitaliseret byen.

Rundbordssamtalen skulle have været afholdt i surfklubbens lokaler, men der har været indbrud. De regner med at finde ud af, hvem der har gjort det. I stedet for sidder vi i et privat køkken med udsigt ud over et vintersort Vesterhav og fiskernes kridhvide grejskure i forgrunden. Deltagerne har forskellig indfaldsvinkel til byen: tre af dem har boet her mindst 40 år, mens de øvrige 4 er flyttet til indenfor de sidste 10 år med kodeord som surf, natur og rimelige huspriser.

Morten Korch-land

Klitmøller har oplevet en befolkningsfremgang på 15 % i perioden 1992-2004 og trodser dermed den tendens til stagnation, som byer af samme størrelse i Region Nordjylland oplever. Borgerne mener, at det tætte samarbejde på børneområdet har været med til at gøre byen attraktiv for børnefamilier. Børnegrave, dagpleje og skole arbejder integreret med besøg hos hinanden og fælles personalerum, og i flere tilfælde klares pladsanvisningen lokalt og fleksibelt. Skolen har elever til og med 5. klasse og har i 2007 med en aktiv indsats fra byen overlevet en sparerunde. Formanden for forældrebestyrelsen i børnehaven kalder Klitmøller for "Morten Korch-land" og siger at "man hør kan få pakken med natur og helhed i barndommen"

Ved Ørbagevej ligger fiskernes grejskure og surfernes klublokaler lige ved havet

Klitmøller skole har stadig sin 4. og 5. klasse

Husene i Klitmøller sættes i stand med respekt for den oprindelige byggeskik

Men bag den aktuelle befolkningsfremgang er også historien om et Klitmøller, som har været orienteret mod omverdenen med skudefart og turisme som væsentlige berøringsflader.

Surferne og de unge kommer til byen

I midten af 80'erne blev Klitmøllers kvaliteter som bølgesurf-sted opdaget. Danske og udenlandske surfer brugte byen i sommermånederne, og strand og parkeringsplads blev fyldt af grej og kassebiler til fortrydelse for de lokale mølboere. Der blev rift om byens offentlige arealer, som sommerhusturister, campister og fiskere traditionelt havde brugt. Surferne blev opfattet som gratis-turister, fordi de selv medbragte mad og øl i stedet for at købe ind i de lokale butikker, og fordi de overnattede i deres biler i stedet for at leje sig ind i sommerhuse og på campingpladsen. Modsætningerne mellem surferne og lokalsamfundet blev skildret af Søren Ryge i et program under DR-derude, men samtidig fandt den lokale ungdom sommerkærester blandt surferne, og integrationsprocessen begyndte at tage form.

Hen imod midten af 1990'erne begyndte de unge mølboere selv at surfe, og de tilrejsende surfer rykkede ind på campingpladsen og begyndte at handle i de lokale butikker. Det store synlige gennembrud kom dog med surfklubbens arrangement af EM i 1996 og VM i 1998. Her blev surfporten en attraktion, der trak TV til byen og satte Klitmøller på landkortet. Byens borgere så, at surferne kunne organisere store events, samtidig med at der var bygget bro til deres egne børn via sporten og det aktive sommerliv i byen.

Langtidseffekten af surfsportens indtog i Klitmøller begyndte at vise sig hen imod årtusindskiftet ved, at surferne begyndte at stifte familie og bosætte sig i byen. Dermed fik byen den foryngelse, som mølboerne selv havde efterlyst fra midten af 80'erne, hvor nye tiltag på børnepasningsområdet var lokalområdets eget forsøg på at gøre Klitmøller til et attraktivt sted for børnefamilier. Surfernes PR for byen har også trukket andre erhverv til byen, og der er kommet en blanding af kreative erhverv og IT-folk, som sørger for, at byen har sit eget liv udenfor den traditionelle turistsæson.

Rundbordssamtalen kommer til at rumme de indfødte mølboeres udtalte anerkendelse af tilflytternes betydning for Klitmøllers aktuelle medvind. Symbolsk nok er det samtidig en af tilflytterne, som fortæller historien om Klitmøllers tab af sin status som fiskerby med bygningen af den nye fiskerihavn i Hanstholm og kystvejen nordpå i slutningen af 1960'erne. Samtalen kommer således til at afspejle den integrationsproces, som byen har været igennem i de sidste 25 år, hvor Klitmøller har fornyet sit hovederhverv turismen og fået flere børnefamilier indenfor byskiltet.

Fremtidens flagskib i nationalparken

Når talen falder på fremtiden for byen er turismen i centrum. Der tales om at "brande" turismen tydeligere, og en af surferne peger på de mange muligheder for friluftsliv, og "at Klitmøller kan blive fremtidens flagskib for kystturismen, hvor turismen i Klitmøller hidtil har slået på pris og mængde uden at have kapaciteten". Friluftsliv med en afledt "naturservice" og handel skal være med til at skabe helårsturisme, som danner et mere bæredygtigt erhvervsgrundlag end den traditionelle sommerturisme. Bredbånd står højt på ønskeseddel som et middel til at fastholde og udvikle de kreative erhverv og dermed give bredde i det lokale erhvervsliv.

Klitmøller ligger attraktivt i landskabet omgivet af hav og beskyttet natur

Nationalparken bliver set som en chance for at anbringe byen centralt i udviklingen af landsbyerne i Thisted Kommune. Både i kommunens landsbyråd og i en gruppe af kystbyer ser formanden for borger og handelsstandsforeningen Klitmøller i en faciliterende og inspirerende rolle.

Det ses som vigtigt, at der styres udenom en Skagenseffekt med overvægt af det grå guld og stigende ejendomspriser som symptomer - de fastboende skal have ejerskab til turistfaciliteterne. Om nogen ved mølboerne - både nye og gamle - at turister kan blive hængende og ende som fastboende.

Screening af det fysiske miljø – opsamling

Klitmøller er en spændende by med en flot beliggenhed. Den er en typisk turistby, som om vinteren ligger mere eller mindre i dvale for at live op om sommeren med masser af gæster og turister. Oprindeligt var Klitmøller en fisker- og handelsby baseret på søværts trafik. Men også med landindustriel virksomhed i form af vandmøllerne.

Der er mange vel vedligeholdte huse, og man mærker en klar tendens til at holde de gamle huse i overensstemmelse med den oprindelige arkitektur og byggeskik. Det omgivende landskab og havet spiller en helt afgørende rolle for byens attraktion og tiltrækningskraft. By, landskab og natur er indflettet i hinanden.

God opdeling mellem helårshusene og sommerhusene. De sidste ligger i periferien, nord og syd om byen. Et særligt bymiljø udgøres af landingspladsen for enden af Ørhagevej nede ved havet. Her er fiskernes grejskure opført indenfor et samlet område tæt ved stranden og med småbådene trukket op på land. Småbådsfiskeriet og surfersporten sætter i dag deres helt særlige præg på Klitmøller og området nede ved landingspladsen.

Nøgleparametre - Klitmøller

Afstand til Thisted		17 km	
Befolkningsudvikling 1992-2004			15 %
Stigning i m ² -priser 1996-2006		32 %	
Andelen af husstande med børn - udvikling 1992-2006	-27%		
Service (skole, dagligvarer og idrætsklub)			1,1,2

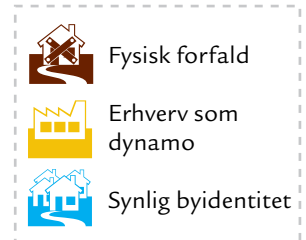
5.2 DYBVAD ER PÅ VEJ TILBAGE PÅ SPORET

Tallene ser ikke så gode ud for Dybvad med en negativ befolkningsudvikling og en faldende andel af husstande med børn. Men byen har ressourcer i form af ildsjæle, der arbejder med at ændre byens lidt blakkede image, og et erhvervsliv, der sørger for eksponering af byen via de relativt mange arbejdspladser og en aktiv detailhandel. Kommunen har også en rolle at spille med at renovere og sanere bymidten og kan samtidig være med til at gøre Dybvads historie som en driftig stationsby til et aktiv. Samtidig kalder synergien mellem kommunen og lokale aktører på opmærksomhed.

Rundbordssamtalen finder sted i et mødelokale hos Dybvad Stål Industri. Rundt om bordet sidder de lokale ildsjæle og erhvervsdynamoer og søger svar på spørgsmål om byen og dens udvikling. Der er realisme og handlekraft blandt mødedeltagerne, men befolkningsudviklingen peger på, at det er lidt op ad bakke for Dybvad i disse år.

Erhverv og detailhandel som dynamo for byen

Dybvad har et erhvervsområde og flere hundrede lokale arbejdspladser med Dybvad Stål Industri som den store og en del mindre virksomheder ved siden af. Samtidig er byen karakteriseret ved, at den har flere butikker end dens størrelse berettiger til, og de tiltrækker en del udenbys kunder. Ved rundbordssamtalen sidder en brugsuddeler og fortæller sin historie om vækst i omsætning og kvadratmeter de seneste 15 år, en indehaver af de to tøjbutikker i Jernbanegade fortæller om succesen med "open by night", og efter mødet viser direktøren for stålfabrikken rundt i sin produktion og fortæller om deres højspecialiserede stålprodukter, der bruges i den internationale skibsfart.

Dybvad har bymidte og detailhandel. Folk bruger byen men bosætter sig ikke.

Byen har relativt mange arbejdspladser. Her ses Dybvad Stål Industri, der producerer pladefrysere til eksport

Historisk har Dybvad haft en industriel produktion i form af et teglværk og en kartoffelmelsfabrik, som benyttede jernbanen til Nørresundby. Jernbanen blev lukket i 1968 og teglværket omkring 1980.

Dybvad ligger dog fortsat meget tilgængelig i kraft af motorvejen tæt ved, så varer, arbejdskraft og kunder kommer ubesværet til byen.

Erhvervsliv og detailhandel er således med til at anbringe Dybvad på kortet og vil kunne agere dynamo for en øget bosætning i byen. Men den gode tilgængelighed bringer ikke kun varer, arbejdskraft og kunder til byen - en lidt for stor del af dem forsvinder ligeså hurtigt ud af byen igen.

En bymidte med atmosfære og en antydning af forfald

Deltagerne ved rundbordssamtalen er meget bevidste om Dybvads arkitektoniske kvaliteter. Som mellemstor stationsby på Sæbybanen er der ved byens opståen omkring år 1900 blevet anlagt en fin bymidte omkring den gamle station og Jernbanegade. Men samtalen bringer også en historie om Jernbanegades forfald frem, hvor butiksejerne gradvist er fraflyttet lejlighederne over butikkerne og er blevet erstattet af lejere, hvoraf nogen har haft et mere eller mindre blakket rygte. Resultatet er, at Dybvad i 90'erne har været i medierne med historier om bordelvirksomhed og mord. Samtidig har husene, gader og fortove fået et anstrøg af forfald, hvilket ikke har øget Dybvads status som bosætningsområde. Kommunen har i 2006-7 foretaget en renovering af belægning og gadebelysning i Jernbanegade og har således taget hul på en renovering af bymidten.

Overordnet set har bymidten i Dybvad i forbindelse med lukningen af Sæbybanen tabt en vigtig del af sin funktion og identitet. Nordjyllands Amt har givet to bud på bymidtens og hele byens funktion og identitet. Det ene kan ses i Regionplan 2005, hvor bymidten er udpeget som et værdifuldt kulturmiljø, og det andet i Rubin-rapporten fra 2003, hvor Dybvad som helhed betegnes som boligby.

Her et eksempel på to velholdte byhuse

*En af de fine bygninger i Dybvad,
der venter på bedre tider*

Ildsjæle, aktivt foreningsliv og en kommune som...

Under rundbordssamtalen peges der på foreningslivet som et aktiv for byen. Eksempler er Dybvad Idrætsklub med en lang tradition for at dyrke atletik, som har ført dem op i elite-divisionen på spindesiden, og Handelsstandsforeningen og Borgerforeningen, der før har afholdt byfester i Søparken med stor udenbys deltagelse.

Traditionen med byfester blev genoptaget, da DRs P1 satte fingeren på byens problemer med kriminalitet og bragte en udsendelse med titlen "En by i deroute". Ildsjæle i byen reagerede ved at gå i medierne og fortælle nogle af de positive historier om Dybvad. Ideen om at skabe en kultur-event, som kunne forbinde Dybvad med noget positivt, opstod, og siden 2005 har man afviklet musikfestivalen Dybvad Open Air med et program af danske rock og pop-bands. Publikumstallet har været støt stigende og kom op på mere end 3000 i 2007. Festivalen tilbyder firmaer at leje eget telt til en firmaevent i en VIP-zone og tiltrækker således virksomheder og deres medarbejdere fra byens traditionelle detailhandels-opland: Flauen-skjold, Hørby og Sæby.

Opsamlende karakteriseres Dybvads situation af, at befolkningstallet i mange år har vist en faldende tendens. Samtidig falder andelen af husstande med børn hurtigere end gennemsnittet i byer i samme størrelse i Region Nordjylland. På plussiden kan det lokale erhvervsliv levere arbejdspladser, detailhandel og dermed både service og synlighed for byen. Foreningsliv og ildsjæle lægger en god bund med aktiviteter og har samtidig formået at gøre byen synlig med en kultur-event. Samtidig har Dybvad fortsat den gode tilgængelighed og relativt lave huspriser.

Søparken er Dybvads rekreative rum med en skulptur, der refererer til byens tidligere teglværk

Spørgsmålet er, hvad der mangler for at stoppe det faldende befolkningstal, og mere specifikt hvilken rolle kommunen skal påtage sig i den forbindelse. Meget peger på, at midtbyen og dens historie skal gøres til et aktiv i stedet for at være en belastning af byens omdømme. Den kommunale indsats kan komme til at dreje sig om en blanding af sanering, yderligere renovering og bevarende lokalplanlægning evt. i kombination med at skabe muligheder for byudvikling på den gamle teglværksgrund. Dertil kommer en proces, der ikke mindst sørger for at integrere den kommunale indsats med ildsjæle og erhvervslivs markedsføring af byen.

Set i landsdistriktsperspektiv vil en sådan kommunal opgave med at dreje udviklingen være tungere andre steder, hvor ressourcer i det civile samfund og erhvervslivet og en gunstig infrastruktur ikke er til stede. Dybvad kan også klare sig selv, men kommunen har en mulighed for at agere katalysator ved at gøre en veldisponeret indsats for byen.

Screening af det fysiske miljø – opsamling

Dybvad er opstået på grund af hovedgården og jernbanestationen. Den har fra starten været særdeles vel planlagt med markante byrum og gode enkeltbygninger. Byen har været en mellemstor stationsby og fremstår med byhuse i flere etager og bevidst planlagte byprospekter. Arkitekturen har tydeligvis spillet en stor rolle i forbindelse med byens udformning.

Dybvad hovedgård er ikke i sig selv særlig spændende, med det tilknyttede parkanlæg har flere kvaliteter. De tre parcelhusområder har alle en landskabelig dimension. Byen ligger midt i et relativt uspændende produktionslandskab mellem omfartsvejen, landevejen og motorvejen. De landskabelige mangler kompenseres til en vis udstrækning af Søparkens rekreative rum.

Byen har overraskende mange faciliteter og forretninger og er samlet set i besiddelse af både kulturhistoriske, arkitektoniske og sociale kvaliteter.

Nøgleparametre - Dybvad

Afstand til Frederikshavn	23 km		
Befolkningsudvikling 1992-2004		-6 %	
Relativ stigning i m ² -priser 1996-2006		35 %	
Andelen af husstande med børn - udvikling 1992-2006	-30%		
Service (skole, dagligvarer og idrætsklub)			1,2,3

5.3 HALVRIMMEN BYDER KOMMUNEN OP

Halvrimmen er et sted, som mange suser igennem på vej i bil vestpå fra Nørresundby, men inde bag ved byens lidt anonyme facade er der kvaliteter. Et aktivt foreningsliv, lave huspriser og et ønske om at få forbedret det fysiske bymiljø. Et svagt stigende befolkningstal peger på, at Halvrimmens udviklingspotentialer er blevet opdaget. Men er kommunen klar til at løfte deres del af opgaven?

Rundbordssamtalen foregår ved det rummelige stuebord hos formanden for borgerforeningen. Stemningen er gemytlig og langt fra selvhøjtidelig. Hovedparten af de tilstedeværende har været ildsjæle i mange år og kender hinanden godt.

Der mangler et vartegn og et facadeløft

Ved rundbordssamtalen tales der om, at Halvrimmen mangler et vartegn. Byen er oprindelig en stationsby og har således ikke som mange andre mindre byer og landsbyer en kirke med tårn, som et markant element i bybilledet. Det har været forsøgt at sætte byporte op, men det strandede på modstand fra amtet omkring nogle tekniske detaljer. Den gamle station er en pæn mindre bygning men ligger væk fra hovedgaden og er ikke et bærende element i byen. Skolen bliver i screeningen udpeget som et af byens mest markante byggerier men ligger igen lidt gemt af vejen i forhold til byens ansigt udadtil, nemlig hovedgaden.

Borgerne er enige i, at Halvrimmen savner et lodret element eksempelvis i form af vejtræer, som der peges på i screeningen af det fysiske bymiljø, og rundt om bordet snakkes der om, at det med vejtræer har været forsøgt men blev hærget af unge og fulde festgæster på kroen, mens den endnu var åben.

Den gamle stationsbygning vidner om Halvrimmens fortid som stationsby

En ombygning i Halvrimmen, der ikke helt yder retfærdighed til busets oprindelige byggestil

Facaderne på hovedgaden fremstår i en blandet kvalitet

Snakken går også på, at flere af husene langs hovedgade/landevejen mangler renovering af facaderne, og nogle af de allerede renoverede bærer præg af en manglende forståelse af huse-nes oprindelige stil. Det bliver diskuteret, hvorvidt man kan gøre noget ved det problem, og nogen mener, at kommunen ikke har noget regulerings-instrument i den sammenhæng.

Ildsjæle, tilflyttere og kurven der knækker

Rundbordssamtalen handler også meget om ildsjælene i Halvrimmen. Et godt eksempel er idrætssklubbens fodboldafdeling, som afholder et stort internationalt ungdomsstævne hvert år, og et andet er et nyt rekreativt område i umiddelbar nærhed af byen, Søparken, som borgerne har rejst EU-midler fra Landsdistriktsprogrammet til. Der er også kommet et lokalhistorisk arkiv, og planerne går på at lave en borgerbutik, som skal formidle nabo-hjælp, flexjobs og børneaktiviteter i byen. Byens foreningsliv virker således aktivt og vitalt, men formanden for borgerforeningen efterspørger nye ideer og folk, der kan holde ilden ved lige hos de ildsjæle, som har tegnet byen i årevis.

*Hovedgaden i Halvrimmen
savner et lodret element*

Befolkningsstatistikken for perioden 1992-2004, som præsenteres for borgerne ved rundbordssamtalen, viser et fald på næsten 8 %, men formanden for Søparken gør opmærksom på, at der sandsynligvis er sket en ændring i tendensen siden 2004, hvilket bekræftes af tal fra perioden 2004-2007, hvor der er kommet 5% flere borgere i Halvrimmen. Et netop tilflyttet par fra hovedstadsområdet deltager i rundbordssamtalen, og de fortæller, at de har fået meget hus for pengene og vil renovere deres nyanskaffelse i de kommende år. De har lært området at kende som turister og har efterfølgende købt cykelforretningen i Brovst og er flyttet til Halvrimmen.

Den by, der ved første øjekast synes at ligge i den tunge ende i forhold til de generelle udviklingstræk, har tilsyneladende spiren til en vækst i befolkningstal. Men problemet med det fysiske bymiljø og de triste facader i hovedgaden er usvækket.

Det ville være spændende, hvis der kom en byplanlægger ud

Når talen falder på borgernes ønsker til fremtiden i Halvrimmen anno 2018, dukker der et interessant ønske op. Formanden for borgerforeningen siger det direkte: "Det ville være spændende, hvis der kom en byplanlægger ud". En uddybende snak afslører, at der efterspørges et direkte fagligt udspil fra kommunen omkring et løft af det fysiske bymiljø i Halvrimmen. Rundt om bordet er der en bred forståelse for, at byen mangler både en visuel identitet/vartegn samt et æstetisk løft.

Det er således ikke nok, at byen har oplevet en positiv tendens i befolkningsudviklingen de seneste tre år, og at Halvrimmen ligger relativt attraktivt placeret nær Aalborgs tilbud om jobs og kultur og naturskønne områder som Fosdalen og den øvrige vestkyst.

Hvad der ved første øjekast ligner en slidt og kedelig by kan ved nærmere øjesyn godt ses som en by med potentiale. Dog mangler borgerne et solidt fagligt udspil fra kom

munen omkring en højnelse af byens bygningsmæssige æstetiske standard. Byen kan få sin anden luft, hvis ildsjæle og øvrige borgere hjælpes kvalificeret med at finde byens identitet og få den til at se godt ud på hovedgaden.

Halvrimmen byder op til dans og har brug for en dansepartner, der kender trinnene.

Der er blevet bygget nyt i Halvrimmen indenfor de seneste år, og befolkningstallet er steget med knap 5% i perioden 2004-2007

Screening af det fysiske miljø – opsamling

Halvrimmen er oprindelig anlagt som en mindre stationsby på strækningen Thisted-Fjerritslev-Aalborg banen. Den centrale by er lokaliseret langs hovedvejen gennem byen, hvor der er en konstant trafik af personbiler og lastbiler. Trafikken præger byen på en negativ måde, selvom den sikkert også er med til at opretholde det relativt høje antal butikker.

Bebyggelsen langs hovedgaden fremstår for de fleste huses vedkommende en smule forsmøtte eller ombyggede på en måde, der ikke klæder huset. Hovedgaden savner et lodret element i form af fx en træbeplantning. Træerne ville foruden at skabe en rumlig dimension også medvirke til at formilde det ensformige og lidt trøstesløse byrum.

Det omliggende landskab er et fladt produktionslandskab uden rekreativ interesse. Det eneste oplivende moment er det store søområde vest for byen. Her er der skabt plads for mange forskellige udfoldelsesmuligheder. Parcelhusbebyggelserne, som grupperer sig omkring landevejsbebyggelsen, er velholdte, men kedelige. Der er, bortset fra enkelte undtagelser, ikke nogen interessante bebyggelser eller enkeltbygninger.

Nøgleparametre - Halvrimmen

Afstand til Aalborg	30 km		
Befolkningsudvikling 1992-2004		-8 %	
Relativ stigning i m ² -priser 1996-2006	27 %		
Andelen af husstande med børn - udvikling 1992-2006		-17 %	
Service (skole, dagligvarer og idrætsklub)			1,1,1

5.4 HØRBY - TÆTTERE PÅ HOBRO END NOGENSINDE

Hørby Sogn har siden 1992 haft minusvækst på 4% i befolkningstallet, mens Hobro, der ligger fem km væk har haft et plus på 8,5%. Landsbyens ildsjæle mener, at kommunen har forsømt at udstykke i landsbyen, og antallet af unge familier er nu blevet for lavt til at holde gang i byen.

Er Hørby fortsat en del af landdistriktet i Mariagerfjord Kommune, eller er byen blevet en del af Hobro med dens mange service- og kulturtilbud?

Rundbordssamtalen foregår i byens gamle traditionsrige forsamlingshus, og på væggen hænger et præmieskab fyldt med sølvpokaler af lidt ældre dato vundet indenfor håndbold og gymnastik. For et par år siden har forsamlingshuset fået nye vedtægter, hvor ejerskabet er blevet frigjort fra en tinglysning på de lokale gårde, og restriktive alkoholregler, som ikke blev overholdt mere, er taget ud.

Om bordet sidder otte af landsbyens beboere, hvoraf fem har boet i Hørby i mere end 25 år, mens tre er flyttet til indenfor de sidste par år.

Fællesskab i Hørby: kontinuitet haves - unge mennesker ønskes

Borgerne ser fællesskabet i landsbyen, som et vigtigt karakteristika for Hørby – man hjælper hinanden i det daglige, og nye borgere bliver budt velkommen med blomster. Landsbyen er karakteriseret ved, at mange har boet her længe, og indtrykket er, at mange af de nuværende beboere ønsker at blive i landsbyen, når de bliver gamle. Ældres fraflytning ville kunne give ledige boliger og dermed sikre en mulighed for aldersmæssig fornyelse af landsbyen gennem tilflytning. Ved rundbordssamtalen ytres en utilfredshed med, at kommunen ikke har givet mulighed for at udstykke og sælge byggegrunde i Hørby i mange år.

Forsamlingshuset vidner om en historisk rig landbrugsegn, men driften er dyr i 2008

En tilflytter kalder Hørby for “en stille by”, og en erhvervsdrivende med mange år i landsbyen peger på, at der var et højere aktivitetsniveau, hvis man går 25 år tilbage.

Hele bordet rundt er man enig om, at det i fremtiden er nødvendigt med unge familier til at sikre energien og sætte gang i foreningslivet og lokalsamfundet.

Mødesteder og rekreativt potentiale

Engen (eller fælleden) fungerer med sin legeplads, mindelund og sportsområde, som udendørs samlingssted midt i landsbyen, og den bruges til beach-volley, grillfester og børnefødselsdage. Samtidig kan det uformelle møde mellem landsbyens beboere ske her over en kop kaffe.

Folkene bag forsamlingshuset beklager, at der er 100 meter hen til byens indendørs samlingssted. Hvis eng og hus havde ligget umiddelbart ved siden af hinanden, ville samspillet mellem dem være mere frugtbart ved kombinerede udendørs- og indendørs arrangementer. Forsamlingshusets bestyrelse arbejder på at sikre driftsøkonomien gennem aktiviteter udover de obligatoriske udlejninger til selskaber i weekends. Dansk-Bosnisk Forening har desuden kunnet bruge lokalerne til deres aktiviteter på favorable vilkår i løbet af ugen i en længere periode. Huset har et ønske om at komme til at fungere som lokalt servicecenter med faciliteter til sundhed og wellness, evt. når det nye storsygehus kommer, eller planerne om en multihal realiseres med en deraf følgende udbygning af Hobro mod vest i retning

Engen er det uformelle mødested i Hørby

mod Hørby. Mere snublende nært er dog de signaler, som ejeren af den store lokale virksomhed Elcold sender under rundbordssamtalen, hvor der åbnes op med tilbud om bidrag til en istandsættelse af forsamlingshuset. Elcold har interesse i at bibeholde det gode forhold til naboerne og har ingen planer om at flytte sin højteknologiske produktion væk fra den motorvejsnære placering i Hørby.

Hørby Plantage syd for byen bruges flittigt af borgerne til gåture i lokalområdet, og den opfattes sammen med engen som landsbyens rekreative strøg. Tilgængeligheden til de gamle mergelgrave, der henligger som søer mellem byen og plantagen, er ikke god i dag, men rundbordssamtalen afslører ikke planer eller et aktuelt pres fra landsbyen i forhold til at forløse stedets rekreative potentialer.

Hørby er tæt på Hobro

Hobro by ligger 5 kilometer væk fra Hørby med butikker, kultur og sundhedstilbud, og skole og idrætsklub er lokaliseret få kilometer væk i Hørby Skoleby. Borgerne i Hørby har således en bred vifte af servicetilbud meget tæt på.

Formanden for Aktivitetsforeningen ytrer et ønske om at blive inddraget langt tidligere i den kommunale planlægning. Hørby er traditionelt placeret som en del af kommunens landdistrikt, og i forhold til kommuneplanen er de store temaer fastlagt, når Hørby sammen med de øvrige landsbyer høres for at udmønte disse i landdistriktssammenhæng. Sporene opfattes som lagt på forhånd, og tilbage er kun muligheden for at stige på toget.

Elcold

Kirken repræsenterer Hørby's lange historie som landsby

*Søerne - en del af fremtidens
rekreative muligheder ved
Hørby?*

Hørby har ikke manifesteret sine ønsker til udviklingen offensivt gennem eksempelvis en helhedsplan for landsbyen og er ikke synlig som lokalsamfund via egen internetside eller byportal. Set udefra kan det være svært at skelne Hørby fra Hobro, og spørgsmålet er, om borgerne i Hørby fortsat opfatter sig som en del af et lokalsamfund på landet, eller om landsbyen i borgernes øjne har ændret status i retning af at være en integreret del af Hobro?

Screening af det fysiske miljø – opsamling

Byen præges af de mange enfamiliehuse, enkelte gårde, den store fælle og den højtliggende kirke. Fælleden med den omliggende bebyggelse giver byen nogle klare bosætningskvaliteter. Byen fremstår forstadsagtig, og nærheden til Hobro betinger måske den åbenbare mangel på butikker og institutioner for børn og ældre. Den konstante støj fra motorvejen er generende. Ligeledes forekommer det forkert, at byen ikke har glæde af de store søer vest for byen.

Nøgleparametre - Hørby, Døstrup, Øls Sogn

Afstand fra Hørby til Hobro			5 km
Befolkningsudvikling 1992-2004		-4 %	
Relativ stigning i m ² -priser 1996-2006			56 %
Andelen af husstande med børn - udvikling 1992-2006		0 %	
Service (skole, dagligvarer og idrætsklub)	0,0,0		

5.5 LØDDERUP MED BØRN I FOKUS

Lødderup ligger lunt op ad Nykøbings jobs og mange servicetilbud. Men samtidig har landsbyen sine egne lokale fyrtårne i friskolen og børnehaven. Det aktive foreningsliv har skolen som sin naturlige dynamo, og landsbyens tydelige børnefokus har betydet, at andelen af husstande med børn er blevet fastholdt i perioden 1992-2006.

Rundbordssamtalen foregår på Lødderup Friskole. Lige udenfor vinduet ses skolens byggeri, hvor der skal afholdes rejsegilde snart. Byens private børnehave, Uglereden, får også til huse i de nye træhuse, og foran skolen planlægges en slidt pavillon revet ned til gavn for facaden ud mod landsbyen.

Et aktivt foreningsliv med friskolen i spidsen

Rundbordssamtalen viser, at Lødderup har et aktivt foreningsliv, der prøver nye ideer af: Idrætsforeningen afholder motionsbanko 1. søndag i januar, borgerforeningen afholder nisserally i december og kirken tilbyder friluftsgudstjenester i en nærliggende skov. Lidt mere mainstream er forsamlingshuset med udlejning til fester og folkedans, men usædvanligt lyder det, når de lufter en fremtidsvision om en fusion med borgerforeningen. Formanden for borgerforeningen bakker ideen op og siger, at "vi skal tænke mere på lokalsamfundet end på vores foreninger"

Samtalen bærer præg af, at skolen står centralt i landsbyens foreningsliv. I forberedelsen til det igangværende byggeri samlede skolen alle byens foreninger og fik deres støtte til at søge at integrere et medborgerhus i byggeriet. Processen omtales fra flere deltagere som et første

Lødderup er leveringsdygtig i både børn og byggeri. Her et billede fra Friskolens rejsegilde

Vejkrydsbyen danner den sydlige del af Lødderup og rummer bl.a. ældre landsbyhuse som disse

skridt hen imod et netværk af foreninger i Lødderup. Betegnende nok er det formanden for friskolen, der taler mest om behovet for fælles fodslag blandt foreningerne i fremtiden.

Googler man Lødderup, kommer friskolen først op med eget domæne, efterfulgt af kirken, der har en underside under siden sogn.dk, og dette understøtter antagelsen af, at friskolen er den stærkeste kraft i det lokale foreningsliv.

Landsby med egen profil og tæt på Nykøbing M

Med i rundbordssamtalen er også et bestyrelsesmedlem af den lokale idrætsforening med det meget sigende navn "Fredsø Lødderup Fårup El sø Ungdoms & Idrætsforening". Foreningen dækker således de nærmest beliggende landsbyer Fredsø og El sø, mens Fårup er en sydlig bydel i Nykøbing. Foreningen linker dermed Lødderup til den store nabo/kommuneby på fritidsområdet, uden at landsbyen som lillebror forsvinder af den grund. Bestyrelsesmedlemmet fortæller, at børnene kan krydse hovedvejen sikkert og tilbagelægge de 3 km mellem Lødderup og Fårup på cykel via en bro. Det har stor betydning for klubbens medlemmer og deres mulighed for at bruge hal og baner begge steder. Deltagerne i rundbordssamtalen peger på Nykøbing Mors' store betydning for Lødderup-borgerne i forhold til service, job og kultur, men peger også på, at der kommer elever til friskolen og børnehaven fra Nykøbing. Den korte afstand har nok en forholdsvis stor betydning her, men friskolens udvidede muligheder for forældreindflydelse tæller sikkert også.

Der har indtil for nylig været købmand i Lødderup, men butikken står tom lige nu. En af ildsjælene i landsbyen kan fortælle, at borgerne i fællesskab har købt lokalerne inkl. køle- og fryse-grej. Hvad der er endnu vigtigere, så har de netop indgået aftale med en ny lejer, der vil genåbne butikken i løbet af kort tid.

Opsamlende kan det siges, at friskolen og den private børnehave er med til at opretholde landsbyen Lødderups selvstændige identitet med sit alternativ til de kommunale tilbud i Nykøbing. Dette tydelige børnefokus kan være en af grundene til, at statistikken udpeger Lødderup som en landsby, der fastholder sin andel af husstande med børn i modsætning til den generelle tendens i Region Nordjylland. Idrætsforeningens geografiske dækningsområde afspejler en integration af Lødderup i Nykøbings fritidstilbud.

Lødderup har således formået både at skabe en selvstændig identitet og integrere sig med Nykøbing, hvilket giver gode kort på hånden i forhold til at være et lige så attraktivt bosætningssted som den større nabo. Det bliver spændende at se, om den nye købmand søger at få en særlig profil, så der kan trækkes kunder fra Nykøbing og det øvrige opland. Måske bliver Lødderup en af de få landsbyer, som formår at beholde købmanden. En god sideeffekt af det kan blive, at borgerforeningen lettere kan rejse penge til planerne om at omdanne området foran butikken til torv og opholdssted.

Kirken i Lødderup giver landsbyen historisk og bygningsmæssig tyngde

Kirkebyen og vejlandsbyen er delt i to af landevej 545

Lødderup rummer en del parcelhuse som her

Screening af det fysiske miljø – opsamling

Byen er todelt i en gammel kirkelandsby fra middelalderen og en nyere landevejs-/vejkrydsby fra omkring 1920'erne. Kirken er meget velholdt med et stort flot og skinnende hvidkalket tårn. Omgivelserne og bymiljøet omkring kirken fremstår ligeledes velholdte og med en vis arkitektonisk og historisk interesse.

Det kan være lidt svært at finde frem til kirkelandsbyen på grund af vejsløjfen oppe fra hovedvejen. Byen forekommer en smule stillestående, der er fx ingen butikker. Landevejsbyen rummer flere nyere parcelhusenklaver med skole og idrætsplads.

Lødderup ligger i et produktionslandskab og er gennemskåret af to store vejanlæg. Den ligger ikke specielt smukt i landskabet og har udover skolen ikke nogen særlige fællesanlæg, der kunne gøre byen attraktiv.

Nøgleparametre - Lødderup

Afstand til Nykøbing			3 km
Befolkningsudvikling 1992-2004			1 %
Relativ stigning i m ² -priser 1996-2006	17 %		
Andelen af husstande med børn - udvikling 1992-2006			0 %
Service (skole, dagligvarer og idrætsklub)		1,0,1	

5.6 RAKKEBY I EN NY STOR KOMMUNE

Udviklingen står og vipper i Rakkeby. Byen er kendt for sit aktive foreningsliv og fællesskab og har i de sidste 15-20 år gennemført flere markante projekter med bytorv og spejderskov som eksempler. Indtil 2001 har befolkningstallet holdt skansen men er nu begyndt at dale markant. I screeningen peges der på, at landsbyens fysiske miljø savner lidt ny energi, og borgerne efterspørger tilflyttere i form af børnefamilier. Nedlæggelsen af Løkken-Vrå Kommune kan betragtes som et tab, men kan også ses som en åbning til nye udviklingsmuligheder.

Rundbordssamtalen foregår i mødelokalet hos præsten i Rakkeby, og spørgsmålet er, hvad man skal tro om landsbyen og dens fremtid. Den fremstår pæn og velholdt, det lokale friluftsteater spiller på 6. årti, og skolen lever stadigvæk, selvom købmanden er lukket og antallet af borgere i Rakkeby daler. Men ti kilometer mod nordøst har den store nabo, Hjørring, stabiliseret sit befolkningstal det seneste årti og realiserer lige nu store projekter med udbygning indenfor bl.a. detailhandel.

Fællesskab, projektkultur og den gamle kommune

I SBI's evaluering fra 2001 af byfornyelsesprojektet med etablering af det nye bytorv peges der på, at Rakkeby har et aktivt foreningsliv med beboerforening, spejdere og friluftsteater i en lokal nedlagt sandgrav, og som der står, så tiltrækker aktiviteterne folk, der ønsker at være aktive. Evalueringen fortælles også, at landsbyen ikke har problemer med affolkning og uhensigtsmæssige ændringer i befolkningssammensætningen.

Købmandsbutikken er lukket indenfor de seneste år. En lokal tømrermester har købt bygningen, der tidligere var andelsejet af borgerne i Rakkeby

Udviklingen i befolkningstallet peger nedad

Under rundbordssamtalen bekræftes billedet af aktive folk og aktiviteter, og den tidligere formand for beboerforeningen fortæller, hvordan fællesskabet gør det let at finde fodslag mellem foreningerne og de enkelte ildsjæle i landsbyen, når man skal forholde sig til politik og tiltag fra kommunal side.

I rundbordssamtalen beskrives Løkken-Vrå Kommune som god til at agere fødselshjælper i forhold til Rakkebyes egne ideer om udviklingen af bymiljøet, og de to markante projekter med bytorv og spejderskov blev gennemført i tæt samarbejde med kommunen. I leaderpublikationen "Landsbyerne i Løkken-Vrå Kommune" fra 2006, der har skullet promovere landsbyerne som bosætningssteder, beskrives Rakkeby som en landsby med skole og børneinstitutioner i kommunens nordøstre hjørne. Tekst og billeder er lavet af borgerne selv, og fokus er tydeligvis mere på landsbyens indre kvaliteter end på samspillet og relationen til Hjørring.

Den tidligere formand for beboerforeningen i Rakkeby har også været formand for landsbyrådet i Løkken-Vrå Kommune og har således stået som en af anker mændene i arbejdet med landsbyudvikling.

Truslen om affolkning og planlægningen i den nye kommune

Under rundbordssamtalen fortælles hvordan man opfatter, at Ny Hjørring Kommune har nedtonet det, der kaldes den folkelige debat. Et af resultaterne har været, at man i Rakkeby har måttet kæmpe hårdt for at bevare skolen i forbindelse med den nye planstrategi. Borgerne har således et stærkt ønske om, at skolen også eksisterer i fremtiden, og der er en bevidsthed om nødvendigheden af, at der flytter flere børnefamilier til skoledistriktet og landsbyen i nærmeste fremtid.

Det nye torv i Rakkeby har i 1999 erstattet den gamle udtjente smedje

*Skolen har brug for flere elever
for at overleve*

Rakkeby har siden 2001 haft en tendens med vigende befolkningstal, som er kraftigere end gennemsnittet i byer af tilsvarende størrelse i Region Nordjylland, og landsbyen var en af de mange landsbyer, der i Samvirke blev udnævnt som døende i statistisk forstand.

I rundbordssamtalen ytrer præsten ønsker til fremtiden ved at tale om en italesættelse af en ny virkelighed sammen med Hjørring Kommune, og han foreslår forbedret infrastruktur i retning af Hjørring by ved hjælp af cykelsti, busforbindelser og etableringen af et trinbræt på Hjørringbanen.

Den tidligere formand for beboerforeningen taler om en nødvendig positiv særbehandling af landsbyerne for at modvirke det, han kalder centerkræfterne.

Hjørring Kommune har i forbindelse med udarbejdelsen af kommuneplanen for 2009 besluttet at kategorisere Rakkeby som en landsby med lokalby-potentiale. Det betyder, at der i planen efter en nærmere analyse vil kunne blive fastlagt planrammer som et udgangspunkt for en egentlig byudvikling gennem lokalplanlægning i Rakkeby.

Der sælges en del byggegrunde i selve Hjørring primo 2008, og en udstykning af grunde vil åbne muligheden for, at Rakkeby kan få opfyldt sit ønske om flere børnefamilier til bevaring af skolen og vitalisering af lokalsamfundet.

Men måske vil lidt mere fokus på mangfoldighed og kobling til interessefællesskaber udenfor landsbyen kaste nyt lys på de byggegrunde og huse, der allerede i dag er til salg i Rakkeby.

Screening af det fysiske miljø – opsamling

Byen består af to dele. Kirkelandsbyen eller det, der er tilbage af den, og vejkrydsbyen i kombination med landevejsbyen. De to bydele er adskilt af et lavere liggende område, en lavning i terrænet, hvor det omliggende landskab skyder sig ind. Bydelene har hver sin alder og hver sin historie.

Rakkeby ligger midt i et omliggende produktionslandskab. Hovedgaden giver en god samling på byen med sin karakteristiske beplantning. Kirkebyen ligger som et lille isoleret bygningsensemble.

Umiddelbart fremstår Rakkeby, som om den savner lidt ny energi.

Nøgleparametre - Rakkeby

Afstand til Hjørring		10 km	
Befolkningsudvikling 1992-2004		-4 %	
Relativ stigning i m ² -priser 1996-2006		37 %	
Andelen af husstande med børn - udvikling 1992-2006	-24 %		
Service (skole, dagligvarer og idrætsklub)		1,0,1	

5.7 STENILD - TYDELIG BEVÆGELSE OG RETNING

Stenild er synlig på flere måder: årets børnelandsby, eliteafdeling i gymnastikforeningen og en tydelig befolkningsfremgang. Landsbyen har hverken skole eller butik eller ønske om at få det, men borgerne har til gengæld formuleret ønsker til fremtiden med deres landsbyplan. Her peges på både forskønnelse og udstykning som vigtige elementer i udviklingen af Stenild.

Rundbordssamtalen afholdes i Stenild Forsamlingshus, hvor indgangspartiet ser forholdsvis nyt ud og med sin cirkulære form sender et signal om vilje til fornyelse. Indenfor ses det gamle forsamlingshus tilbage fra 1890 tydeligt, om end det er malet og velholdt. Overfor ligger kirken og synliggør landsbyens historiske rødder fra middelalderen.

Historien og tradition

Deltagerne i rundbordssamtalen peger på stuehusene indenfor byskiltene som et vigtigt karakteristika for landsbyen. Ud af de i alt 11 deltagere i samtalen er de tre landmænd, og det peger på, at landbruget fortsat har en vigtig rolle at spille for landsbyens selvforståelse. Stenilds placering i landskabet med produktionsjord hele vejen rundt bliver forsøgt bragt op i samtalen, men det giver ikke anledning til nævneværdig diskussion eller problematisering trods de relativt få rekreative muligheder, som Stenilds beboere har i den umiddelbare nærhed af landsbyen.

Legepladsen trækker besøgende fra oplandet

*Middelalderkirken i Stenild
rummer en berømt granit-
døbefont*

Gymnastikforening og naturlegeplads er synlige på egnen

Samtalen afslører en stolthed over det lokale foreningsliv, og der peges på, at nabobyer og landsbyer bruger Stenild på flere punkter med gymnastikforeningen og dens flere hundrede medlemmer, som et godt eksempel. Historien, om hvordan forsamlingshuset blev for lille og lavloftet til den voksende eliteafdelings efterhånden mere og mere vovede trampolinspring og den efterfølgende flytning til det nærliggende kommunecenter Nøragers idrætshal, afspejler, hvordan Stenilds foreningsliv har sat dagsorden på egnen og været klar til at sprænge sine egne traditionelle organisatoriske og fysiske rammer. Den daværende formand for gymnastikforeningen mødte en del lokal Stenild-modstand på udflytningen men så den som en nødvendig forandring og stod fast.

Den relativt nyopførte naturlegeplads midt i landsbyen har ført til, at Stenild af Nordjyllands Amt i 2001 blev kåret til årets børneby. Naturlegepladsen danner udgangspunkt for aktiviteter indenfor friluftsliv for landsbyens børn og har skabt et fællesskab, som en lokal skole ellers ville være eksponent for. Legepladsen trækker 3000 betalende brugere årligt og formidler en fin blanding af gamle nordiske lege og moderne elementer med klatring. Brugerne er således skoler og dagplejere fra byer og landsbyer i Stenilds opland, og ikke så sjældent bliver legepladsen brugt i forbindelse med nogle af de mange udlejninger til private fester i Forsamlingshuset. Aktivitetsforeningen styrer økonomien bag legepladsen, mens det er en gruppe af aktive forældre, der leder aktiviteterne for de lokale børn.

Ønske om moderat vækst

Borgerne, som deltager i rundbordssamtalen, ønsker en moderat vækst i befolkningstallet gennem begrænset udstykning af nye byggegrunde, men der efterspørges ikke butik eller skole i Stenild. Der er en tiltro til, at nærheden og det aktive foreningsliv i lokalsamfundet sammen med den attraktive placering i forhold til kulturtilbud og arbejdsmarkeder i Aalborg, Århus, Viborg, Hobro og Aars kan være med til at fastholde landsbyens positive udvikling i fremtiden. En vigtig parameter er at fastholde en god aldersspredning med unge mennesker i landsbyen.

Landsbyplan for Stenild

Aktivitetsforeningen er udgangspunktet for projekter og nyskabelser i foreningslivet i Stenild, og dens formand præsenterer ved rundbordssamtalen det seneste skud på stammen: Landsbyplan for Stenild. Den ligger i et næsten færdigt udkast og er udarbejdet i samarbejde med et lokalt konsulentfirma med finansiel støtte fra Indenrigsministeriets Landdistriktspulje. Landsbyplanen er bemærkelsesværdig helhedsorienteret og konkret i sit indhold med emner som forskønnelse af bymidten, trafiksikkerhed, ny udstykning, rekreativ udvikling i landsbyens nære opland og yderligere udbygning af forsamlingshus og naturlegeplads. En af konsulentfirmaets ejere er Stenild-borger, og der peges på ham som en vigtig ressourceperson, når der skal hentes penge hjem til projekter fra puljer og fonde.

Borgerne i Stenild har selv valgt at give et samlet bud på landsbyens fremtid. Dermed fastholdes historien om et Stenild med stor handlekraft og synligt initiativ. Den bemærkelsesværdige fremgang i befolkningstallet er således ikke betinget af Stenilds placering i landskabet eller usædvanlige kvaliteter i det fysiske byrum.

Screening af det fysiske miljø – opsamling

Landsbyen ser ud til at være et godt sted at bo. I den forbindelse er kultur- og naturlegepladsen et godt og bemærkelsesværdigt tiltag. Bebyggelsen omkring søen/gadekæret udgør et spændende miljø, som rummer mange muligheder for den fremtidige anvendelse. Set ud fra en bosætningssynsvinkel er manglen på offentligt tilgængelige landskaber et problem. Det betyder, at der skal lægges mange kræfter i at skabe spændende og offentligt tilgængelige uderum inde i byen. Legepladsen udgør her et rigtig godt eksempel. Manglen på butikker, fx dagligvareforretning, er et problem både forsyningsmæssigt og socialt. Det tilsyneladende velfungerende forsamlingshus afhjælper dog den sociale del af problemet med et uformelt mødested.

Et af Stenilds kommende projekter - fra branddam til søpark

Nøgleparametre - Stenild

Afstand til Hobro		10 km	
Befolkningsudvikling 1992-2004			10 %
Relativ stigning i m ² -priser 1996-2006			42 %
Andelen af husstande med børn - udvikling 1992-2006			19 %
Service (skole, dagligvarer og idrætsklub)	0,0,1		

5.8 VÆKST I VEGGER

Vegger har en tydelig vækst i befolkningstallet, og forklaringerne står tilsyneladende i kø med billige huspriser, naturskøn placering og politisk indflydelse som de tydeligste. Byens foreninger og ildsjæle tager ikke et nej for et nej men er klar til at manøvrere og være initiativtagende, og fremtiden bydes velkommen med en profilering indenfor bæredygtighed og økologi. Jo, Vegger ligger lunt i svinget med egen havn og selvskabt baby-boom.

Rundbordssamtalen foregår i den lokale daghøjskoles cafe, som udstråler kommunal velholdthed. Stemningen er let og humoristisk, og man mærker, at der bygges, og at byen er i fremdrift. De to tilstedeværende tilflyttere føler sig tydeligvis velkomne i flokken, og snakken går omkring de lave huspriser, der lokker børnefamilier til Vegger.

Så finder de bare en anden måde at gøre det på

Den ene historie tager den anden ved rundbordssamtalen. Først fortæller byrådspolitikerens om sin egen entre i fodboldafdelingens bestyrelse som junior. De mødte en håndfuld op til generalforsamling og var egentlig for unge til at blive valgt. Men medlemmerne så potentialet, vedtægterne blev lavet om, og næste år kom de så indenfor i bestyrelsen, og i løbet af en kort årrække havde de fået den ønskede indflydelse.

Vegger rummer arkitektoniske kvaliteter men der istandsættes ikke helt med respekt for den oprindelige byggestil.

Der bygges i Vegger og indbyggertallet vokser

I midten af 90'erne inviterede en gruppe borgere kommunens embedsmænd til møde og opfordrede dem til at åbne en lokal daginstitution. Kommunen pegede på, at deres tal kun viste fire potentielle børnehavebørn, men en hurtig status blandt de fremmødte viste derimod 14 børn. Kommunen ville dog ikke give sig, og resultatet blev, at borgerne i løbet af et halvt år istandsatte et gammelt ostelager på det lokale nedlagte mejeri. Ejeren stillede beredvilligt både lokaler og byggematerialer til rådighed. Børneinstitutionen åbnede med stor succes, bl.a. viste der sig et sandt baby-boom i byen, og efter forholdsvis kort tid overtog kommunen driften og byggede senere nye lokaler til institutionen. Da kommunen besluttede at nedlægge den lokale filial af biblioteket gik borgerforeningen ind og overtog. Der blev fundet fondspenge til en fornyelse af bogsamlingen, og til kommunens store forundring overhalede Veggers eget bibliotek hurtigt de kommunale mht. anskaffelsen af nyudkomne bøger. Det er endt med, at kommunen har givet lov til, at den frivillige bibliotekar i Vegger igen kan lange kommunale biblioteks-bøger over disken.

Under rundbordssamtalen vender deltagerne med jævne mellemrum tilbage til situationen omkring byens berømte kro, som skal på tvangsauktion indenfor den nærmeste fremtid. Foreningsfolkene og aktivisterne er meget opmærksomme på, at de vil have deres indflydelse gjort gældende, så kroen ikke falder i forkerte hænder og bliver et problem for byen. Ud fra snakken at dømme er der flere, der har tilbudt at skyde penge i foretagendet, og der snakkes åbent og fordomsfrit om fremtidige anvendelsesmuligheder. Det er helt tydeligt, at de tilstedeværende ser på projektet med appetit og en lyst til at komme i gang hurtigst muligt.

Historien om den meget aktive ageren i forhold til kommunen sættes i relief af det faktum, at en af byens mest aktive borgere har været byrådsmedlem i adskillige år både før og efter kommunalreformen. Byens aktivister holdes hele tiden ajour med planer og intentioner, og der synes at være en livgivende hotline ind til dagsordner og beslutninger i kommunalt regi.

Vegger er naturskønt placeret i landskabet mellem to åer i den sydlige ende af Halkær Ådal

Stork, kro og bæredygtighed giver Vegger en profil

Deltagerne i rundbordssamtalen nævner både Veggers storke og kro som de klassiske lokale fyrtårne, der har gjort byen kendt i store dele af Danmark. Pressen har troligt vendt tilbage hvert forår for at høre hvor mange storke, der er kommet i år, og kroen har i årtier kunnet trække unge mennesker i størrelsesordenen 5-800 stks. til byen fredag-lørdag. Desuden har kroen givet basis for at få kendte bands og solister til at optræde lokalt, og der har været liv og glade dage og PR til Vegger i en årrække. I de seneste år har der dog været hærværk og stoffer i byen og rod med udskænkning og bevilling, som gør, at lokalsamfundet er ganske tilfreds med, at kroen er blevet lukket i denne omgang. Men som nævnt står borgerne på spring med ideer og midler til at få den ind i kampen igen og denne gang på det rigtige hold.

Et andet vigtigt karakteristika ved Vegger, der dukker op i rundbordssamtalen, er den gode plads og rene luft, og borgernes ønske er, at byen skal profilere sig på bæredygtighed og økologi i fremtiden. Der tales om udvalget af økologiske varer i den lokale dagligvarebutik og om tilknytningen til oplandets økologiske producenter & vinimportør samt kroen i Halkjær Ådal med økologisk mad på menuen. I flere af de nye boliger er der bygget med bæredygtige isoleringsmaterialer, og historien, om hvordan byens varmekærk for næsten 25 år siden valgte at gå over til biogas som brændsel, er ganske underholdende. En lokal svineproducent tilbød varmekærket denne klimaneutrale løsning, og efter en lang debat blev der gennemført en afstemning. Resultatet var 101 for og 99 imod, og derfor kan Vegger i dag bryste sig af at være foregangsby på dette område. Lidt heldig har man da også lov at være.

*Den gamle stationsbygning
fortæller om Veggers historiske
udgangspunkt som stationsby,
her gemt bag biler*

Screening af det fysiske miljø – opsamling

Vegger er en stationsby fra sidst i 1800-årene, begyndelsen af 1900-årene. Den har en klar form begrænset af landskabet og omliggende veje. Der er flere bevaringsværdige huse i byen og en relativ klar bymæssig kerne. Desværre er byhusene ikke istandsat i forlængelse af deres oprindelige arkitektur, hvilket giver Vegger en lidt uspændende fremtræden. Den forholdsvise nye træplantning i bygaderne vil på sigt give byen et løft.

Vegger ligger i et bemærkelsesværdigt smukt og interessant landskab med både natur- og kulturattraktioner. Placeringen mellem Aars og Nibe giver gode pendlingsmuligheder også til større byer som Aalborg, Løgstør, Viborg og Hobro.

Nøgleparametre - Vegger

Afstand til Aalborg	31 km		
Befolkningsudvikling 1992-2004			15 %
Relativ stigning i m ² -priser 1996-2006	17 %		
Andelen af husstande med børn - udvikling 1992-2006			34 %
Service (skole, dagligvarer og idrætsklub)		0,1,1	

5.9 ØSTER JØLBY ER LEVENDE HISTORIE

Øster Jølby er et levende eksempel på, at en tydelig historie og en stærk byidentitet kan bruges til andet end skåltaler. Foreningsbaserede institutioner som efterskole, brugs og frikirke er omdrejningspunkter i en aktuel udvikling, der er med til at fastholde byens rolle som omdrejningspunkt for Midtmors.

Rundbordssamtalen foregår på Galtrup Efterskole i et halvcirkelformet samlingsrum, der ligger for enden af spisesalen. Kælderen rummer elevernes cykler, på samme måde som kælderen under byens kendte ottekantede forsamlingshus oprindeligt blev brugt som hestestald. Øster Jølby historie stikker sin næse frem under hele samtalen og virker som fælles baggrundsstof for deltagerne omkring bordet.

Historisk midtpunkt

Øster Jølby opstod som et af epicentrene i den grundtvigianske vækkelse i 1800-tallet. Den fandt sted i et Danmark, der samtidig tabte krigen om Sønderjylland og Schlesvig i 1864, følte sig decimeret og oplevede en krise i det primære erhverv, landbruget, som følge af de faldende kornpriser på verdensmarkedet. Hedeselskabet, andelsbevægelsen og de Grundtvig-Koldske skoler blev svaret på krisen, og Øster Jølby historie springer ud af denne periode. Byens store og markante forsamlingshus, bygget til folkelige møder, trak folk fra det meste af Jylland, og indimellem, når deltagerantallet kom op på 1.500 -2.000 mennesker, blev de henlagt til det udendørs anlæg, som ligger ved en lille skov umiddelbart udenfor byen. Der blev lyttet i København, når åndspersoner og politikere talte fra forsamlingshusets talerstol i Øster Jølby.

Det nye lægehus i Øster Jølby fremstår som spændende arkitektur og placeringen i netop Øster Jølby afspejler byens rolle som servicecenter på Midtmors

Øster Jølby rummer i dag en efterskole, en friskole, en fri-børnehave og har tidligere haft en højskole. Byidentiteten er fortsat præget af det Grundtvig-Koldske.

Frikirken har bygget ældreboliger til sine medlemmer

Byens frikirke er en anden vigtig del af byen og dens historie. Den er fortsat vital med sine 1100 medlemmer, hvoraf kun de 300 er bosat lokalt. En af deltagerne i rundbordssamtalen er medlem og fortæller om kirkens julegudstjenester som et tilbagevendende og vigtigt mødested for tidligere Øster Jølby borgere.

Friskolen trives i bedste velgående med elever fra det meste af Mors inklusiv Nykøbing, og populariteten er bygget op om deres fokus på kreative fag. Byen rummer også en folkeskole, fribørnehave og Galtrup Efterskole, og netop efterskolen har bl.a. til huse i bygninger, der stammer fra den højskole, som byen rummede frem til begyndelsen af 1900-tallet.

Øster Jølby's identitet som by er således væsentligst bygget op omkring det, som en af deltagerne ved rundbordssamtalen kalder et værdifællesskab. Skolerne, kirken og forsamlingshuset, som institutioner, står her som de tydeligste eksponenter for dette fællesskab.

På forsiden af byens website står der: "Vi har valgt at fokusere på Øster Jølby, som det ser ud i dag frem for et større historisk perspektiv". Mere opsamlende kan man sige, at historien om Øster Jølby's rødder fortsat er levende blandt byens borgere, og organisationen bag websitet, Midtmors Udviklingsforum, ønsker at fokusere på mere aktuelle elementer af byens identitet.

Byen har fart på i øjeblikket

Historisk er byen således tydelig på danmarkskortet og er vokset fra ingenting til en størrelse på mere end 600 indbyggere. Men ser man nærmere på udviklingen i befolkningstallet, ser man, at det har været faldende i perioden 1992-1998, mens det fra 1998 frem til 2006 er vokset modsat byer af samme størrelse i Region Nordjylland i øvrigt.

Bag disse aktuelle tendenser i statistikken gemmer sig flere historier, der er værd at

Det ottekantede forsamlingshus er et af Danmarks første og det største. Det er blevet renoveret flere gange i de seneste årtier og er fortsat et samlingspunkt for det folkelige liv på Mors.

lægge mærke til. Galtrup Efterskole har igennem de sidste 3-5 år vendt økonomisk underskud til overskud fordi elevsøgningen er blevet mærkbart større. Grunden kan være gode vilkår for efterskolerne mere generelt, men også et strategisk forstanderskift er en brik i puslespillet. Resultatet er, efterskolen er begyndt at bygge med en ny stor foredragssal som første projekt og med flere i støbeskeen. Under rundbordssamtalen drøftes således perspektiverne i, at efterskolen bygger en svømmehal, som kan bruges af hele byens opland.

Andre historier er om det nybyggede lægehus, der ligger ved indfaldsvejen til byen. Her er tre læger gået sammen og har skabt et praksisfællesskab i nye inspirerende lokaler. Øster Jølby kommer på den måde til at betjene en del af det øvrige Mors på lægeområdet, og byens status som også aktuelt service-midtpunkt på øen indenfor andet end skoleområdet bliver gjort tydelig. Byen er et populært sted at bosætte sig i sin fjerde alder eksempelvis som pensioneret landmand, og der er løbende blevet bygget nye andelsboliger i en høj bygningsmæssig og arkitektonisk standard.

SuperBrugsen er i gang med at udvide butikken ganske væsentligt, fordi den oplever stigende omsætning. Igen er der her tale om, at der er blevet skiftet ud i ledelsen, og den lokalt ejede brugsforening har fået sin anden luft efter en del år med vigende succes. Endelig tegner der sig et nyt stort projekt i den umiddelbare horisont, nemlig det såkaldte Midtmors Multicenter. Foreløbig har en indsamling rejst snart 2 mio. kroner til projektet, og organisationen bagved, Midtmors Udviklingsforum, har valgt at sige nej til tips- og lottomidlerne fra Lokale og Anlægsfonden og samle lokale midler ind fra lokale pengeinstitutter, håndværkere & virksomheder, enkeltpersoner og institutioner. Foreningslivet i Øster Jølby med SuperBrugsen, Efterskolen, Friskolen og Frikirken sætter fortsat dagsorden for udviklingen af lokalsamfundet. Midtmors Udviklingsforum skaffer penge til fælles bedste i byen fra nær og fjern og vidner om, at byen har en effektiv foreningsparaply, der arbejder på at holde byen på landkortet - både det historiske og de nutidige.

Skoleinspektøren fra folkeskolen i Øster Jølby måtte melde afbud til rundbordssamtalen og har efterfølgende fortalt, hvordan der udenfor de Grundtvig-Koldske kredse arbejdes for at få oprettet en integreret daginstitution i byen med fokus på idræt og bevægelse. Institutionen skal være med til at sikre mangfoldigheden i institutionsudbuddet og kan være en brik i spillet om at sikre grundlaget for overbygningen på folkeskolen i byen. Mere overordnet skal det ses som en del af forsøget på at give modvægt til en centraliseringstendens mod Nykøbing Mors gennem sikring af serviceudbuddet i Øster Jølby og nabolandsbyen Erslev.

Screening af det fysiske miljø – opsamling:

Øster Jølby er oprindelig opført som en vejby i krydset mellem Præstbrovej og Søndervej/Poulsen Dalsvej. Byens dannelseshistorie skal tilskrives den grundtvigianske vækkesbevægelse i anden halvdel af 1800-årene. De store institutionelle bygninger i byen er valgmenighedskirken, det ottekantede forsamlingshus og den gamle folkehøjskole (nuværende Galtrup Efterskole).

Byens struktur er meget enkel med den øst-vestgående hovedgade, Præstbrovej, med alle butikkerne og det sydfor liggende boligområde, som hovedsagelig består af parcelhuse. De gamle kirkelige og folkelige institutioner ligger henholdsvis nord og syd for hovedgaden inde omkring gadekrydset. I samme område nord for hovedgaden ligger også den relativt store folkeskole. I byens østlige del er opført et ældrecenter med tilhørende ældreboliger samt et nyt lægehus.

Øster Jølby er først og fremmest interessant på grund af det folkelige liv og de heraf afledte byggerier samt de mange forretninger og butikker. Boligområdet hæver sig ikke over det, man almindeligvis ser rundt om. De tidlige parcelhuse er beskedne i størrelse og udformning, hvorimod de senest opførte er store og lettere opulente. Udover den lille skov med det fælles anlæg er det omkringliggende landskab relativt uinteressant.

Nøgleparametre - Øster Jølby

Afstand til Nykøbing Mors	12 km		
Befolkningsudvikling 1992-2004		- 2%	15 %
Relativ stigning i m ² -priser 1996-2006	26 %		
Andelen af husstande med børn - udvikling 1992-2006		-17 %	
Service (skole, dagligvarer og idrætsklub)			1,1,2

5.10 UDVIKLINGEN I HØRDUM PÅ STAND-BY

Der bliver færre og færre i Hørdum. Den historiske status som stationsby er ikke nok til at fastholde antallet af borgere i byen, og et af de mest synlige resultater er, at husene på Nyhåbsvej trænger til et gevaldigt løft. Både borgere og kommune bør agere i et langt sejt træk for at bringe byen ud af dødvandet og tilføre Hørdum den nødvendige nye energi.

Rundbordssamtalen finder sted på Hørdum Kro, og den bærer præg af at der kommer flere spørgsmål end svar fra deltagerne. Kroen ligger lige i hjertet af byen, og et hurtigt kig ud af døren mod syd afslører adskillige slidte og triste husfacader på Nyhåbsvej. Mod nord ses til gengæld en vital Spar Købmand overfor den fine gamle stationsbygning.

Plus til forenings- og erhvervsliv minus til det fysiske bymiljø

Jyllandsposten kårede i 1996 Hørdum til Danmarks kedeligste by. Ved rundbordssamtalen nævnes den begivenhed som en øjenåbner for lokalsamfundet. Formanden for pentanqueklubben siger: "Det gik op for os, at andre så anderledes på byen, end vi gjorde". Borgerne peger på, at et af hovedproblemerne er huse, som råber på enten renovering eller nedrivning. Nyhåbsvej udpeges i screeningen som stedet med det største behov, og samtidig påpeges det, at byens historiske fundering er tydeligst her med stationen som det egentlige centrum.

Der bor en del ældre mennesker i Hørdum, og de lokale borgeres egne opgørelser viser, at mindst 50 % af de 68 i aldersgruppen 60-90 år ønsker at blive boende. Men der er ingen ældreboliger, og Thisted Kommune vil ikke støtte lokalt byggeri, fordi der er ledige grunde og ældreboliger i lignende projekter i Thisted og Hurup. Indenfor de sidste 10 år anslås det, at ca. 15 ældre er flyttet til ældreboliger andre steder. Borgerne peger på, at ældreboliger i Hørdum ville gøre det muligt, at børnefamilier kunne flytte ind og forny byens fysiske miljø og holde foreningslivet vitalt.

Der er huse i Hørdum, hvor nedrivning bør overvejes

Jyllandsposten kåring af Hørdum har sat sig synlige spor på væggen i den nedlagte station

Foreningslivet skildres, som en af byens styrker med petanqueklubbens 70 medlemmer og årlig turnering, der involverer hele byen og trækker deltagere fra oplandet. Hørdum Kulturlandsby er et projekt med base i den lokale nedlagte skole, hvor der arrangeres teater- og musik-events med udgangspunkt i lokalområdets særlige karakter. Der har siden starten i 2005 været en række arrangementer, som har haft stor lokal opbakning og trukket fulde huse. Koldby-Hørdum IF har stadion med tribune og indendørs hjemmebane i Hørdum-hallen, og klubben har i en årrække været den højest rangerende fodboldklub blandt Thys mindre byer.

Ved rundbordssamtalen diskuteres, hvordan Hørdum Håndværker- og Borgerforening igennem tiden har fungeret som talerør for lokalområdet i forhold til kommunen, og der danner sig ikke et klart billede af deres rolle. Der ytres et håb om, at den nye bestyrelse får held til at markere byen i forhold til kommunen. Foruden de nævnte ældreboliger er der et udtalt ønske om at få etableret en cykelsti mellem Hørdum og Koldby, så Hørdum-børnene kan få en mere sikker skolevej på cykel, og Koldby-børnene vil kunne cykle til idræt. Der har været dialog med kommunen både inden og efter kommunalreformen, men indtrykket er, at kommunen ikke kommer videre end trafikmålinger, og at "der ikke sker noget".

På plussiden i Hørdum er der relativt mange arbejdspladser, som byen rummer. De mest tydelige eksempler er metalfabrikken med 35 ansatte og en forventet stigning til 50 indenfor de nærmeste 10 år og en Spar Købmand, der tiltrækker udenbys kunder og forventer at have 100 m² større butiksareal om 10 år.

Byen mangler et langt sejt træk

Historisk har Hørdum været tæt forbundet med Koldby, som ligger en god kilometer væk ved hovedvejen til Thisted. De har fælles servicefaciliteter som skole og idrætsforening, men med en klar tendens til at tyngden er flyttet i retning af Koldby i kraft af skole, service og detailhandel. Befolkningsstatistikken viser således, at Hørdum har mistet borgere i en lang årrække, mens udviklingen i Koldby har været modsat med stigende befolkningstal frem mod midten af 80'erne, hvorefter tallet har stabiliseret sig formentlig i kraft af byens relativt attraktive placering i pendlerafstand til Thisted.

Afstanden fra Thisted til Hørdum er dog kun en smule længere, men alligevel har Hørdum ikke haft held med at gøre sig attraktiv som bosætningsby på lige linje med Koldby.

Hørdums oprindelige styrkeposition som stationsby er gået tabt med privatbilismens frem-march, og her formår et aktivt foreningsliv ikke at rette op på problemet. Byens fysiske miljø er et tydeligt symptom på byens problemer men er nok også blevet en af årsagerne til, at Hørdum hænger fast.

Det faldende befolkningstal er således udtryk for en udvikling, der har mange år på bagen, og det er svært at få øje på Hørdumborgernes modsvar i form af ønsker og udspil til en samlet planlægning for byen. En sådan samlet planlægning fordrer en fælles lokalpolitisk platform, og her har Hørdum Håndværker- og Borgerforening ikke markeret sig tilstrækkeligt tydeligt i forhold til kommunen. Alene det faktum, at Hørdum idag ikke har sit egen website, peger i den retning.

På samme måde afspejler udviklingen i det fysiske miljø og befolkningstallet også, at den kommunale planlægning, som Hørdum hørte under inden kommunalreformen, ser ud til at have forsømt at få byen tilpasset den udvikling, som infrastrukturen har gennemløbet i de sidste 30 til 40 år.

I Thisted Kommunes Bykatalog peges der på, at Hørdum bør vokse sammen med Koldby med en cykel-gangsti mellem de to byer, som et første skridt på vejen. Ved rundbords-samtalen peger den nye formand for Hørdum Håndværker- og Borgerforening på, at byen bør have en bevarende lokalplan, så man kan følge i Klitmøllers fodspor, når der skal renoveres huse. To indledende skridt på en lang vej. Hørdum skal igennem et langt sejt træk både fra borgerside og fra kommunen, for at befolkningsudviklingen kan blive vendt.

Toget standser i Hørdum

Hørdum rummer også velholdte og fine huse

Den gamle manufakturhandel var tidligere med sit tårn et var-tegn på Nybåbsvej i Hørdum. Nu trænger facaden til et løft

Screening af det fysiske miljø – opsamling:

Hørdum er en mindre stationsby med en karakteristisk hovedgade. Der er relativt mange faciliteter i byen, dens størrelse taget i betragtning. Hørdum ligger midt i et landbrugsområde - en placering som ikke giver mange muligheder for en udbytterig udveksling mellem by og land. Byen forekommer en smule forsømt, selvom de fleste huse er velholdte. Man kan ikke umiddelbart sige, at Hørdum er en spændende by.

Nøgleparametre - Hørdum

Afstand til Thisted		20 km	
Befolkningsudvikling 1992-2004	-17 %		
Relativ stigning i m ² -priser 1996-2006		35 %	
Andelen af husstande med børn - udvikling 1992-2006		-5 %	
Service (skole, dagligvarer og idrætsklub)		0,1,1	

